

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Příjmové nerovnosti v evropských zemích

Income inequality in European countries

Bc. Barbora Šmausová

Plzeň 2017

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora ŠMAUSOVÁ**
Osobní číslo: **K15N0135P**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Příjmové nerovnosti v evropských zemích**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretická východiska k problematice příjmové nerovnosti.
2. Analyzujte a zhodnoťte faktory mající vliv na prohlubování příjmové nerovnosti.
3. Na příkladu vybraných zemí porovnejte a diskutujte roli státu v řešení problematiky příjmové nerovnosti.
4. Na základě analyzovaných dat a skutečností proveďte shrnutí řešené problematiky.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- **SAMUELSON, Paul Anthony; NORDHAUS William D.** *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3
- **KEELEY, Brian.** *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*, OECD Insights, OECD Publishing. Paris: 2015.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264246010-en>
- *Income distribution statistics. Eurostat: Statistics Explained* [online].
Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics
- *Inequality. OECD* [online].
Dostupné z: <http://www.oecd.org/social/inequality.htm>

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: **21. října 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **24. dubna 2017**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 21. října 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Příjmové nerovnosti v evropských zemích“

Vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne.....

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D, vedoucí této diplomové práce, za cenné rady a připomínky, a především za vstřícné jednání.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika práce	10
2 Příjmová nerovnost jako disciplína socioekonomie	11
2.1 Vymezení klíčových pojmů	11
2.1.1 Nerovnost	11
2.1.2 Příjem	11
2.2 Způsoby měření příjmové nerovnosti	12
2.2.1 Koeficient příjmové nerovnosti S80/S20	13
2.2.2 Lorenzova křivka (Lorenz Curve)	14
2.2.3 Giniho koeficient	17
2.2.4 Robin Hood index (Hooverův index)	20
2.2.5 Atkinsonův index nerovnosti.....	22
2.2.6 Theilův index nesouladu.....	23
2.2.7 Variační koeficient	24
3 Analýza faktorů ovlivňujících příjmovou nerovnost.....	26
3.1 Příčiny nerovností v pracovních příjmech	26
3.1.1 Vybavenost lidským kapitálem	26
3.1.2 Intenzita práce.....	27
3.1.3 Profese a dosažené vzdělání	29
3.1.4 Diskriminace.....	31
3.1.5 Další faktory	32
3.2 Příčiny nerovností ve vlastnických příjmech	32
3.2.1 Sklon k úsporám	32
3.2.2 Riziko v podnikání	33
3.2.3 Dědictví	33

3.3	Role sociálního státu	33
3.3.1	Liberální režim	35
3.3.2	Sociálně demokratický režim	35
3.3.3	Korporativistický režim	35
3.3.4	Jihoevropský (latinský) režim	36
3.3.5	Postsocialistický režim	36
3.4	Faktory prohlubování příjmové nerovnosti.....	36
3.4.1	Vliv globalizace	37
3.4.2	Strukturální faktory	39
3.4.3	Institucionální faktory	42
4	Analýza problematiky ve vybraných zemích	44
4.1	Kritéria pro výběr zemí	44
4.2	Popis problematiky v jednotlivých zemích	45
4.2.1	Česká republika	45
4.2.2	Slovenská republika.....	52
4.2.3	Švédsko.....	58
4.2.4	Norsko	64
4.2.5	Finsko	70
5	Souhrnná komparace zkoumaných zemí	76
	Závěr	81
	Seznam tabulek	83
	Seznam obrázků.....	84
	Seznam použitých zkratk	86
	Seznam použité literatury	87
	Seznam příloh	92

Úvod

Otázka příjmové nerovnosti je velmi citlivé téma, které ve společnosti často vyvolává značně rozporuplné názory. Přesto lze ale uvést jeden společný názor, a to, že určitá míra nerovnosti je pro vývoj společnosti prospěšná. Nicméně jaká je ta vhodná míra, kde je ta hranice, kdy lze příjmovou nerovnost považovat ještě za optimální? Bohužel, zodpovědět tuto otázku je nemožné, neboť závisí na subjektivním posouzení každého jedince.

Téměř všichni někdy v životě slyšeli větu: „Když se budeš dobře učit, budeš jednou bohatý!“ Skutečně se ale rozložení příjmů mezi jednotlivci odvíjí pouze od toho, jak dobře si vedli při studiu? Samozřejmě, že vzdělání v této problematice hraje určitou roli, nicméně představuje pouze jednu z mnoha příčin, které příjmovou nerovnost způsobují.

Studium nerovností lze považovat spíše za výsadu sociologů, v otázce příjmové nerovnosti ale vystupují také ekonomové, matematici a statistici, kteří se zabývají zejména tím, jak jí měřit, hodnotit a interpretovat. Postupem času tak bylo vyvinuto mnoho metod a ukazatelů, kterými lze míru příjmové nerovnosti kvantifikovat.

V kontextu s touto problematikou došlo od 80. let 20. století k určitému rostoucímu trendu, tedy k růstu míry nerovnosti v příjmech. Tento negativní vývoj lze přisoudit působení několika faktorů. Mezi tyto faktory je možné jmenovat jednak vliv globalizace, ale hlavně hraje významnou roli nastavení redistribuční politiky jednotlivých států.

Deskripci příčin vzniku, faktorů prohlubování a nástrojů měření příjmové nerovnosti je věnována první část této práce. Ve druhé části je poté provedena analýza dosavadního vývoje příjmové nerovnosti v jednotlivých zemích, následována souhrnnou komparací zjištěných skutečností.

Pro účely této práce bylo zvoleno 5 zemí, které je možné z hlediska redistribuční politiky (role státu) rozdělit do dvou skupin. Pro první skupinu byly vybrány Česká republika a Slovensko, které lze z hlediska typologie státu blahobytu zařadit mezi tzv. postsocialistický typ. Tyto země bývají někdy označovány jako tranzitivní ekonomiky, které se neustále formují.

Pro druhou skupinu byly za reprezentanty zvoleny severské země, jmenovitě Švédsko, Norsko a Finsko, za jejichž charakteristický znak je považována veliká štedrost v poskytování sociálních transferů.

1 Cíl a metodika práce

Cílem této diplomové práce je zpracovat teoretická východiska problematiky příjmové nerovnosti. Dalším cílem je analyzovat faktory mající vliv na prohlubování příjmové nerovnosti, zejména od 80. let 20. století. **Hlavním cílem práce je porovnat vývoj příjmové nerovnosti pomocí zvolených ukazatelů a diskutovat roli státu v ovlivňování příjmové nerovnosti na vzorku vybraných evropských zemích.** Následně jsou v práci zjištěné skutečnosti shrnuty. Na základě těchto cílů je práce rozdělena do čtyř hlavních kapitol.

Zpracování teoretických východisek spočívalo ve shromažďování a zpracování poznatků o nástrojích měření, příčinách vzniku a faktorech prohlubování příjmové nerovnosti z odborné literatury. Využívána byla literatura jak od českých autorů (Michal Lapáček, Václav Jurečka, atd.), tak od autorů zahraničních, zejména Brian Keeley, Paul A. Samuelson a William D. Nordhaus, nebo Anthony B. Atkinson. Zdrojem konkrétních dat byla především statistická databáze Eurostat a databáze Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

Z metod vědeckého zkoumání byly v práci použity: rešerše, deskripce, analýza, komparace a syntéza. Metody rešerše a deskripce byly použity při zpracování teoretických východisek k řešené problematice a částečně v druhé části práce, při popisu jednotlivých zemí. Ve druhé části práce byla využita také analýza a komparace. V závěrečném shrnutí byla použita metoda syntézy.

2 Příjmová nerovnost jako disciplína socioekonomie

Socioekonomie, respektive sociální ekonomie, představuje vědu, která uplatňuje ekonomické teorie při studiu společnosti. Jednou z disciplín této vědy je právě problematika příjmové nerovnosti, již se zabývá tato práce. (Pearce, 1992)

Příjmovou nerovnost lze interpretovat jako měřítko pro charakteristiku hospodářství konkrétních států, respektive měřítko chudoby a blahobytu. Nicméně z jiného pohledu je možné říci, že má také značnou vypovídací schopnost o nastavení sociálních a daňových systémů v konkrétních zemích, což souvisí s problematikou redistribuce prostředků ve společnosti. (Kovář, 2012)

Následující text se zaměřuje na samotnou problematiku výpočtu příjmové nerovnosti a její interpretaci.

2.1 Vymezení klíčových pojmů

Pro pochopení řešené problematiky je nutné si nejprve vysvětlit některé teoretické pojmy, které jsou s obsahem celé práce provázány.

2.1.1 Nerovnost

Pojem nerovnost lze vysvětlit z matematického pohledu jako odlišnost mezi dvěma či více určitými znaky, za podmínky, že je možné tyto znaky kvantifikovat. Z jiného pohledu je pojem nerovnost mnoha lidmi chápána jako nedosažení rovné příležitosti, která je determinována různými okolnostmi, jež lidé nemají možnost ovlivnit. (Atkinson, 2016)

Příjmová nerovnost, jež je tématem této práce, se tedy vzhledem k výše uvedené definici zabývá nedosažením rovnosti příjmů ve společnosti. Tato problematika zasahuje jak do oblasti ekonomické, tak do oblasti sociální.

2.1.2 Příjem

Další nutností je uvést definici příjmu (anglicky income). Income lze z angličtiny přeložit jako *příjem* nebo *důchod*, proto se v mnohé literatuře vyskytuje spíše označení důchod. Nicméně pojem důchod není myšlen ve smyslu penze, ale naopak ve smyslu peněžního příjmu, respektive výnosu z fungování výrobních faktorů. (Webball, 2016)

Samuelson a Nordhaus (2007) definují příjem jako tok mezd, úrokových plateb, podílů na zisku (dříve označovaných jako dividend) a ostatních hodnotných věcí, které nabíhají v průběhu určitého časového období (zpravidla se využívá období jednoho roku).

Jiná definice příjmů říká, že za příjem je označován tok peněz plynoucí do domácností od vlastníků podniku, státní dávky, příjem z pronájmu majetku a další. (Keeley, 2015)

Z těchto definic vyplývá, že příjem je toková veličina a skládá se z příjmů vlastnických, příjmů pracovních a v neposlední řadě i z vládních transferů. (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

2.2 Způsoby měření příjmové nerovnosti

Rozlišit stav rovnosti od stavu nerovnosti často není obtížné, naopak, při porovnání dvou či více nerovných stavů mohou vznikat problémy v určení toho, která nerovnost je větší, případně menší. Z tohoto důvodu, jak již bylo zmíněno u definice nerovnosti, je potřeba pro porovnání příjmových nerovností znát určitá data, které je možné kvantifikovat a dále s nimi provádět různé matematické a statistické operace.

Nástrojů pro měření nerovnosti v distribuci příjmů (důchodů) existuje celá řada. Tyto ukazatele nejčastěji pracují se statistickými daty, která jsou získávána národními statistickými úřady, což vzhledem k neustálé harmonizaci (např. v rámci EU) umožňuje vzájemnou srovnatelnost získaných výsledků. Již bylo zmíněno výše, že nástrojů pro měření nerovnosti existuje mnoho, proto je důležité zmínit, že není vhodné hodnotit výslednou situaci pouze podle jednoho ukazatele, ale spíše využívat komplexnějšího přístupu a volit takové kombinaci ukazatelů, které zajistí relevantní výsledky. (Lapáček, 2008b)

Mezi základní ukazatele měření nerovnosti v příjmech patří jak obecně známé metody, tak i ty méně známé. (Lapáček, 2008a)

V následujícím textu jsou detailněji popsány způsoby výpočtů těchto nástrojů:

- Koeficient příjmové nerovnosti S80/S20;
- Lorenzova křivka;
- Giniho koeficient;
- Robin Hood index;
- Atkinsonův index nerovnosti;

- Theilův index nesouladu;
- Variační koeficient.

Další možné členění těchto nástrojů je na nástroje grafické a číselné. Lorenzova křivka patří mezi grafické nástroje. Do oblasti číselných nástrojů lze poté zařadit, např. Giniho koeficient nebo koeficient S80/S20. (Lapáček, 2008b)

2.2.1 Koeficient příjmové nerovnosti S80/S20

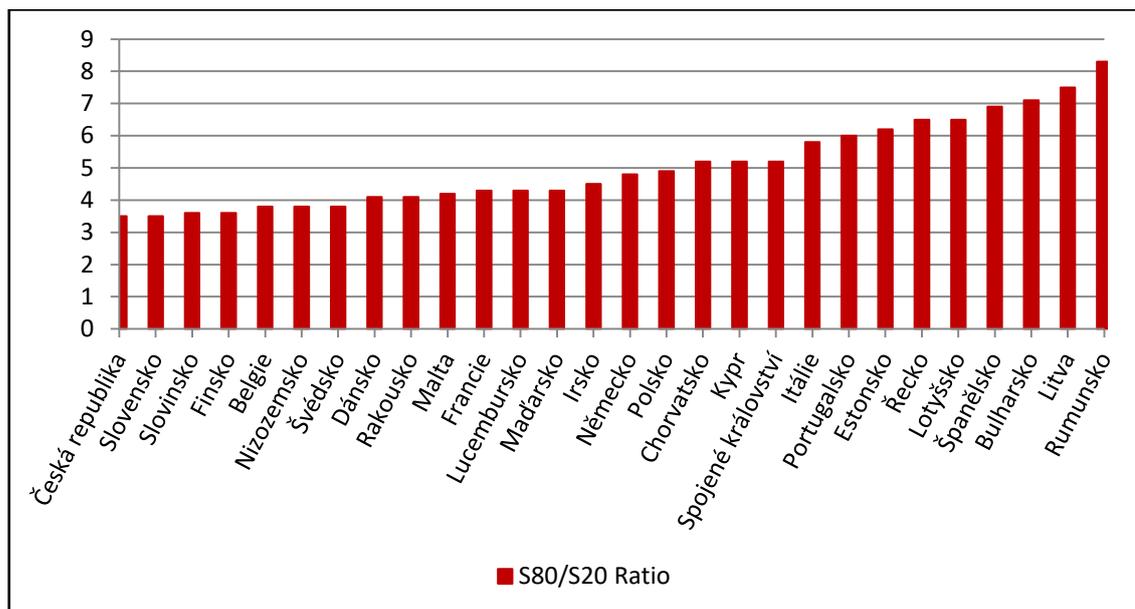
Koeficient příjmové nerovnosti S80/S20, anglicky Income quintile share ratio, je založen na rozčlenění osob podle dosažených příjmů do tzv. kvintilů. Ve statistice je kvintil zvláštním označením kvantilu, vyjadřující takovou hodnotu, která dělí statistický soubor na pět stejných dílů. Tyto kvintily se zpravidla označují jako $Q_{0,2}$, $Q_{0,4}$, $Q_{0,6}$, $Q_{0,8}$. (OECD, 2005)

Koeficient příjmové nerovnosti pracuje pouze se dvěma kvintily, kdy 1. kvintil vyjadřuje 20 % osob s nejnižšími vyrovnanými příjmy ve spotřební jednotce, naopak do 5. kvintilu je zahrnuto 20 % osob s nejvyššími vyrovnanými příjmy. Český statistický úřad (2002) definuje tento ukazatel jako poměr souhrnu příjmů nejbohatší 20% vrstvy obyvatelstva k souhrnu příjmů nejchudší 20% vrstvy obyvatelstva (viz vzorec (1)).

$$K_{\frac{S80}{S20}} = \frac{\sum \text{příjmů osob z 5. kvintilu}}{\sum \text{příjmů osob z 1. kvintilu}} \quad (1)$$

Výsledná hodnota, které může koeficient nabývat, spadá do intervalu $\langle 1; \infty \rangle$. V případě, kdy by ukazatel nabýval hodnoty 1, jednalo by se o absolutně rovné rozdělení příjmů ve společnosti, což je však z hlediska praxe nepravděpodobné. Vyšší hodnota koeficientu vyjadřuje vyšší diferenciaci příjmů mezi poměřovanými kvintily. V rámci Evropské unie nabývá koeficient hodnot v rozmezí přibližně od 3 do 8, jak je patrné z grafu na obrázku níže (Obr. č. 1) zpracovaného podle posledních dostupných dat ze statistické databáze Eurostat.

Obr. č. 1: Hodnoty koeficientu S80/S20 pro státy EU z roku 2015

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

2.2.2 Lorenzova křivka (Lorenz Curve)

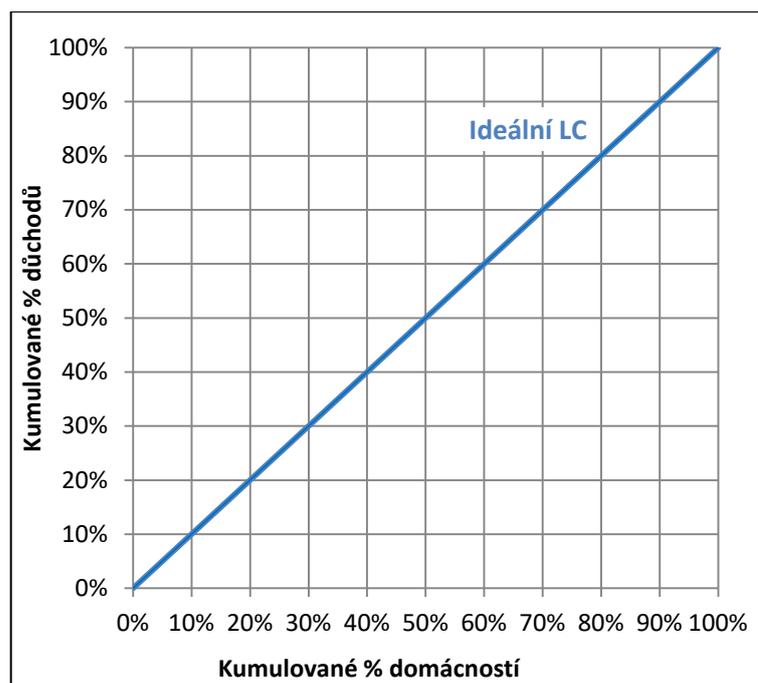
První zmínka o této metodě se datuje již do roku 1905, kdy americký ekonom Max O. Lorenz vysvětloval ve svém článku „Methods of Measuring the Concentration of Wealth“ problematiku distribuce ve světě za pomoci grafického vyjádření, dnes známém jako Lorenzův graf. (Lorenz, 1905)

V průběhu času se toto grafické vyjádření stalo jedním z nejpoužívanějších nástrojů pro hodnocení míry příjmové nerovnosti. Oblíbenost Lorenzovy křivky (LC) lze přisuzovat její názornosti, například oproti číselným metodám. Nicméně při porovnání více grafů již tuto výhodu ztrácí, zejména v případech, kdy rozdíly v nerovnostech nejsou příliš markantní. (Lapáček, 2008b)

K sestavení Lorenzovy křivky je nejprve nutné přiřadit poměrné rozdělení důchodů mezi procentně rozdělené skupiny domácností a následně provést kumulativní vyčíslení procent těchto dvou parametrů, vyjadřujících osy x a y Lorenzova grafu. V literatuře jsou zmiňovány dva případy, které mohou při rozdělení důchodů nastat. Jedná se o případ extrémní a standardní, kdy případ extrémní dále vyčleňuje situaci absolutně rovného a absolutně nerovného rozdělení důchodů. (Macáková, 2002)

Případ absolutně rovného rozdělení příjmů je zobrazen na obrázku č. 2 (Obr. č. 2). V tomto případě svírá sestrojená Lorenzova křivka s osou x úhel 45°, představuje tedy úhlopříčku grafu. Taková situace je označována jako ideální Lorenzova křivka a říká, že 10 % domácností získává 10 % důchodů (případně 30 % domácností, 30 % důchodů). (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

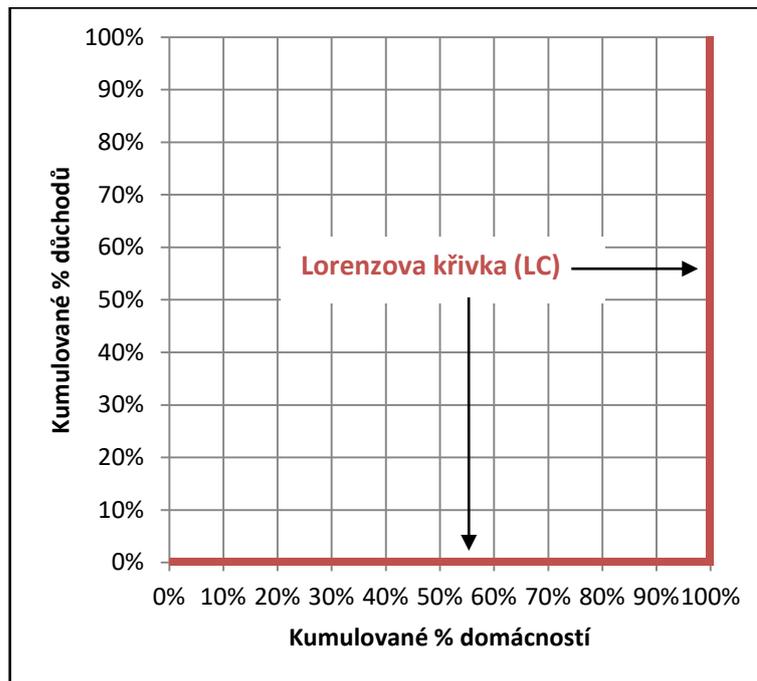
Obr. č. 2: Absolutně rovné rozdělení důchodů (ideální LC)

Zdroj: vlastní zpracování (Macáková, 2002)

Druhým extrémním případem je linie absolutní nerovnosti (Obr. č. 3). Macáková (2002) označuje tento případ za absurdní, resp. hypotetický, v praxi nepravděpodobný. Lorenzova křivka je zalomena do pravého úhlu a znamenalo by to, že veškerý důchod je vlastněn pouze jednou domácností. (Jurečka, 2010)

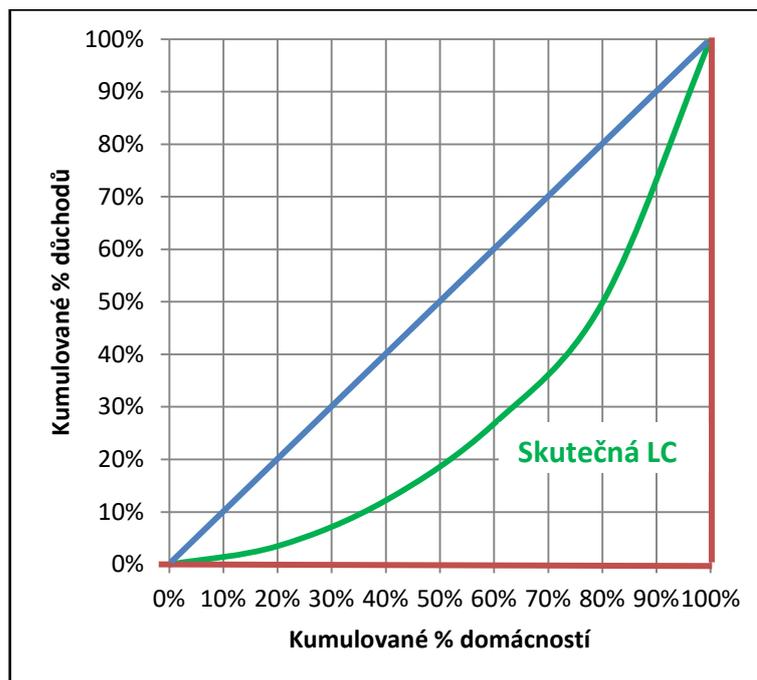
Obr. č. 3: Absolutně nerovné rozdělení příjmů (absurdní případ)

Zdroj: vlastní zpracování (Macáková, 2002)

Na základě výše zmíněných poznatků je tedy patrné, že ve standardním případě rozdělení příjmů bude skutečná Lorenzova křivka ležet někde mezi těmito dvěma extrémními případy (Obr. č. 4). V praxi tedy například 20 % nejchudších domácností vlastní pouze 5 % důchodů, přičemž 20 % nejbohatších domácností dostává až 45 % důchodů. (Macáková, 2002)

Obr. č. 4: Příklad skutečné Lorenzovy křivky

Zdroj: vlastní zpracování (Macáková, 2002)

K měření míry nerovnosti v příjmech se používá tzv. relativní nerovnost důchodů, která vyjadřuje odchylku skutečné Lorenzovy křivky od absolutní rovnosti. Tato relativní nerovnost se vypočte jako rozdíl plochy pod ideální křivkou a plochy pod křivkou skutečnou. Tedy, čím menší je výsledná odchylka, tím nižší je příjmová nerovnost a naopak. (Macáková, 2002; Lapáček, 2008b)

2.2.3 Giniho koeficient

Zřejmě neznámějším nástrojem pro měření nerovnosti příjmů je Giniho koeficient. Tento ukazatel představil v roce 1912 italský statistik a sociolog Corrado Gini¹ a jeho myšlenka je postavena na existenci již zmíněné Lorenzovy křivky od Maxa Lorenze. (BBC, 2015)

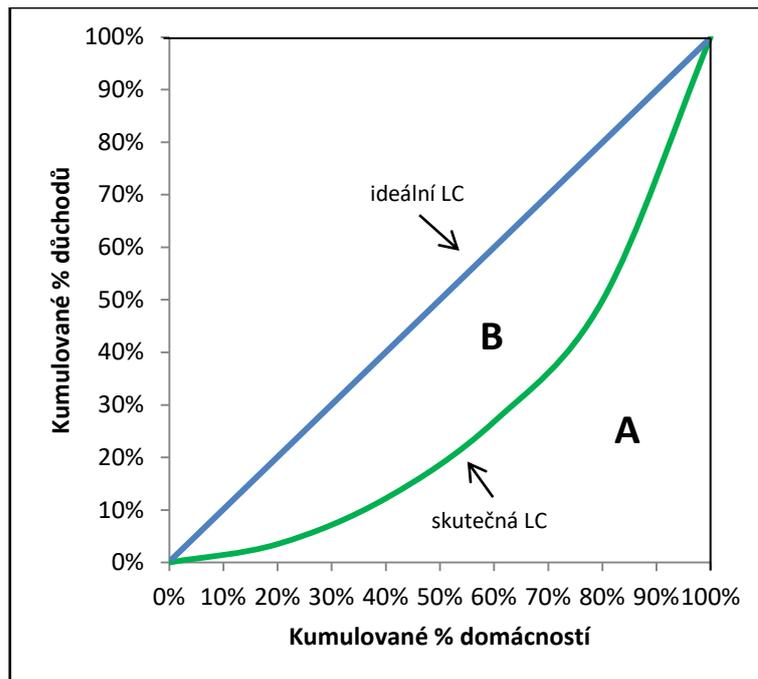
Výpočet Giniho koeficientu je možné provést dvěma způsoby. První způsob vychází z grafického vyjádření Lorenzovy křivky, druhý způsob je čistě matematický. Obě možné metody výpočtu jsou vysvětleny v následujícím textu. (Lapáček, 2008b)

¹ Sám Gini ve svém díle Variabilità e Mutabilità přiznal, že první s myšlenkou využití tohoto koeficientu přišli dva němečtí učenci Carl Ch. von Andrae a Friedrich R. Helmert již o třicet let dříve. (Atkinson, 2016)

Grafický výpočet

Yitzhaki a Schechtman (2013) vysvětlují Giniho koeficient jako poměr plochy ohraničené křivkou svírající úhel 45° (resp. ideální LC) a skutečnou Lorenzovo křivkou (plocha B), vzhledem k ploše pod ideální Lorenzovo křivkou (plocha A + plocha B) Zmíněné plochy jsou zobrazeny na obrázku níže (Obr. č. 5).

Obr. č. 5: Grafické zobrazení Giniho koeficientu

Zdroj: vlastní zpracování (Jurečka, 2010)

Vzorec výpočtu lze poté zapsat jako (2):

$$G = \frac{B}{A + B} \quad (2)$$

Výsledkem koeficientu je číslo pohybující se v intervalu $\langle 0;1 \rangle$. Některé literatury používají i procentní vyjádření. Pokud koeficient dosahuje krajní hodnoty 0, znamená to, že nevzniká žádná plocha mezi ideální a skutečnou Lorenzovo křivkou, respektive, že skutečná Lorenzova křivka představuje absolutně rovné rozdělení příjmů ve společnosti. Opačný extrém, tedy koeficient v hodnotě 1, reprezentuje absolutní nerovnost. V tomto případě je skutečná Lorenzova křivka vzdálená nejvíce, co je možné, od ideální LC. Z toho plyne, že čím vyšší je hodnota Giniho koeficientu, tím vyšší je stupeň nerovnosti a naopak. (Arnold, 2008)

I přesto, že je tento ukazatel nejoblíbenější pro měření nerovnosti v distribuci příjmů, je nutné poznamenat, že v mnohých případech není zcela dokonalým měřítkem pro srovnávání. Příkladem může být stejná výsledná hodnota Giniho koeficientu pro dvě různé Lorenzovy křivky, zobrazující rozdílné rozdělení příjmů. (Jurečka, 2010)

Matematické vyjádření

V praxi mohou nastat situace, kdy není možné pro výpočet Giniho koeficientu použít grafické znázornění Lorenzových křivek, pro tyto případy je využíváno matematických vzorců. Koeficient lze poté vyjádřit jako průměr rozdílů v příjmech mezi všemi možnými páry jednotlivců, za použití vzorce (3). Na rozdíl od grafického vyjádření není nutné v tomto postupu řadit příjemce do skupin dle výše příjmu.

$$G = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |x_i - x_j|}{2 * n^2 * \bar{x}} \quad (3)$$

kde: $x_{i,j}$ ... příjmy dvou náhodně vybraných jednotlivců

n ... celkový počet jednotlivců

$\bar{x}$ ... průměrný příjem jednotlivce. (Lapáček, 2008b)

V případě, že místo jednotlivých příjmů je známo pouze intervalové příjmové rozdělení, lze vzorec přetransformovat na (4):

$$G = \frac{\sum_{j=1}^r [M_j(h) - M_j(d)] * k(p_j) * [1 - k(p_j)]}{\sum_{j=1}^{r-1} [M_j(h) - M_j(d)] * [1 - k(p_j)]} \quad (4)$$

kde: $M_j(h)$ ... horní mez intervalu pro $j=1,2,\dots,r$

$M_j(d)$ ... dolní mez intervalu pro $j=1,2,\dots,r$

p_j ... relativní četnost v j -tém intervalu pro $j=1,2,\dots,r$

$k(p_j)$ ... kumulativní součet relativních četností až do j -tého intervalu.

(Lapáček, 2008b)

Macek (2008) uvádí další možný způsob výpočtu pro případ, že je známo intervalové příjmové rozdělení a navíc také průměrné příjmy v jednotlivých intervalech. Giniho koeficient je poté dán vztahem (5):

$$G = \frac{\sum_{i=1}^n [\bar{R}_{i+1} - \bar{R}_i] * k(v_i) * [1 - k(v_i)]}{\bar{R}} \quad (5)$$

kde: $\bar{R}_i$ ... průměrný příjem v i-tém intervalu (pro $i=1,2,\dots,n$)

$\bar{R}_{i+1} - \bar{R}_i$ ... rozdíl intervalových průměrných příjmů

$\bar{R}$ ... celkový průměrný příjem

$k(v_i)$ ... kumulace relativních četností příjemců až do i-tého intervalu.

(Macek, 2008)

Mimo výše popsané možné vzorce výpočtu Giniho koeficientu lze zmínit ještě jeden, zřejmě nejčastěji používaný, tzv. Brownův vzorec (6):

$$G = 1 - \sum_{k=1}^n (x_k - x_{k-1}) * (y_k + y_{k-1}) \quad (6)$$

kde: x_k ... kumulovaný podíl příjemců pro $k=0,1,\dots,n$ (přičemž $x_0 = 0$ a $x_n = 1$)

y_k ... kumulovaný podíl příjmů pro $k=0,1,\dots,n$ (kde $y_0 = 0$ a $y_n = 1$). (Lapáček, 2008b)

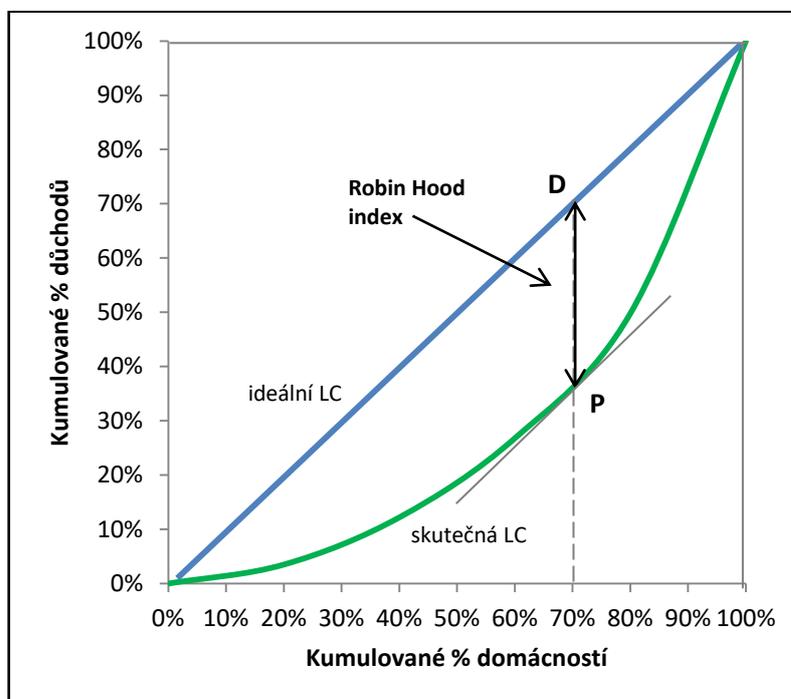
2.2.4 Robin Hood index (Hooverův index)

Další, zřejmě méně známý způsob měření a klasifikace příjmové nerovnosti, jenž také souvisí s grafem Lorenzovy křivky, je tzv. Robin Hood index. Tento index bývá často v literatuře označován jako Hooverův index, nicméně pojmenování po anglickém lidovém hrdinovi, který bohatým bral a chudým dával, je pro tento ukazatel jistě smysluplnější. Základní myšlenka indexu Robina Hooda je právě přerozdělování části příjmů od bohatší skupiny směrem k chudší skupině, za účelem dosažení rovnosti v příjmovém rozdělení. (Maxi-Pedia, 2015)

Robin Hood index je možné opět znázornit pomocí grafu Lorenzovy křivky, kdy vyjadřuje největší vzdálenost mezi křivkou absolutně rovného rozdělení, resp. ideální LC, a skutečnou Lorenzovou křivkou. Velikost indexu zobrazují body D a P na obrázku č. 6 (Obr. č. 6), kdy bod P je možné zjistit jako bod dotyku tečny skutečné

LC, která je rovnoběžná s křivkou 45°. Bod D poté vzniká jako průsečík ideální Lorenzovy křivky a kolmice k horizontální ose, procházející právě zjištěným bodem P. (Kennedy, Kawachi, & Prothrow-Stith, 1996)

Obr. č. 6: Grafické zobrazení Robin Hood indexu

Zdroj: vlastní zpracování (Kennedy, Kawachi, & Prothrow-Stith, 1996)

Právě vzdálenost mezi body D a P udává, jaká část celkového příjmu by, za účelem absolutní rovnosti, měla být přerozdělena od domácností s vyšším příjmem k domácnostem, jejichž příjem je podprůměrný. (Lapáček, 2008a)

Matematické vyjádření Robin Hood indexu vychází z následujícího postupu. V první řadě je nutné seřadit domácnosti do deseti skupin od nejchudších po nejbohatší. Následně jsou k vytvořeným skupinám přiřazeny procentní části celkových příjmů, jichž skupiny dosahují. Do výpočtu však vstupují pouze ty skupiny, jež dosahují podílu na celkových příjmech vyšším než 10 %. Pokud jsou tyto kroky splněny, je možné dosadit do vzorce (7) pro výpočet Robin Hood indexu:

$$RHI (\%) = \left(\sum \% \text{ podílů příjmů skupin, vyšší než } 10 \% \right) - (n * 10 \%) \quad (7)$$

kde: n ... počet skupin, jejichž podíl na celkových příjmech je vyšší, než 10 %. (Lapáček, 2008a)

Ve srovnání s Giniho koeficientem, jehož účelem je vyčíslení pouze relativní nerovnosti mezi domácnostmi, lze za výhodu Robin Hood indexu uvést jeho snahu o nalezení a kvantifikaci největšího rozdílu mezi absolutně rovným a skutečným rozdělením příjmů ve společnosti. (Kennedy, Kawachi, & Prothrow-Stith, 1996)

2.2.5 Atkinsonův index nerovnosti

Dalším, alternativním měřítkem nerovnosti je Atkinsonův index, nesoucí jméno po britském ekonomovi Anthony Barnes Atkinsonovi². Smyslem tohoto indexu bylo odstranit problémy vznikající z nepřesné interpretace Giniho koeficientu v případě, že se Lorenzovy křivky protínají. (Ryscavage, 2015)

Výpočet Atkinsonova indexu je založen na existenci tzv. spravedlivého průměrného příjmu. Definice tohoto pojmu říká, že za spravedlivý průměrný příjem je považován takový příjem na skupinu, který v případě rovnoměrného rozdělení ve skupině přináší takovou úroveň blahobytu, která se rovná současnému rozdělení příjmů. Spravedlivý průměrný příjem je označován jako Y_e a lze ho vypočítat pomocí vzorce (8):

$$Y_e = \left(\frac{1}{n} * \sum_{i=1}^n y_i^{1-\varepsilon} \right)^{\frac{1}{1-\varepsilon}} \quad (8)$$

kde: n ... počet příjmových skupin

y_i ... individuální, vyrovnaný, příjem i -té skupiny

ε ... parametr averze nerovnosti. (Lapáček, 2008a)

Parametr averze nerovnosti vyjadřuje citlivostní parametr a určuje, v jaké míře je společnost tolerantní ke změnám v distribuci příjmů. Tento parametr nabývá hodnot v intervalu $(0; \infty)$. Nulová hodnota vyjadřuje apatický přístup společnosti k nerovnosti, naopak druhý extrém popisuje situaci, kdy by v zájmu společnosti byl pouze jeden jednotlivec s nejnižším příjmem. (Ryscavage, 2015; Lapáček, 2008a)

---

² Autor popsal tento index v roce 1969 ve svém článku On the measurement of inequality. (Atkinson, 1970)

Spravedlivý průměrný příjem (Y_e) vypočtený podle výše uvedeného vzorce poté vstupuje do vzorce výpočtu samotného Atkinsonova indexu (9):

$$I = 1 - \frac{Y_e}{\mu} \quad (9)$$

kde: μ ... současný průměrný příjem ve společnosti. (Lapáček, 2008a)

Výsledkem Atkinsonova indexu nerovnosti je hodnota z intervalu $\langle 0;1 \rangle$. Absolutní rovnosti rozdělení příjmů, tedy hodnoty 0, je dosaženo, jak je možné vidět ze vzorce výše, v případě, že se spravedlivý průměrný příjem a současný průměrný příjem vzájemně rovnají. (Lapáček, 2008a)

2.2.6 Theilův index nesouladu

Nizozemský ekonom Henri Theil vymyslel další z řady možných nástrojů pro měření míry nerovnosti ve společnosti, jedná se o tzv. Theilův index nesouladu. Tento index bývá vyjadřován jako vážený geometrický průměr podílu příjmů. Za váhu se v tomto případě považuje podíl příjmu konkrétní osoby na celkovém příjmu. Matematický vzorec pro výpočet lze zapsat jako (10):

$$T = \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{\sum_{j=1}^n x_j} * \ln \frac{x_i}{\bar{x}} \right) \quad (10)$$

kde: n ... počet osob (příp. skupin)

x_i ... příjem připadající na i -tou osobu (příp. skupinu)

$\bar{x}$ ... průměrný příjem ve společnosti. (Lapáček, 2008a)

Výsledkem Theilova indexu může být na jedné straně hodnota 0 a na straně druhé hodnota rovna velikosti $\ln(n)$. V případě, že $T = 0$, potom dochází k absolutní rovnosti a každá osoba tak disponuje průměrným příjmem. Pokud se výsledek Theilova indexu nesouladu rovná $\ln(n)$, nastává situace absolutní nerovnosti, kdy veškerý příjem je ve vlastnictví pouze jedné osoby. Obě extrémní situace jsou však v praxi zřejmě nepravděpodobné. (Jílek, Moravová, 2007)

Populaci je také možné rozčlenit do několika podskupin, např. podle územních celků, což umožňuje sledovat vliv rostoucí nerovnosti v jednotlivých skupinách a mezi skupinami na celkovou nerovnost příjmů v dané populaci. (Ryscavage, 2015)

V takovém případě by vzorec Theilova indexu vypadal takto (11):

$$T = \sum_{i=1}^n y_i * T_i + \sum_{i=1}^n y_i * \ln \frac{\bar{x}_i}{\bar{x}} \quad (11)$$

kde: y_i ... podíl příjmu i-té podskupiny na celkovém příjmu

n ... počet podskupin

T_i ... Theilův index i-té podskupiny

$\bar{x}$ ... průměrný příjem ve společnosti

$\bar{x}_i$ ... průměrný příjem připadající na i-tou podskupinu. (Lapáček, 2008a)

V praxi lze v této formě vypočítat Theilův index, například pro celý Středočeský kraj, za použití údajů z jednotlivých okresů, případně obcí. Pro tyto výpočty je často velmi využíváno volně dostupného softwaru EasyStat. (Novotný, Nosek, & Jelínek, 2014)

2.2.7 Variační koeficient

Posledním uvedeným nástrojem pro měření nerovnosti v distribuci příjmů je variační koeficient. Tento koeficient využívá statistických charakteristik, zejména rozptylu a směrodatné odchylky. (Macek, 2008)

Variační koeficient popsal Karl Pearson jako velmi užitečný ukazatel pro komparaci dvou či více souborů, v případě, že data těchto souborů nejsou vyjádřeny ve stejných měrných jednotkách. (Sharma, 2012)

Ve statistice je variační koeficient popsán jako poměr směrodatné odchylky k aritmetickému průměru (12):

$$V_x = \frac{\sqrt{s_x^2}}{\bar{x}} \quad (12)$$

kde: $\bar{x}$ ... aritmetický průměr

$\sqrt{s_x^2}$ ... směrodatná odchylka. (Souček, 2006)

Směrodatná odchylka je ve vzorci uvedena jako druhá odmocnina rozptylu s_x^2 , který je možné vyjádřit vztahem (13):

$$s_x^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n} \quad (13)$$

kde: $(x_i - \bar{x})$ ... odchylka i-té hodnoty znaku od hodnoty průměrné

n ... počet znaků. (Lapáček, 2008a)

Výsledkem variačního koeficientu je bezrozměrné číslo, jehož stonásobek vyjadřuje relativní míru variability. Laicky řečeno, vyjadřuje, z kolika procent se jednotlivé hodnoty v průměru odchylují od aritmetického průměru, přičemž čím nižší je výsledné procento, tím vyšší je homogenost znaků. Na příkladu problematiky měření nerovnosti v distribuci příjmů by to potom znamenalo, že čím nižší je hodnota variačního koeficientu, tím dochází k nižší příjmové diferenciaci, resp. vyšší rovnosti. (Souček, 2006; Sharma, 2012; Lapáček, 2008a)

3 Analýza faktorů ovlivňujících příjmovou nerovnost

Ačkoliv bylo v předešlé kapitole zmíněno, že měření příjmové nerovnosti má značný význam, často nejsou jeho výsledky dostačující pro další rozборы. Proto je důležité, mimo určení míry nerovnosti, příp. rovnosti, definovat především příčiny a faktory způsobující a ovlivňující nastalou situaci.

Za účelem analýzy příčin ovlivňujících nerovnosti v distribuci příjmů, je nutné připomenout definici pojmu příjem a tento pojem dále rozvést. Jurečka (2013) definuje příjem jako tokovou veličinu a říká, že celkový příjem je tvořen ze dvou složek, kterými jsou:

- příjmy pracovní a
- příjmy vlastnické.

Často se v literatuře objevuje členění pouze na tyto dvě části, ale Samuelson a Nordhaus (2007) vyčleňují navíc ještě třetí složku tvořící celkový příjem, a to vládní transferové platby. Pojetí příjmů na základě těchto tří složek je označováno, za tzv. osobní příjem, nicméně v rámci třísektorové ekonomiky nesmí být opomíjeny také nastavené daňové systémy jednotlivých zemí, díky nimž vzniká nový pojem, disponibilní osobní příjem. Disponibilní příjem domácností vyjadřuje reálnou hodnotu příjmů, kterou mají domácnosti k dispozici a je dán rozdílem osobního příjmu a všech placených daní.

3.1 Příčiny nerovností v pracovních příjmech

Pracovní příjmy jsou tvořeny výdělků domácností, respektive mzdami a platy, které domácnosti obdrží na trhu práce. Z celkového úhrnu příjmů tvoří převážnou část, přibližně se uvádí 75 %. (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

Diferenciace v těchto příjmech je ovlivněna mnoha činiteli, ty klíčové a významné jsou podrobně rozebrány v následujícím textu.

3.1.1 Vybavenost lidským kapitálem

Základní faktory způsobující rozdíly v distribuci příjmů jsou schopnosti a kvalifikace lidí. Každá osoba se značně liší od druhé právě rozdílnými schopnostmi, které jsou dány fyzickými, duševními i povahovými vlastnostmi. (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

Z psychologického hlediska jsou schopnosti definované jako takové vlastnosti osobnosti, díky kterým má jedinec možnost se naučit a úspěšně provádět určité úkoly. (Helus, 1999)

Helus (1999) rozčleňuje schopnosti jedince do několika kategorií. Mezi základní řadí schopnosti percepční a psychomotorické, dále schopnosti myšlenkově poznávací, schopnosti sociální, umělecké, atd. Také uvádí, že všechny schopnosti mají společný základ, a tím jsou vlohy jedince, které je nutné pomocí cvičení aktivovat, což umožňuje jedinci své schopnosti rozvíjet a v budoucnu je efektivně využívat.

Nejčastěji skloňované jsou schopnosti myšlenkově poznávací neboli intelektové. Každý jedinec oplývá schopností, která rozhoduje o míře úspěšnosti jedince v různých situacích, touto schopností je myšlena inteligence. Definice dle Akademického slovníku cizích slov říká, že za pojmem inteligence se skrývá schopnost jedince mít rozumové nadání, jedinec by měl být schopný samostatného myšlení a měl by se umět vypořádat s novými nastalými problémy. Hartl (2000) v Psychologickém slovníku navíc zmiňuje, že inteligence vyjadřuje schopnost jedince učit se ze zkušeností. Pro určení míry této schopnosti u jednotlivců jsou využívány tzv. inteligenční testy³ a výsledky jsou vyjadřovány ve formě inteligenčního kvocientu⁴. (Helus, 1999; Petráčková, Kraus et al., 1995)

S existencí schopností úzce souvisí také dosažená kvalifikace jedinců. Schopností člověk nabývá v průběhu celého života, některé mu jsou předávány od rodičů, jejich výchovou, životním stylem, jiné se člověk naučí ve škole. Každý člověk oplývá jinou mírou schopností, což je ovlivněno nedostatečnou sebedůvěrou, nezájmem o rozvíjení vlastních schopností, případně negativním postojem k učení, všechny tyto faktory ovlivňují následnou dosaženou kvalifikaci jedince, a tím vznikající rozdíly v příjmech. (Helus, 1999; Sylwester, 2000)

3.1.2 Intenzita práce

Další příčinou, kterou zmiňují Samuelson a Nordhaus (2007), a která souvisí i s výše zmíněným, je problém spojený s intenzitou vykonávané práce. Každý jedinec má jinak

---

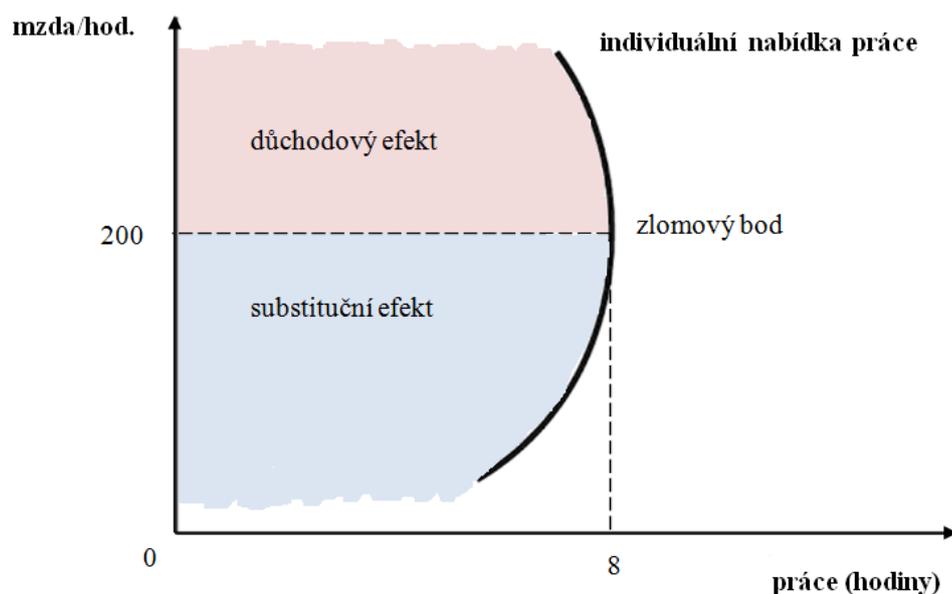
³ První inteligenční test byl vytvořen v roce 1905 francouzským psychologem A. Binetem, za účelem rozčlenění dětí ve školách a zefektivnění tak běžné výuky. (Helus, 1999)

⁴ Pojem inteligenční kvocient zavedl německý psycholog W. Stern jako číselné vyjádření úrovně inteligence daného jedince poměrem jeho mentálního věku k věku chronologickému. (Helus, 1999)

nastavený poměr doby, který věnuje práci a doby, ve které si užívá své osobní volno. Jedinci, kteří tráví v práci většinu času na úkor svého volna, tak samozřejmě vydělají jinou výši příjmů, než jedinci, kteří tráví v práci pouze takovou dobu, aby byli schopni splatit své závazky.

Tato problematika se v mikroekonomii vysvětluje na příkladu zpětně zakřivené individuální nabídkové křivky práce. Říká se, že čas jsou peníze, což značně vystihuje tuto situaci, kdy si člověk hodinu svého volného času vlastně kupuje za částku rovné jeho hodinové sazbě v zaměstnání. Jedinci rozdělují množství času, na čas, který věnují práci a čas, který si nechávají pro sebe, na základě výše mzdy, kterou prací získávají. S růstem mzdy tak vznikají dva protichůdné efekty, tzv. substituční a důchodový efekt (Obr. č. 1). Substituční efekt způsobuje, že s růstem reálných mezd se zvyšuje i cena volného času, který se tím pádem stává dražším, jedinec o něj zčásti ztrácí zájem a raději věnuje více času práci. Naopak efekt důchodový způsobuje, že mzda již dosáhla takové úrovně, která způsobuje, že se jedinci cítí být bohatí a zvyšují tak poptávku po volném čase. Tyto dva efekty způsobují, že individuální nabídková křivka je od určitého bodu zpětně zakřivená, tento bod však má každý jedinec na jiné úrovni. (Jurečka, 2013)

Obr. č. 7: Příklad zpětně zakřivené individuální nabídky práce

Zdroj: vlastní zpracování (Jurečka, 2013)

3.1.3 Profese a dosažené vzdělání

Významnou roli v rozdílných příjmech hraje také zvolená profese jedince. Je obecně známým faktem, že osoby poskytující služby v oblasti pohostinství a ubytování dosahují na nižší příjmy, než například osoby poskytující zdravotnickou péči. Rozdíly mezi jednotlivými příjmy jsou způsobeny mnohými faktory. Velký podíl na nerovnosti těchto příjmů je přičítán zejména vynaloženým investicím na rozvoj lidského kapitálu, respektive investicím, které jsou spojené se vzděláním potřebným pro vykonávání dané profese. Dále jsou nerovnosti způsobeny rozdílnými požadavky na schopnosti jedinců, případně vyšší platy kompenzují náročnost či nepříjemnosti spojené s vykonáváním určité profese a v neposlední řadě jsou rozdíly způsobeny nedostatečnou nabídkou práce, která způsobuje zvyšování mezd určité profese. (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

V České republice, podle údajů ze 3. čtvrtletí roku 2016, dosahovaly nejvyššího mzdového ohodnocení profese zaměřené na informační a komunikační činnosti (Tab. č. 1). V porovnání s daty vyhodnocenými za celý rok 2015, předešly profese zaměřené na informační technologie oblast peněžnictví a pojišťovnictví. (Trexima, 2017)

Tab. č. 1: Průměrná hrubá měsíční mzda podle ekonomických činností CZ-NACE

sekce CZ-NACE		Průměrná hrubá měsíční mzda za 3Q 2016	Průměrná hrubá měsíční mzda za rok 2015
		Kč/měsíc	Kč/měsíc
A	Zemědělství, lesnictví a rybářství	23 812	22 584
B	Těžba a dobývání	31 842	33 292
C	Zpracovatelský průmysl	28 575	28 159
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	39 453	42 159
E	Zásobování vodou, činnosti související s odpady	25 746	26 255
F	Stavebnictví	26 452	25 173
G	Obchod, opravy motorových vozidel	26 468	25 663
H	Doprava a skladování	26 746	25 813
I	Ubytování, stravování a pohostinství	16 291	15 503

J	Informační a komunikační činnosti	50 951	49 058
K	Peněžnictví a pojišťovnictví	49 434	50 280
L	Činnosti v oblasti nemovitostí	23 836	24 287
M	Profesní, vědecké a technické činnosti	33 878	33 632
N	Administrativní a podpůrné činnosti	19 460	18 894
O	Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	29 198	39 631
P	Vzdělávání	26 198	33 858
Q	Zdravotní a sociální péče	28 671	26 011
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	22 966	22 143
S	Ostatní činnosti	22 104	21 667

Zdroj: vlastní zpracování (Trexima, 2017)

Jak již bylo zmíněno výše, část rozdílů mezi mzdovým ohodnocením profesí je způsobena rozdílnou náročností na rozvoj lidského kapitálu, respektive nákladů spojených se vzděláváním jedince. Některé profese vyloženě vyžadují vysokoškolské vzdělání, u jiných naopak stačí dokončené základní vzdělání, případně jen maturita. Nicméně stále platí pravidlo, že čím vyšší vzdělání, tím vyšších příjmů může jedinec dosáhnout. Průměrné příjmy, na základě dosaženého stupně vzdělání, zobrazuje následující tabulka (Tab. č. 2), jedná se o data z České republiky z roku 2015.

Tab. č. 2: Hrubá měsíční mzda podle vzdělání v ČR v roce 2015

Stupeň dosaženého vzdělání	Průměrná hrubá mzda
	Kč/měsíc
Základní a nedokončené	18 661
Střední bez maturity	21 582
Střední s maturitou	27 396
Vyšší odborné a bakalářské	32 712
Vysokoškolské	47 990
Neuvedeno	25 447

Zdroj: vlastní zpracování (Trexima, 2017)

Ačkoliv je zde uvedeno vzdělání jako příčina vzniku příjmové nerovnosti, někteří autoři, například Sylwester (2000) nebo Keeley (2015), se spíše přiklánějí k názoru, že vzdělání představuje jedno z mnoha řešení pro regulaci nežádoucího růstu příjmové nerovnosti.

3.1.4 Diskriminace

Samuelson a Nordhaus (2007) a Jurečka (2013) zmiňují v souvislosti vzniku příjmové nerovnosti také problematiku diskriminace na trhu práce. Nemusí se vždy jednat jen o diskriminaci z hlediska pohlaví, ale objevují se také rozdílné přístupy k osobám jiné národnosti, rasy, případně jiného náboženského vyznání.

Nejčastější formou diskriminace ve smyslu odměňování je diskriminace na základě pohlaví. Je obecně známé, že příjmy žen jsou nižší než příjmy mužů, ačkoliv vykonávají stejný typ práce. Tyto rozdíly jsou zakořeněny již v dávné minulosti, kdy bylo pravidlem, že ženy byly méně vzdělané a za živitele rodin se považovali muži. Ačkoliv dnes toto pravidlo již neplatí a ženy často dosahují vyššího vzdělání než muži, rozdílnosti v ohodnocení žen přetrvávají a jsou především prisuzovány rozdílné produktivě, kdy se předpokládá, že ženy nedosáhnou stejné produktivity jako muži.

Touto problematikou se zabývá Gulati (1975), která rozlišuje zaměstnání na tři typy, podle toho, které pohlaví v něm dosahuje vyšší produktivity, a to: vyloženě mužské zaměstnání, smíšené zaměstnání a vyloženě dámské zaměstnání. Na základě tohoto rozdělení poté zmiňuje, že nižší příjmy v dámských zaměstnáních oproti příjmům v mužských zaměstnáních způsobují, že v případě smíšených zaměstnání budou příjmy žen také nižší. V praxi by to poté ve smíšeném zaměstnání znamenalo, že ženy by byly postupně vytlačovány produktivnějšími muži a došlo by ke snížení mezd. Ve skutečnosti by však ve smíšených zaměstnáních mělo být ohodnocení mužů i žen napříč profesemi jednotné.

Diskriminace v odměňování může mít různé podoby, některé jsou zjevné, přímé nebo nepřímé, každopádně je důležité zmínit, že jakákoliv forma diskriminace je ze zákona zakázána. Například v Evropské unii je na problematiku diskriminace kladen značný důraz a v souladu se zásadou rovnosti byla vytvořeno legislativní opatření, podle kterého jsou povinny státy Evropské unie se řídit. (Kovářová, 2012)

3.1.5 Další faktory

Samuelson a Nordhaus (2007) zmiňují ještě některé další příčiny vzniku nerovností, například, rodinnou situaci, ve které jedinec vyrůstal, kdy na děti bohatých a vlivných rodičů bývá zpravidla nahlíženo odlišným způsobem, než na děti, jejichž rodiče patřili spíše mezi chudší vrstvy.

Jurečka (2013) mezi další příčiny zařazuje rodinné a sociální prostředí nebo výjimečný talent. Při zaměstnávání může hrát značnou roli ale i dobrý posudek od předchozího zaměstnavatele.

Za zmínku však stojí také štěstí, náhoda, popřípadě osud, díky kterým mohou často vznikat i nemalé rozdíly v pracovních příjmech. (Macáková, 2002)

3.2 Příčiny nerovností ve vlastnických příjmech

Majetek domácností je tvořen odlišným množstvím výrobních faktorů (půdy a kapitálu), které jsou ve vlastnictví jednotlivých domácností. (Macáková, 2002)

Macáková (2002) zmiňuje tři způsoby, jimiž domácnosti mohou svůj majetek získat, patří mezi ně:

- tvorba úspor,
- dědictví a dary,
- podnikání.

3.2.1 Sklon k úsporám

Úspory představují takovou část důchodu domácností, kterou domácnosti ihned nevyužijí ke spotřebě, ale tuto část uchovají ve prospěch budoucích vlastnických důchodů, v podobě, např. úrokových výnosů z nakoupených obligací nebo ve formě dividend z akcií. (Jurečka, 2013)

Domácnosti ale tyto úrokové výnosy nemají stoprocentně jisté. V praxi dochází ke kolísání výnosů z finančních aktiv, vliv na výši výnosu má také aktuální míra inflace a nelze opomenout, že výnosy rovněž podléhají zdanění. Domácnosti by tak při rozhodování o investování měly pracovat s nejistotou a rizikem. (Macáková, 2002)

3.2.2 Riziko v podnikání

Ochota podstupovat riziko je důležitá nejen pro tvorbu úspor, ale také při rozhodnutí, zda podnikat, či ne. Investice do rizikových projektů zpravidla přináší vyšší výnosy, než investice s nízkým rizikem. (Jurečka, 2013)

Podnikatel se rozhoduje o postoupení rizika na základě očekávaného výsledku, který je stanoven jako střední hodnota všech možných výsledků. Na základě toho mohou vzniknout tři různé postoje podnikatele k riziku, a to:

- averze k riziku, kdy podnikatel raději preferuje jistý výsledek, než aby podstoupil riziko a dosáhl tak stejného očekávaného výsledku;
- afinita k riziku, v tomto případě podnikatel riziko vyhledává, respektive preferuje očekávaný výsledek před jistým úspěchem;
- lhostejnost k riziku, kdy podnikatel zaujímá neutrální postoj mezi výše zmíněnými. (Hnilica, & Fotr, 2009)

3.2.3 Dědictví

Při analýze nerovností ve vlastnických příjmech nesmí být opomenuty příjmy nabyté na základě dědického řízení. Dědictví je obecně chápáno jako nástroj, kterým si bohatí mohou udržet svoje sociální postavení na vrcholu distribuce. (Atkinson, 2016)

Podle studií nabyly $\frac{2}{3}$ z nejbohatšího 1 % obyvatel Spojených států amerických podstatnou část svého majetku právě dědictvím. V důsledku toho vzniká ve společnosti problém vysoké nerovnosti, kdy je majetek silně koncentrován pouze v úzkém okruhu lidí. Atkinson (2016) proto, pro zajištění rovnosti, navrhuje zavedení tzv. minimálního dědictví, které by mělo být vypláceno všem při dosažení plnoletosti. (Samuelson, & Nordhaus, 2007)

3.3 Role sociálního státu

Samuelson a Nordhaus (2007) do definice příjmu mimo pracovní a vlastnické příjmy zařazují ještě navíc vládní transfery. Transfery představují takové platby státu ekonomickým subjektům, za které není očekávaná žádná protislužba. Do této kategorie patří, např. platby sociálního zabezpečení, jejichž cílem je dosažení spravedlivější distribuce příjmů. (Macáková, 2002)

Právě s problematikou vládních transferů bývá často spojován pojem „sociální stát.“ Sociální stát, welfare state, případně stát blahobytu představuje primární prostředek, který pomáhá zajistit alespoň minimální úroveň zdrojů pro všechny členy společnosti. (Atkinson, 2016)

Jiná definice státu blahobytu říká, že se jedná o stát, jehož cílem je pečovat o dobro jeho obyvatel v takových podmínkách, kdy samoregulační mechanismus neviditelné ruky trhu selhává. Na základě této definice by tedy bylo možné konstatovat, že sociální stát představuje jeden z faktorů, který má podstatný vliv na míru příjmové nerovnosti. (Hunčová, 2010)

Termín sociální stát se začal Evropou rozvíjet po druhé světové válce, kdy bylo téma redistribuce velmi aktuální. Z počátku se jednalo pouze o určité sociální programy založené na modelech sociální pojištění, ale posléze byly tyto programy transformovány do daleko obsáhlejších a ucelenějších systémů. V širším pojetí se termín sociální stát, případně stát blahobytu používá pro označení určitého druhu státu nebo specifického typu společnosti. (Quadagno, 1987)

Právě typologie sociálního státu bývá často spekulovanou oblastí různých autorů. Nejčastěji citovanými bývá jednak typologie podle Titmuse ze 70. let 20. století, ale častěji se vyskytuje typologie podle dánského sociologa Esping-Andersena, která byla vytvořena na konci 80. let 20. století, a která podléhá nejčastěji modifikaci od dalších autorů, např. Gauthier (2002) nebo Aiginger a Guger (2005). (Potůček, 1995)

Gøsta Esping-Andersen (1990) ve své knize *The Three Worlds of Welfare Capitalism* popisuje tři typy režimů, které vytvořil na základě vztahů mezi státem, trhem a rodinou. Mezi základní tři režimy sociálního státu tak řadí:

- režim liberální;
- režim sociálně demokratický a
- režim korporativistický.

Jak již bylo řečeno, problematikou typologie sociálního státu se zabírala spousta autorů, proto byly v průběhu času tyto tři základní typy rozšířeny ještě o další dva, a to:

- jihoevropský režim a
- postsocialistický režim. (Mitchell, 2010; Matějková, & Paloncyová, 2004)

Základní aspekty jednotlivých režimů shrnuje tabulka uvedená v příloze této práce (Příloha A).

3.3.1 Liberální režim

Liberální režim, v některé literatuře označován jako anglosaský, je typický pro Velkou Británii, ale z evropských zemí je zde zařazeno také Švýcarsko nebo Irsko. Tento režim je založen na principu odpovědnosti jedince. Role státu je v tomto režimu na nízké úrovni a potřeby občanů jsou uspokojovány pouze rodinou a trhem. Stát v tomto případě zasahuje až v krizových situacích. Andersen (1990) uvádí, že výsledkem tohoto režimu by měla být minimalizace dekomodifikačního⁵ efektu. (Mitchell, 2010)

Tento režim se také vyznačuje vysokou nerovností mezi chudými a bohatými, což lze dokázat pomocí Giniho koeficientu, který ve Velké Británii v roce 2015 dosahuje hodnoty 32,4 %. V USA tato hodnota činí dokonce 41,1 % (pro rok 2013). (Eurostat, 2017; The World Bank, 2017)

3.3.2 Sociálně demokratický režim

Do tohoto typu sociálního státu patří, např. Norsko, Finsko nebo Švédsko, proto bývá tento režim někdy označován za skandinávský model, mezi jehož typické znaky patří vysoké zdanění populace, vysoká participace žen na trhu práce a především štedrá sociální politika. Andersen (1990) při charakteristice tohoto modelu zmiňuje, že je postaven na principu dekomodifikace a universalismu. (Mitchell, 2010)

Porovnáním Giniho koeficientu (Norsko - 23,9 %; Finsko - 25,2 %; Švédsko - 25,2 %)⁶ s koeficienty předešlého modelu lze konstatovat, že míra nerovnosti v těchto zemích je poměrně nízká. (Eurostat, 2017)

3.3.3 Korporativistický režim

Třetím typem sociálního státu podle Andersena (1990) je korporativistický (neboli konzervativní, bismarkovský) režim. Tento model je založen na principu subsidiarity, kdy stát je připraven kdykoliv nahradit trh ve smyslu poskytovatele sociálního zabezpečení. Státy řadící se do tohoto modelu (Německo, Rakousko, atd.)

---

⁵ Pojem dekomodifikace zavedl G. E. Andersen (1990) a vysvětluje ho jako skutečnost, kdy se člověk může rozhodnou odpoutat od závislosti na trhu, aniž by to ohrozilo jeho živobytí.

⁶ Giniho koeficient za rok 2015

podporují tradiční rodinu, kdy za živitele je považován muž a žena je tak na něm ekonomicky závislá. (Andersen, 1990; Mitchell, 2010)

Na základě Giniho koeficientu by bylo možné tento model zařadit mezi předešlé dva zmíněné. Například v Německu nabývá Giniho koeficient hodnoty 30,1 %. (Eurostat, 2017)

3.3.4 Jihoevropský (latinský) režim

Tento model sdílí mnohé znaky s modelem liberálním, přesto ho někteří autoři vyčleňují zvlášť a zařazují do něj státy jižní Evropy, tedy Itálii, Španělsko, atd. Tyto státy se oproti státům v liberálním modelu více spoléhají na pomoc rodiny a církve, než na trh, proto bývá tento model v některé literatuře také označován jako pro-rodinně orientovaný. (Aiginger, & Guger, 2005; Mitchell, 2010)

3.3.5 Postsocialistický režim

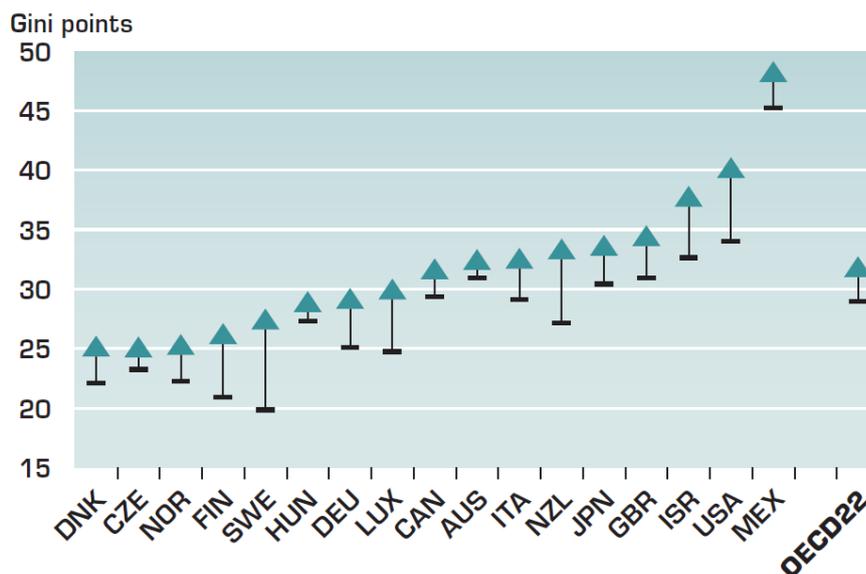
Posledním a zároveň nejnovějším modelem, je tzv. postsocialistický režim, který se začal objevovat na začátku 90. let 20. století a stále se nachází ve fázi formování. Aiginger a Guger (2005) označují tento typ za „Catching-up Model“, což by bylo možné přeložit jako model dohánějící. Tento typ sociálního státu se vyznačuje vysokým stupněm redistribuce zdrojů a vysokou mírou zapojení žen do ekonomického procesu. Typickými zástupci tohoto modelu jsou Česká republika, Polsko, Slovensko a Maďarsko. (Matějková, & Paloncyová, 2004)

3.4 Faktory prohlubování příjmové nerovnosti

Dosud byla tato kapitola zaměřena na prvotní příčiny, které vůbec příjmovou nerovnost vyvolávají. Nicméně je nutné se také zaměřit na ty faktory, které již vzniklou příjmovou nerovnost ovlivňují, ať již pozitivním nebo negativním směrem.

Vývojem této problematiky se zabývá organizace OECD, která ji zmiňuje v mnohých publikacích, např. studie *Divided we Stand: Why Inequality Keeps Rising* (2011) nebo *Income inequality: The Gap Between Rich and Poor* (2015). Obě tyto zprávy poukazují na rostoucí trend příjmové nerovnosti, který se začal projevovat od 80. let 20. století ve většině států patřících do organizace OECD. Studie vysvětluje tento trend na základě ukazatele Giniho koeficientu, který v období let 1980 – 2013 vzrostl celkem v 17 z 22 OECD zemí, a to skoro o 10 % v průměru (Obr. č. 8). (OECD, 2011; Keeley, 2015)

Obr. č. 8: Růst Giniho koeficientu v letech 1980 – 2013 v zemích OECD

Zdroj: Keeley, 2015

Ve zprávě OECD (2011) je zmíněno mnoho faktorů, které různou mírou přispěly k tomuto vývoji příjmové nerovnosti. Keeley (2015) mezi tyto faktory řadí primárně globalizaci, změny ve společnosti a zaměstnanosti, nebo daňovou politiku v různých státech.

3.4.1 Vliv globalizace

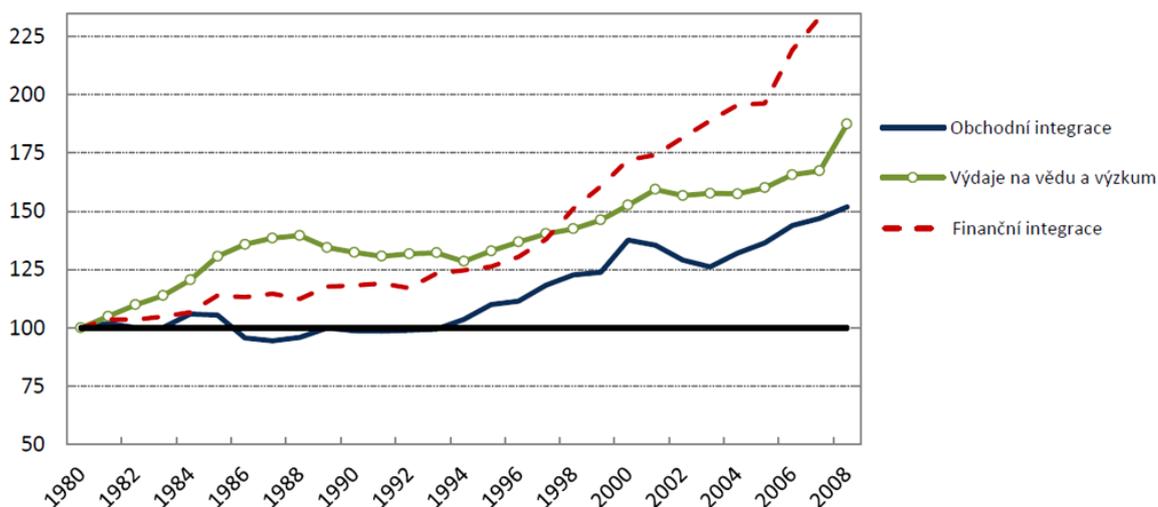
Globalizace bývá ve spojení s prohlubováním nerovností často spojována. Jejím základním principem je vzájemné propojení světa v jednu velkou ucelenou společnost. V kontextu příjmové nerovnosti lze globalizaci vysvětlit jako širší pojem pro stále větší propojenost světového hospodářství, kterou lze popsat na základě několika determinantů, mezi nimiž je možné zmínit pokrok v oblasti technologií, liberalizaci mezinárodního obchodu a finanční integraci, nebo v dnešní době čím dál více skloňovanou mezinárodní migraci a mnoho dalších. (Keeley, 2015)

Vědeckotechnický pokrok

V oblasti technologií byl od konce 20. století zaznamenán velmi velký pokrok (Obr. č. 9). Zavádění nových, efektivních zařízení, případně inovace již existujících velmi ovlivňuje situaci na trhu práce. Rozvoj informačních a telekomunikačních technologií má podstatný vliv na poptávku po kvalifikovaných pracovnících. Firmy vyhledávají kvalifikované pracovníky, tedy ty, kteří se orientují v oblasti informačních

technologií, a dochází tak k přirozenému znevýhodnění (ve formě nižších příjmů) těch pracovníků, kteří si s těmito technologiemi nerozumějí a neumí je využívat. (OECD, 2011; Atkinson, 2016)

Obr. č. 9: Vývoj událostí v oblasti obchodní integrace, finanční otevřenosti a technologických změnách v letech 1980-2008 (průměr OECD)

Zdroj: OECD (2011)

Obchodní integrace

Za druhý významný determinant v oblasti příjmů je považována obchodní integrace. Z obrázku výše (Obr. č. 9) je v této oblasti během posledních třiceti let znatelný vývoj směrem vzhůru, zejména po roce 1990, kdy došlo k významnému zrychlení růstu v důsledku zapojení států východní Evropy do mezinárodního obchodu. Důležité je zmínit, že k tomuto růstu posléze přispěla také propagace volného obchodu a expanzivní nárůst exportu z asijských zemí. (OECD, 2011)

Keeley (2015) zmiňuje, že v souvislosti s tradičním modelem (teorií) obchodu, by měl mít tento nárůst dopad na prohlubování rozdílů v příjmech ve vyspělých zemích a naopak v rozvojových zemích by pak mělo docházet k narovnávání těchto rozdílů. Nicméně řada studií s touto teorií nesympatizuje a poukazuje na skutečnost, že otevření se mezinárodnímu obchodu způsobilo nerovnost v příjmech v obou skupinách zemí. Nicméně porovnání klasické teorie i pozdějších studií vede ke stejnému závěru, který poukazuje na rostoucí příjmovou nerovnost ve vyspělých zemích, způsobenou právě obchodní integrací.

Finanční otevřenost

Současně s růstem a liberalizací mezinárodního obchodu se objevuje také otevřenost ve finanční oblasti. Podle studie OECD (2011) nelze říci, že by finanční otevřenost měla nějaký výrazný dopad na vývoj nerovností v oblasti příjmů nebo zaměstnanosti. Nicméně zmiňuje, že růst přímých zahraničních investic jistý vliv na příjmové rozdělení přeci jen vykazoval, ačkoliv ve srovnání s dopadem technologického pokroku je tento výsledek velmi malý. Kunieda, Okada a Shibata (2011) oproti studii OECD vysvětlují vliv finanční integrace na příjmovou nerovnost pomocí empirických dat. Klíčovým faktorem pro jejich teorii byl vztah mezi rozvojem finančních trhů a mírou finanční integrace, kdy na základě jejich interakce bylo zjištěno, že čím vyšší je v zemi otevřenost v oblasti financí, tím s rozvojem finančních trhů zároveň dochází k prohlubování příjmové nerovnosti.

Mezinárodní migrace

Otázka mezinárodní migrace se v posledních letech dostává do popředí zájmu a shledává se na jedné straně s mnoha příznivci, ale na straně druhé i mnoha odpůrci. Vzhledem k obsáhlosti tohoto tématu, ho není možné v této práci podrobněji rozebrat, proto je text v otázce ovlivnění příjmové nerovnosti mezinárodní migrací zaměřen velmi obecně.

Rostoucí podíl imigrantů ve vyspělých zemích má za následek ovlivnění trhu práce v jednotlivých zemích. Podle dat z roku 2012 se přistěhovalci podíleli dokonce ze 70 % na růstu pracovních sil v Evropě. Nicméně studie dokazují, že mezi imigranty a domorodci vznikají znatelné rozdíly v platovém ohodnocení (až o 19 % v průměru), ačkoliv obě skupiny dosáhly stejného vzdělání. Tyto rozdíly mohou odrážet potíže firem při posouzení získané kvalifikace v jiné zemi, případně neexistující kvalifikace imigrantů v jistých oborech v hostitelské zemi. Značnou roli však hraje také jazyková bariéra nebo již zmíněná diskriminace. (OECD, 2014; 2012)

3.4.2 Strukturální faktory

Vliv na prohlubování nerovnosti představují podle Keeleyho (2015) také změny v naší společnosti nebo změny na pracovištích. Změnami ve společnosti jsou myšleny rostoucí tendence lidí uzavírat sňatky se sobě rovnými osobami, jak ve smyslu vzdělání, tak ve smyslu sociálního postavení, nebo v opačném případě rostoucí počet neúplných

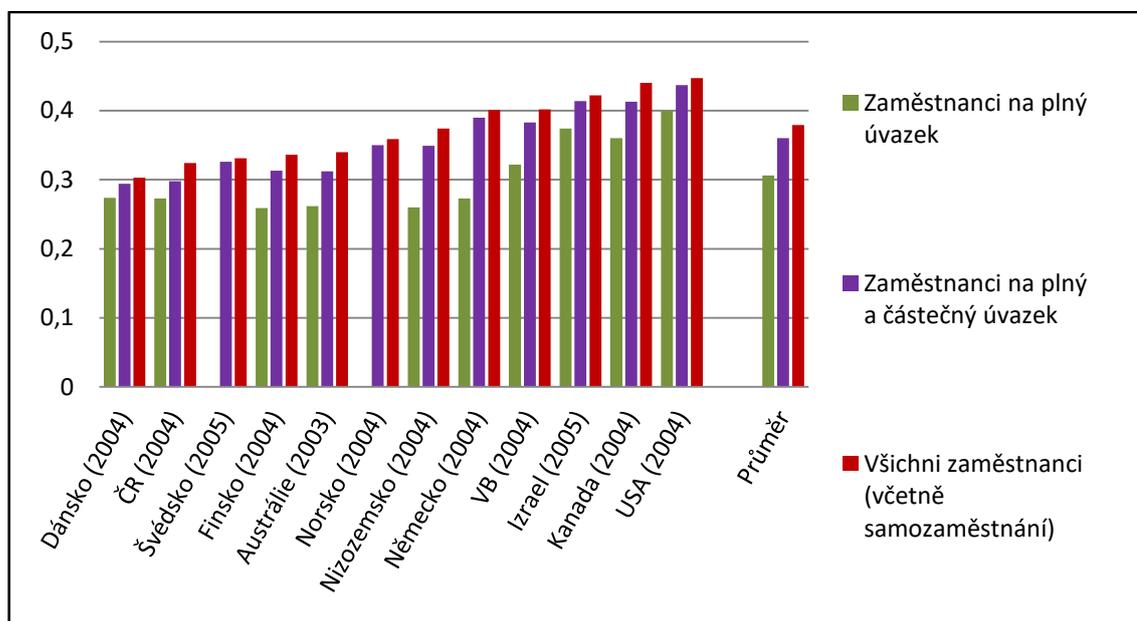
rodin. V oblasti změn na pracovišti se pak jedná zejména o změny ve struktuře zaměstnanosti.

Změny na pracovišti

V posledních třiceti letech byly zaznamenány podstatné změny ve struktuře zaměstnanosti, způsobené zejména poklesem zaměstnávání na plný úvazek a naopak růstem netradičních forem zaměstnanosti, mezi které patří částečné úvazky, krátkodobé (sezónní) úvazky nebo také samozaměstnávání. Studie uvádějí, že v období od roku 1995 do roku 2007 tvořily tyto atypické formy zaměstnání dokonce více, než polovinu celkové zaměstnanosti. Příčin, které stojí za tímto nárůstem, je možné nalézt mnoho, avšak mezi nejvýznamnější patří, např. rozvoj technologií, který zvyšuje poptávku po brigádnících, kteří bývají zaměstnávání na částečný úvazek, dále zvyšující se účast žen na trhu práce, které volí zaměstnání na částečný úvazek z důvodu lepší harmonizace mezi prací a rodinou, případně lze zmínit úlevy v zákonech pro podporu podnikání. (Atkinson, 2016; OECD, 2015; Keeley, 2015)

Dopad netradičních forem zaměstnání na příjmovou nerovnost zobrazuje graf na následujícím obrázku (Obr. č. 10). Započítáním příjmů z částečných úvazků do úhrnu hrubých příjmů z plných úvazků způsobuje nárůst ukazatele Giniho koeficientu v průměru o 5 % a o další 2 % v případě, že jsou do hrubých příjmů započítány i příjmy ze samozaměstnání. (OECD, 2011)

Obr. č. 10: Porovnání Giniho koeficientu mezi zaměstnanci na plný úvazek, částečný úvazek a všemi zaměstnanci včetně samozaměstnání (počítáno z hrubého příjmu)

Zdroj: vlastní zpracování (OECD, 2011)

Změny ve společnosti

Další významnou změnou ve společnosti za pár posledních desítek let je nárůst počtu neúplných rodin (matky samoživitelky, odloučení manželů, rozvod). Keeley (2015) v této souvislosti zmiňuje jako příklad severské země, kde více, než 25 % rodin je neúplných.

Vysvětlit dopad na příjmovou nerovnost je tak poměrně jednoduché. Samoživitelé jsou oproti vícečlenným rodinám závislí pouze na jedné výplatě, takže jakékoliv výkyvy mohou způsobit značné problémy. Nejohroženější skupinu tak tvoří matky samoživitelky, které jsou na trhu práce omezeny několika činiteli, jež hraničí s diskriminací. (OECD, 2011, 2015; Keeley, 2015)

V posledních letech se v této souvislosti také rozmohl fenomén tzv. asortativního párování, které znamená, že lidé uzavírají sňatky na základě nějaké vnější podobnosti, např. na základě stejného vzdělání, případně povolání, za účelem dosažení vyšších společných příjmů. Příkladem může být doktor, který se ožení s doktorkou namísto „pouhé“ zdravotní sestry. V současnosti je tímto fenoménem ovlivněno něco okolo 40 % pracujících párů, k čemuž přispěla skutečnost, že ženy v dnešní době často dosahují stejného nebo vyššího vzdělání, než muži. (Keeley, 2015)

3.4.3 Institucionální faktory

Ve třetí skupině faktorů ovlivňujících nárůst příjmové nerovnosti jsou za nejvýznamnější považovány vývojové tendence v oblasti odborových svazů a změny v daňové politice, ale je možné sem zahrnout i další faktory, např. liberalizaci v oblasti legislativní ochrany zaměstnanců nebo vývoj v oblasti regulace trhu výrobků. (OECD, 2011; Keeley, 2015)

Členství v odborech

Hlavním smyslem odborových svazů je vyjednávání pracovních podmínek zaměstnanců a zejména vyjednávání v oblasti mzdového ohodnocení, s cílem pozitivního působení na narovnávání nerovnosti mezi pracovníky. Podle Wolffa (2009) byla převážná většina členů v odborech tvořena nízko kvalifikovanými pracovníky, a proto zvyšování jejich příjmů vůči příjmům vysoko kvalifikovaných pracovníků způsobovalo kladný efekt na snižování nerovností mezi nimi. (Jurečka, 2013; Keeley, 2015)

Nicméně podle OECD (2011) došlo od 80. let 20. století k výraznému snížení počtu členů v odborových svazech, což má za následek oslabení vyjednávací míry těchto organizací, a tím pádem negativní dopad na vývoj příjmové nerovnosti. (Keeley, 2015)

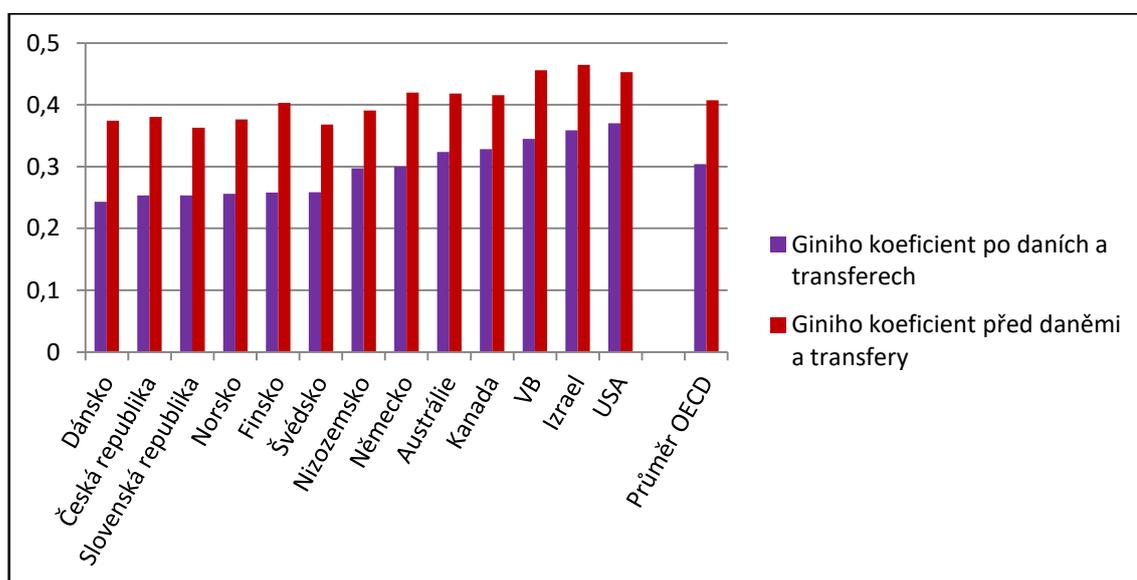
Daňové zatížení a transfery

Při definici pojmu příjem byl zmíněn tzv. disponibilní důchod. Disponibilní důchod znamená, že příjem domácností, který získají za práci, podléhá jistým úpravám ve formě srážek daní a podpor ve formě transferů. Daně a transfery působí na nerovné rozdělení příjmů domácností dvěma způsoby. Za prvé, domácnosti s vyšším příjmem jsou povinné platit vyšší daně z příjmů, než chudší domácnosti a za druhé, chudší domácnosti mívají častěji nárok na podporu ve formě transferů od státu. V konečném důsledku by tak mělo dojít ke snížení míry příjmové nerovnosti (Obr. č. 11). (Keeley, 2015)

Od poloviny 90. let 20. století ale došlo k opačné situaci a příjmová nerovnost vykazovala rostoucí trend. Keeley (2015) uvádí, že za touto situací stojí změny, které vznikly na straně transferů, kdy došlo k poklesu dávek na podporu v nezaměstnanosti zapříčiněného růstem zaměstnanosti, a také došlo ke zpřísnění podmínek pro nárok na tyto dávky.

V případě daní z příjmů lze obecně mluvit o jejich snižování, které však obecně způsobuje růst příjmové nerovnosti. Proto za účelem ztlumení těchto nepříznivých dopadů byly v mnoha státech zavedeny, tzv. progresivní daně. Progresivní zdanění znamená, že příjmy jsou rozděleny do určitých pásem podle jejich výše, a pro každé toto pásmo platí jiná sazba daně. V tomto případě platí pravidlo, čím vyššího příjmu domácnosti dosahují, tím více budou tyto příjmy zdaněny. (Keeley, 2015; OECD, 2011)

Obr. č. 11: Giniho koeficient před a po zdanění příjmů v zemích OECD (data z let 2006-2009)

Zdroj: vlastní zpracování (OECD, 2011)

4 Analýza problematiky ve vybraných zemích

Doposud byla problematika nerovností popisována pouze z hlediska teoretického a na velmi obecné úrovni. Následující text se proto věnuje této problematice konkrétněji.

Rozebrat situaci nerovností v příjmech ve všech státech světa by bylo vzhledem k rozsahu této práce téměř nemožné, proto budou pro popis problematiky zvoleny pouze ukázkové země. Tyto země budou zvoleny na základě určitých kritérií, a to z toho důvodu, aby bylo dosaženo smysluplných výsledků.

4.1 Kritéria pro výběr zemí

Jak již bylo uvedeno výše, výběr ukázkových zemí byl řízen předem stanovenými požadavky. Primárně bylo požadováno, aby se jednotlivé země (nebo skupiny zemí) mezi sebou dostatečně lišily, např. z hlediska historického vývoje, z hlediska nastavení systému sociálního zabezpečení nebo v oblasti daňové politiky. Právě tento požadavek by měl zajistit, že následnou analýzou a komparací situace ve vybraných zemích bude dosaženo smysluplných výsledků.

Dále, vzhledem k názvu celé práce, je zřejmé, že došlo k zúžení množiny výběru pouze na země, které se nachází na evropském kontinentu. Tímto omezením tak byly eliminovány např. státy Jižní Ameriky a Jižní Afriky, kde Giniho index dokonce překračuje hodnotu 50 %.

A závěrem probíhal výběr států na základě podobné hodnoty Giniho koeficientu. Samozřejmostí je, že za jednu z analyzovaných zemí byla zvolena Česká republika (ČR), požadavkem tedy bylo, aby míra příjmové nerovnosti v dalších modelových zemích byla na přibližně stejné úrovni jako v ČR.

Po zohlednění těchto požadavků bylo vybráno 5 zemí, přičemž Norsko, Finsko a Švédsko reprezentují skupinu severských (skandinávských) zemí a Česká republika společně se Slovenskou republikou zase země postsocialistické.

4.2 Popis problematiky v jednotlivých zemích

K popisu problematiky bylo vybráno celkem 5 zemí, které je možné rozdělit do dvou větších skupin. Tyto skupiny se odvíjí od typologie sociálního státu, o níž bylo pojednáno již v kapitole 3.3 Role sociálního státu. Na základě zmíněné typologie je možné vybrané státy začlenit do režimu sociálně-demokratického a režimu postsocialistického.

Tyto dva typy sociálního státu se odlišují v několika oblastech. Nejvýraznější rozdíl je možné zaznamenat v oblasti sociální politiky, kdy je obecně známo, že severské země jsou v této oblasti nadmíru štedré. Je však nutné zmínit, že tato štedrost je spojena s větším daňovým zatížením domácností, oproti již zmíněnému režimu postsocialistickému.

Následný popis situace v jednotlivých zemích by měl tyto rozdíly rozebrat důkladněji a zároveň by měl vysvětlit jejich návaznost na problematiku příjmové nerovnosti. Pro popis zemí byla zvolena jednotná struktura. Nejprve bude každý stát charakterizován z hlediska geografického. Posléze se text zaměří na vývoj příjmové nerovnosti v posledních 5 letech, tedy v období let 2011-2015. Tento vývoj bude vysvětlen pomocí některých ukazatelů měření příjmové nerovnosti, popsanych v teoretické části této práce. Na závěr bude u každé země diskutována role státu v oblasti sociální a daňové politiky. Tato část analýzy jednotlivých zemí by měla zmínit některé návrhy pro řešení současné situace, proto ji lze považovat za stěžejní.

V první řadě proběhne analýza na skupině států, patřících do režimu postsocialistického. Za zástupce tohoto typu byly zvoleny Česká republika a její hraniční sused, Slovensko.

4.2.1 Česká republika

Parlamentní stát Česká republika leží ve Střední Evropě a zaujímá území o rozloze 78,9 tis. km². Počet obyvatel čítal ke konci roku 2016 bezmála 10,58 mil., přičemž struktura obyvatel v České republice je z hlediska národnostního značně heterogenní. Od roku 2004 do konce roku 2015 vzrostl podíl cizinců na obyvatelstvu ČR z 2,5 % na 4,3 %, kdy je tento nárůst možné vysvětlit tím, že od roku 2004 působí Česká republika jako členský stát Evropské unie. Věková struktura obyvatelstva je shrnuta v následující tabulce (Tab. č. 3).

Tab. č. 3: Struktura obyvatelstva ČR podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)

Věk	Počet obyvatel	Z toho	
		Muži (%)	Ženy (%)
0 – 14 let	1 623 716	51,3 %	48,7 %
15 – 64 let	6 997 715	50,7 %	49,3 %
65 let a více	1 932 412	41,6 %	58,4 %
Celkem ČR	10 553 843	49,1 %	50,9 %

Zdroj: vlastní zpracování (ČSÚ, 2017)

Co se týče míry nezaměstnanosti, dosáhla Česká republika v roce 2015 míry 5,1 % (přičemž míra nezaměstnanosti mužů je 4,2 % a žen 6,1 %). V mezinárodním srovnání se jedná o 4. nejnižší míru nezaměstnanosti v evropských zemích. (ČSÚ, 2016)

Vývoj příjmové nerovnosti

Pro analýzu vývoje příjmové nerovnosti byly vybrány některé z ukazatelů, popsaných v teoretické části této práce. Výpočet ukazatelů proběhl na základě dat ze statistické databáze Eurostat, kdy bylo sledováno období od roku 2011 do roku 2015.

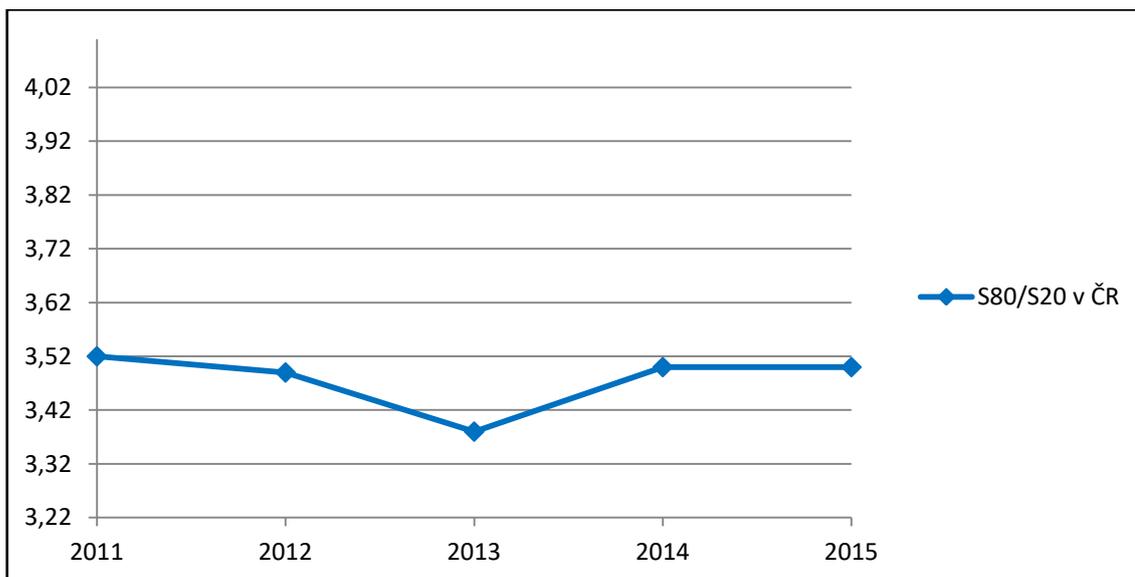
Prvním z ukazatelů je koeficient S80/S20. Tento ukazatel poměruje 20 % domácností s nejnižšími příjmy k 20 % domácností s nejvyššími příjmy. Výchozí data použita pro výpočet koeficientu jsou zobrazena v tabulce (Tab. č. 4), vývoj ukazatele v letech 2011-2015 je poté vyobrazen na následném grafu. (Obr. č. 12)

Tab. č. 4: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v ČR

	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy (%) připadající na 1. kvintil	10,1	10,1	10,4	10,2	10,1
Příjmy (%) připadající na 5. kvintil	35,6	35,3	35,2	35,7	35,4

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 12: Vývoj koeficientu S80/S20 v České republice (2011-2015)

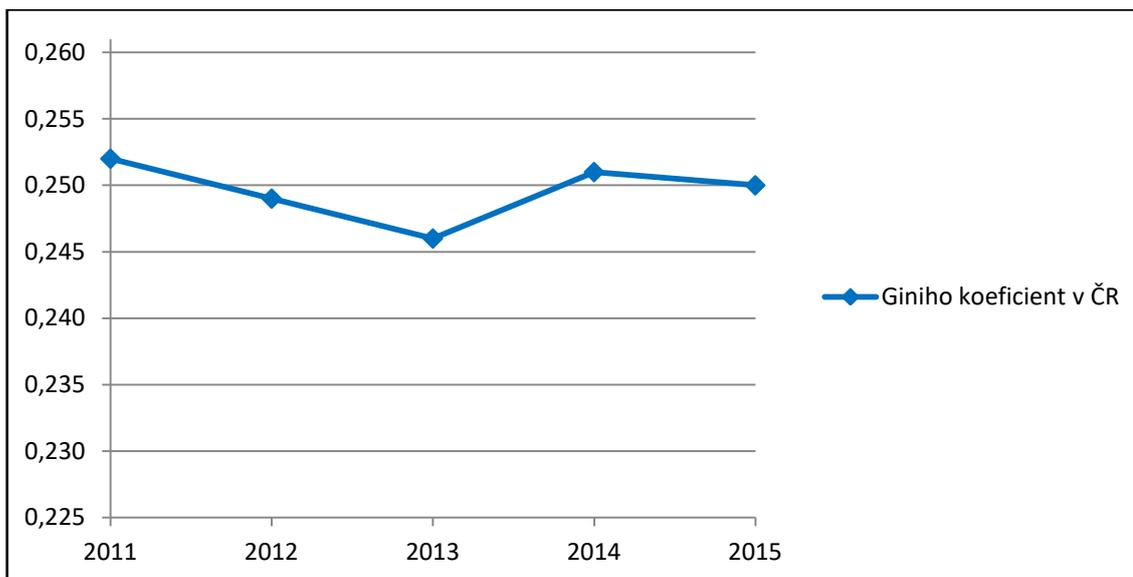
Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Pozornost jistě upoutá hodnota koeficientu v roce 2013. Tento pokles příjmové nerovnosti byl způsoben recesí, kterou česká ekonomika právě procházela. (ČSÚ, 2014)

Ačkoliv tento ukazatel podává poměrně věrný obraz o vývoji příjmové nerovnosti, jsou při jeho výpočtu opomíjeny střední vrstvy, respektive domácnosti nacházející se mezi prvním a pátým kvintilem. Z tohoto důvodu byl za druhý ukazatel vybrán Giniho koeficient.

Giniho koeficient je v otázce příjmové nerovnosti považován za základní nástroj pro její měření a jeho hodnoty je možné nalézt v mnoha statistických databázích. Pro zobrazení vývoje hodnot Giniho koeficientu v České republice byla použita data ze statistické databáze Eurostat. I zde je možné na grafu (Obr. č. 13) zpozorovat pokles míry příjmové nerovnosti v roce 2013 způsobené již zmíněnou recesí.

Obr. č. 13: Vývoj Giniho koeficientu v České republice (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

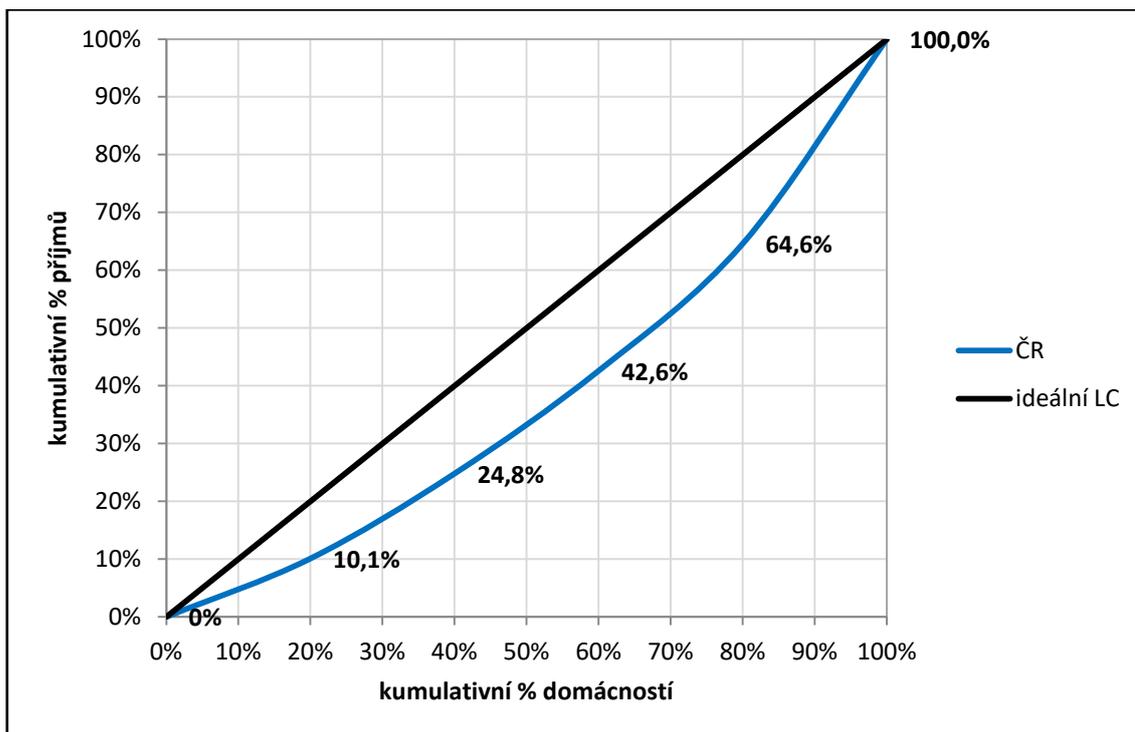
Výpočet Giniho koeficientu vychází z grafického zobrazení Lorenzovy křivky. Pro ukázkou a pro účely této práce byla vypočtena a zkonstruována Lorenzova křivka pouze pro rok 2015 (Obr. č. 14). Zdrojem vstupních dat pro výpočet je opět statistická databáze Eurostat (Tab. č. 5).

Tab. č. 5: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v ČR (pro rok 2015)

Kumulativní % domácností	% příjmů	Kumulativní % příjmů
0	0	0
20	10,1	10,1
40	14,7	24,8
60	17,8	42,6
80	22,0	64,6
100	35,4	100

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 14: Lorenzova křivka pro Českou republiku v roce 2015

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Posledním použitým ukazatelem pro popis problematiky příjmové nerovnosti je Robin Hood index (příp. Hooverův index). Tento index, opět bylo zmíněno v teoretické části, vychází ze zobrazení Lorenzovy křivky a kvantifikuje největší rozdíl mezi ideálním a skutečným rozdělením příjmů. Výpočet tohoto indexu pro Českou republiku opět probíhal pro stejné časové období, na základě dat z Eurostatu. Tabulka níže (Tab. č. 6) tyto data shrnuje, přičemž do vzorce výpočtu byly použity pouze čtyři poslední decily (červeně označené).

Tab. č. 6: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v ČR

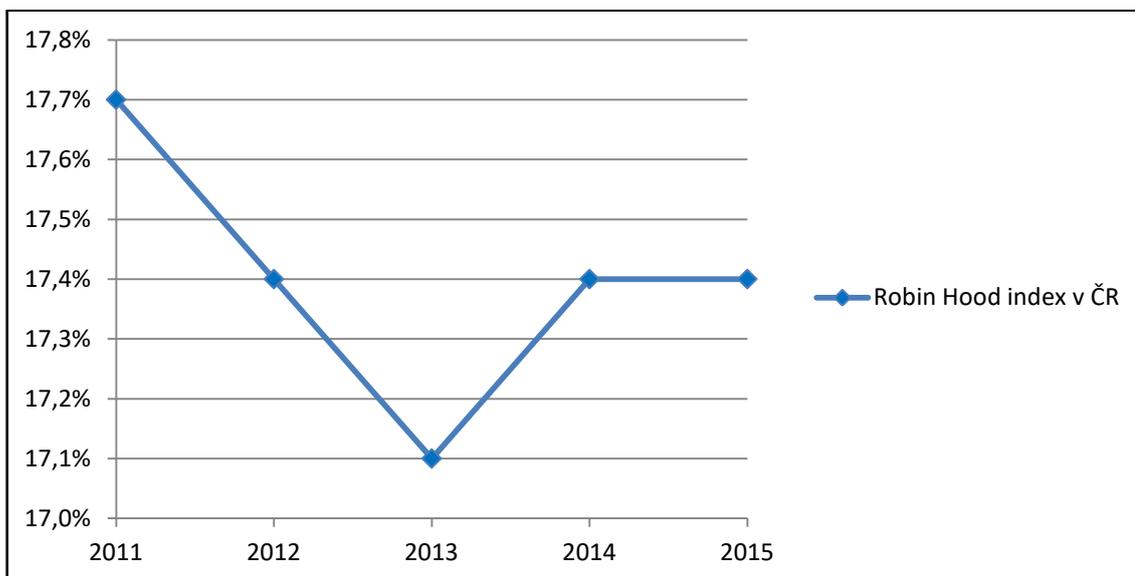
Domácnosti	Příjmy (%) v letech:				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. decil	4,1	4,1	4,2	4,2	4,1
2. decil	6,0	6,0	6,1	6,0	6,0
3. decil	6,9	7,0	7,0	7,0	6,9
4. decil	7,7	7,8	7,7	7,7	7,7
5. decil	8,5	8,5	8,4	8,5	8,4
6. decil	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3

7. decil	10,4	10,4	10,3	10,2	10,3
8. decil	11,7	11,6	11,6	11,5	11,7
9. decil	13,8	13,8	13,8	13,7	13,7
10. decil	21,8	21,6	21,4	22,0	21,7

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Jednoduše řečeno, Robin Hood index vyjadřuje, jak velká část příjmů by měla být bohatým domácnostem odebrána a rozdělena mezi domácnosti chudé, aby v ekonomice došlo k absolutní rovnosti. Při pohledu na zobrazený graf (Obr. č. 15) lze tedy vidět, že v České republice by pro zajištění absolutní rovnosti bylo třeba přerozdělit kolem 17,4 % příjmů bohatých domácností.

Obr. č. 15: Vývoj Robin Hood indexu v České republice (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Role státu v sociální a daňové politice

Neustálou snahou ekonomik je snižování míry příjmové nerovnosti. V této otázce hraje velkou roli právě stát, který dokáže tuto situaci ovlivnit pomocí správného nastavení redistribuční politiky, respektive pomocí správného nastavení sociálních transferů a daní.

Česká republika spadá do modelu sociálního státu, který se vyznačuje poměrně vysokým stupněm přerozdělování zdrojů. V systému sociálních transferů nabízí dávky

státní sociální podpory, důchody, příspěvky v nezaměstnanosti a dávky nemocenského pojištění.

Za zmínku, v rámci dávek státní sociální podpory v České republice, stojí, např. přídavek na dítě. Jedná se o dávku, která je testovaná na výši příjmu rodin, nárok na ni se tak odvíjí od rozhodného příjmu vypočteného na základě životního minima rodin. Tato dávka je tedy vzhledem k její adresnosti vyplácena pouze těm nejpotřebnějším, což je možné na jedné straně považovat za pozitivum, nicméně na druhé straně je nutné zmínit, že na tuto dávku dosáhne pouze několik málo rodin. Zajímavostí je, že tato povinnost, testovat příjmy pro uznání nároku na výplatu přídavku na dítě, vzniká, v rámci porovnávaných zemí v této práci, pouze v České republice. (MPSV, 2016)

Jak celkově ovlivňují sociální transfery míru příjmové nerovnosti, zobrazuje následující tabulka (Tab. č. 7), ve které jsou vypočteny hodnoty Giniho koeficientu před a po výplatě transferů. Uvedené hodnoty pocházejí s posledních dostupných dat získaných organizací OECD.

Tab. č. 7: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v ČR (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv transferů (rozdíl)
	před daní a před transfery	před daní a po transferech	
Česká republika	0,463	0,297	0,166

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Druhým nástrojem ovlivňujícím výši celkového příjmu rodin je daňové zatížení. Zejména se jedná o daně z příjmu fyzických osob a o odvody na sociální a zdravotní pojištění.

Daň z příjmů fyzických osob je v České republice představována jako tzv. rovná daň. Nicméně při bližším prozkoumání by se dalo toto označení považovat za nesprávné. Konečná daň z příjmu fyzických osob podléhá různým úpravám, které způsobují, že se z této rovné daně stává spíše daň progresivního rázu. Mezi tyto úpravy je možné zařadit slevy na poplatníka, případně využití daňových bonusů na vyživované dítě. (BusinessInfo.cz, 2016)

Vliv daní na míru příjmové nerovnosti shrnuje další tabulka (Tab. č. 8). Postup výpočtu je obdobný jako v případě vyčíslení vlivu sociálních transferů.

Tab. č. 8: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v ČR (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv daní (rozdíl)
	před daní a po transferech	po daní a po transferech	
Česká republika	0,297	0,262	0,035

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

V posledních letech vláda České republiky zvažuje zavedení progresivní daně jako nástroje vedoucího ke snížení míry příjmové nerovnosti. Sazba daně by měla být odstupňována podle čtyř daňových pásem: 12 % do příjmu 30 000 Kč, 15 % do 40 000 Kč, 25 % do 50 000 Kč a 32 % nad 50 000 Kč. (ČTK, 2017)

Otázkou ale zůstává, zda by opravdu zavedení progresivního zdanění napomohlo snížení příjmové nerovnosti, které je i tak v České republice na poměrně nízké úrovni. V diskuzích proto vystupují spíše odpůrci tohoto návrhu, kteří říkají, že progresivní zdanění příjmů způsobí mezi fyzickými osobami snížení motivace k sebevzdělávání a k dosažení vyšší kvalifikace. Došlo by k situaci, kdy se lidé raději spokojí s málem jen proto, aby se vyhnuli vyššímu zdanění. Pro zajištění úspěchu tohoto návrhu, by proto musely být zároveň provedeny změny i v jiných oblastech, např. zmíněných sociálních transferech, které by zajistily motivaci osob se dále rozvíjet.

4.2.2 Slovenská republika

Slovensko, celým názvem Slovenská republika (SVK) je parlamentní stát ve Střední Evropě, jehož vznik je datován k 1. 1. 1993, kdy došlo k rozdělení původní Československé republiky. Rozloha této země je oproti České republice menší, rozprostírá se na 49,04 tis. km². Ke konci roku 2016 obývalo Slovensko celkem 5,43 mil. obyvatel. Stejně jako v České republice, je i na Slovensku široká škála různých národností, nicméně Slováci tvoří značnou většinu (cca 80 %). Věková struktura obyvatel a rozdělení dle pohlaví je zpracováno v následující tabulce (Tab. č. 9). (Štatistický úrad SR, 2017)

Tab. č. 9: Struktura obyvatelstva SVK podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)

Věk	Počet obyvatel	Z toho	
		Muži (%)	Ženy (%)
0 – 14 let	832 043	51,3 %	48,7 %
15 – 64 let	3 810 273	50,3 %	49,7 %
65 let a více	783 936	38,7 %	61,3 %
Celkem SK	5 426 252	48,8 %	51,2 %

Zdroj: vlastní zpracování (Štatistický úrad SR, 2017)

Slovenská republika v roce 2004 (1. května) vstoupila společně s ČR do Evropské unie a následně se v roce 2009 (1. ledna) stala členem Evropské měnové unie, tzv. eurozóny, kdy došlo k nahrazení původní měny, slovenské koruny, novou oficiální měnou, eurem. (Štatistický úrad SR, 2017)

Míra nezaměstnanosti je však na Slovensku oproti České republice poměrně vysoká. V roce 2015 se tak s mírou nezaměstnanosti 11,5 % umístila Slovenská republika v mezinárodním srovnání až nad úroveň průměrné míry nezaměstnanosti v Evropské unii. (ČSÚ, 2016)

Vývoj příjmové nerovnosti

Pro analýzu vývoje příjmových nerovností na Slovensku byly stejně jako u České republiky zvoleny tyto čtyři ukazatele:

- Koeficient příjmové nerovnosti S80/S20,
- Giniho koeficient,
- Lorenzova křivka a
- Robin Hood index.

Pro zajištění srovnatelnosti získaných výsledků byla i v tomto případě použita data ze statistické databáze Eurostat. Vstupní data pro výpočet prvního zmíněného ukazatele jsou uvedena v následující tabulce (Tab. č. 10).

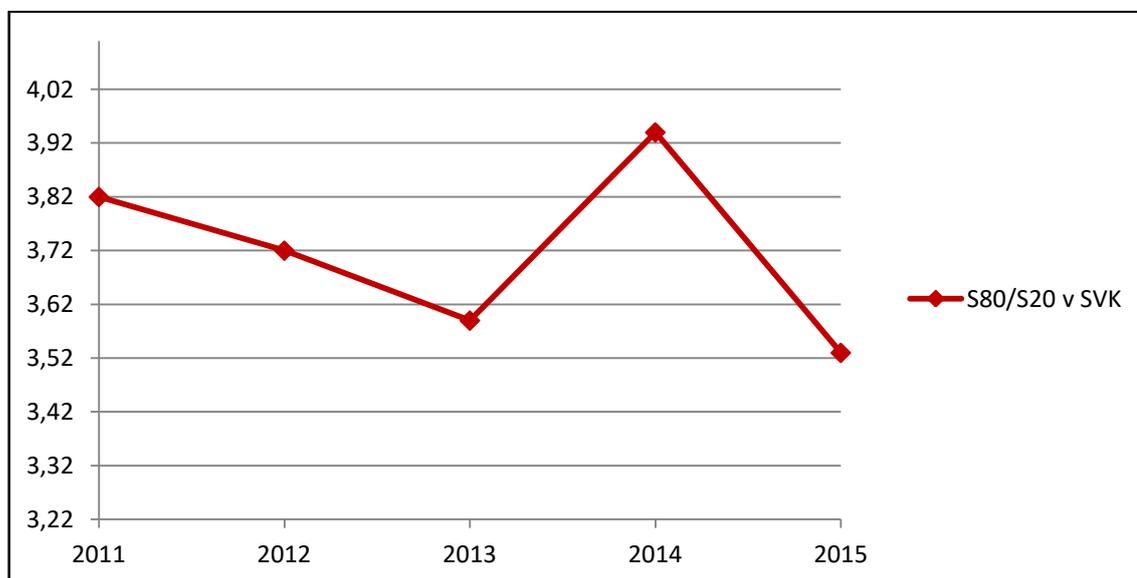
Tab. č. 10: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v SVK

	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy (%) připadající na 1. kvintil	9,2	9,3	9,4	9,0	9,4
Příjmy (%) připadající na 5. kvintil	35,1	34,6	33,7	35,5	33,2

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Výsledky koeficientu S80/S20 a jeho vývoj v letech 2011-2015 zobrazuje graf níže (Obr. č. 16). Slovenská republika se v několika posledních letech stále vzpamatovala z ekonomické krize, právě z toho důvodu je možné ve vývoji vypočtených ukazatelů zaznamenat jisté výkyvy.

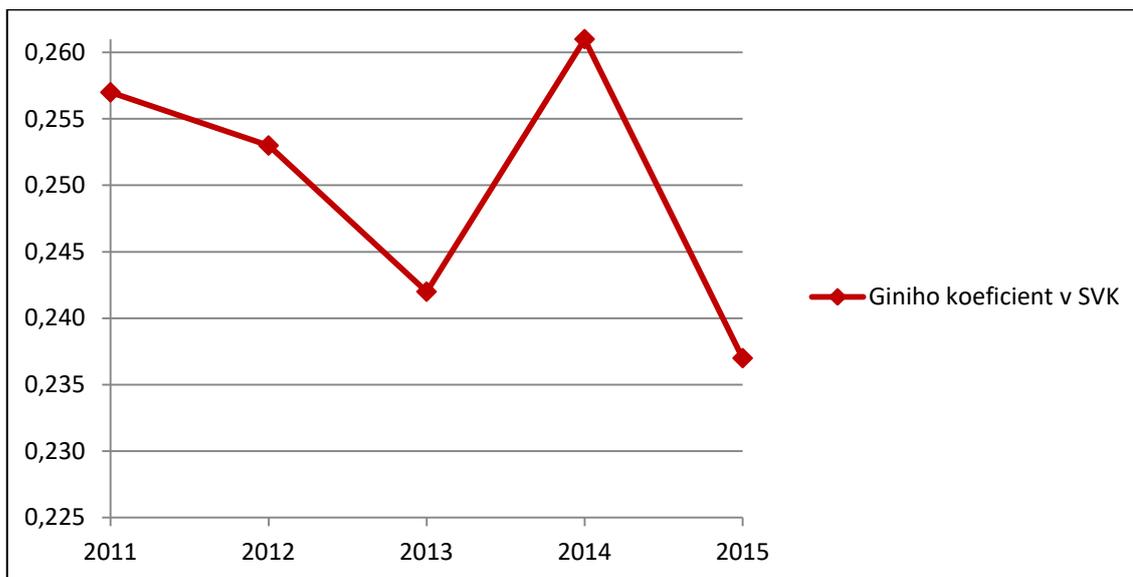
Obr. č. 16: Vývoj koeficientu S80/S20 na Slovensku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Co se týče Giniho koeficientu, jeho hodnota ve Slovenské republice neustále fluktuuje kolem hodnoty tohoto koeficientu vypočtené pro Českou republiku, tedy okolo 25 % (Obr. č. 17).

Obr. č. 17: Vývoj Giniho koeficientu na Slovensku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

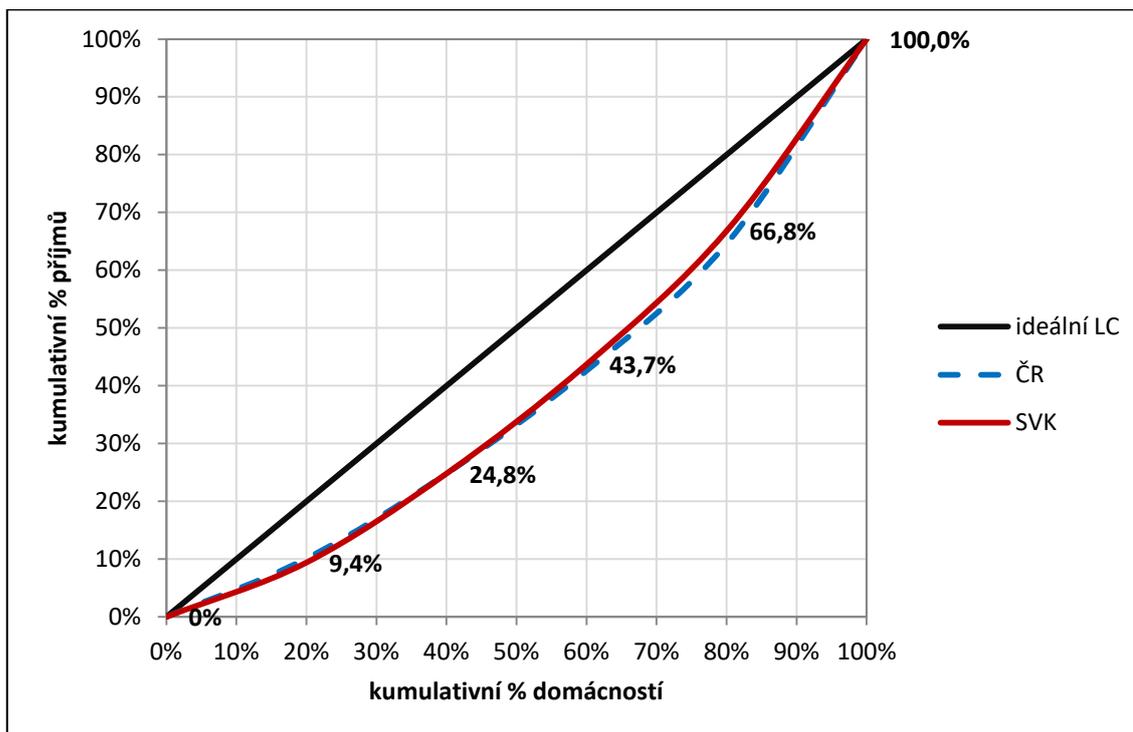
Lorenzovu křivku, zkonstruovanou podle dat uvedených v tabulce níže (Tab. č. 11), si je možné prohlédnout na grafu na obrázku (Obr. č. 18). Pro zajímavost je uvedeno srovnání se skutečnou Lorenzovou křivkou pro Českou republiku.

Tab. č. 11: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v SVK (pro rok 2015)

Kumulativní % domácností	% příjmů	Kumulativní % příjmů
0	0	0
20	9,4	9,4
40	15,4	24,8
60	18,9	43,7
80	23,1	66,8
100	33,2	100

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 18: Lorenzova křivka pro Slovenskou republiku v roce 2015 a srovnání s ČR

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Na obrázku výše je patrné, že se křivky od 5. decilu mírně rozcházejí a skutečná LC pro Slovenskou republiku se více přibližuje absolutně rovnému rozdělení příjmů. Na základě znalostí o souvislosti Lorenzovy křivky a Robin Hood indexu je tak možné si již z tohoto grafu odvodit, že Robin Hood index na Slovensku v roce 2015 dosahoval nižší hodnoty, než v ČR. Matematickým výpočtem byl zjištěn 1% rozdíl. Vývoj RHI ve sledovaném období zobrazuje graf na obrázku č. 19 (Obr. č. 19).

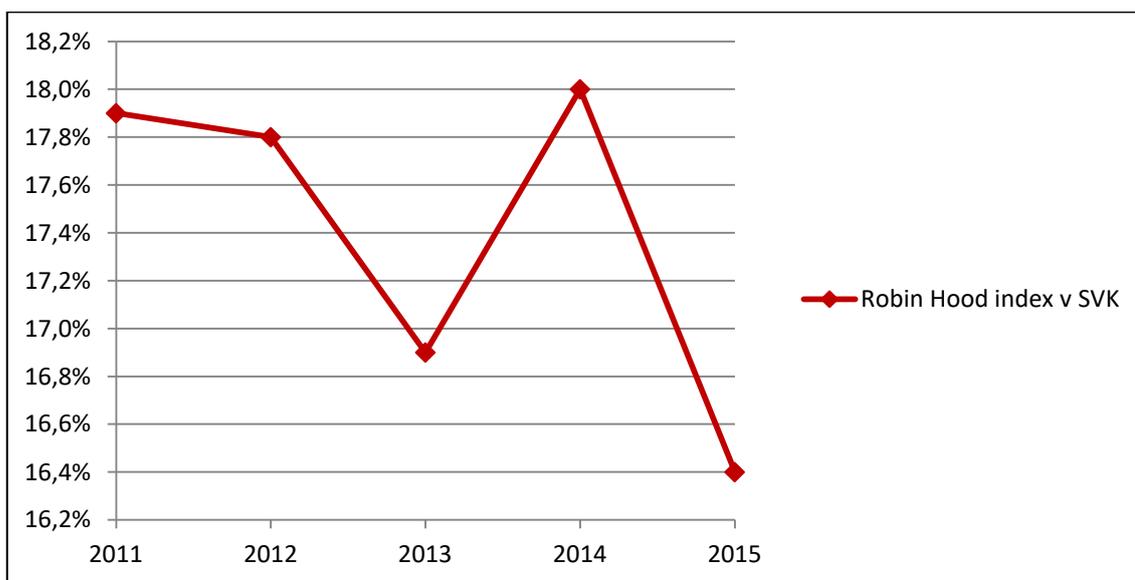
Tab. č. 12: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v SVK

Domácnosti	Příjmy (%) v letech:				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. decil	3,5	3,6	3,5	3,3	3,3
2. decil	5,7	5,7	5,9	5,8	6,1
3. decil	6,9	6,8	7,1	7,0	7,3
4. decil	7,9	7,7	8,0	7,8	8,1
5. decil	8,6	8,7	8,9	8,6	9,0
6. decil	9,5	9,7	9,7	9,5	9,9
7. decil	10,7	10,9	10,9	10,6	11,0

8. decil	12,1	12,3	12,3	11,9	12,2
9. decil	14,1	14,3	14,2	14,0	13,9
10. decil	21,0	20,3	19,5	21,5	19,3

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 19: Vývoj Robin Hood indexu na Slovensku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Role státu v sociální a daňové politice

Slovensko spadá do stejného modelu sociálního státu jako Česká republika, proto lze v mnoha oblastech zpozorovat shodné znaky.

Analýza vlivu redistribuční politiky státu, jako nástroje k narovnání rozdílů v příjmech mezi bohatými a chudými, byla opět provedena ve dvou krocích.

V první řadě došlo k prozkoumání oblasti sociálních transferů, které jsou ve Slovenské republice nabízeny. Za nejvýznamnější rozdíl, oproti nastavení tohoto systému v ČR, je možné uvést rozdílné nároky na výplatu dávek státní sociální podpory. Například v případě přídatku na děti vzniká nárok na tuto dávku na každé narozené dítě a nedochází k testování příjmů, jako tomu je v České republice. Oproti ČR nabízí Slovensko navíc, při splnění určitých podmínek, ke každé základní dávce také příplatek. Právě tyto příplatky k jednotlivým základním dávkám zvyšují efektivnost redistribuční politiky ve snižování příjmových nerovností mezi chudými a bohatými. V celkovém porovnání tak Slovensko nabízí mnohem více dávek státní sociální podpory, než ČR.

Celkový vliv sociálních transferů od státu (dle posledních dostupných dat) shrnuje tabulka č. 13 (Tab. č. 13). (ÚPSVaR, n.d.)

Tab. č. 13: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v SVK (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv transferů (rozdíl)
	před daní a před transfery	před daní a po transferech	
Slovenská republika	0,429	0,288	0,141

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Druhým nástrojem pro snižování příjmové nerovnosti je daňová politika státu. Slovenská daň z příjmů fyzických osob má stejně jako v České republice formu rovné daně. Výše její sazby je 19 %, nicméně konečná, tzv. efektivní sazba daně je dále ovlivněna uplatněním nezdanitelných položek (na děti, na daňovníka). Poměrně významnou položku v oblasti zdanění příjmů tvoří také odvody na sociální a zdravotní pojištění. Celkový vliv daní na míru příjmové nerovnosti (podle posledních dostupných dat) je opět shrnut v tabulce č. 14. (Mladá fronta, a. s., 2017)

Tab. č. 14: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v SVK (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv daní (rozdíl)
	před daní a po transferech	po daní a po transferech	
Slovenská republika	0,288	0,269	0,019

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Za další analyzované státy byly pro účely této práce zvoleny země, které je možné zařadit do skupiny severských zemí. Jedná se o dvě země ze skandinávského poloostrova, resp. Švédsko a Norsko, a na závěr Finsko.

4.2.3 Švédsko

Švédsko (SWE), celým názvem Švédské království, leží na Skandinávském poloostrově a je konstituční monarchií. Vzhledem k rozloze Švédska, 449,96 tis. km², je tato země považována za třetí největší zemi Evropské unie, jejímž členem se stala již v roce 1995 (1. ledna). (SCB, 2017)

Ke konci roku 2016 čítalo Švédsko 9,99 mil. obyvatel, čímž se v rámci severských zemí umístilo na první místo. Struktura obyvatel je shrnuta v tabulce (Tab. č. 15).

Tab. č. 15: Struktura obyvatelstva SWE podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)

Věk	Počet obyvatel	Z toho	
		Muži (%)	Ženy (%)
0 – 14 let	1 717 143	51,4%	48,6%
15 – 64 let	6 186 647	51,0%	49,0%
65 let a více	1 947 227	46,0%	54,0%
Celkem SWE	9 851 017	50,1%	49,9%

Zdroj: vlastní zpracování (SCB, 2017)

Mírou nezaměstnanosti je možné Švédsko zařadit mezi Českou republiku a Slovensko. V roce 2015 dosahovala tato míra 7,4 %. (SCB, 2017)

Vývoj příjmové nerovnosti

Vývoj příjmové nerovnosti ve Švédsku je opět představen pomocí výpočtu 4 vybraných ukazatelů za využití dat pro roky 2011-2015 získaných ze statistické databáze Eurostat.

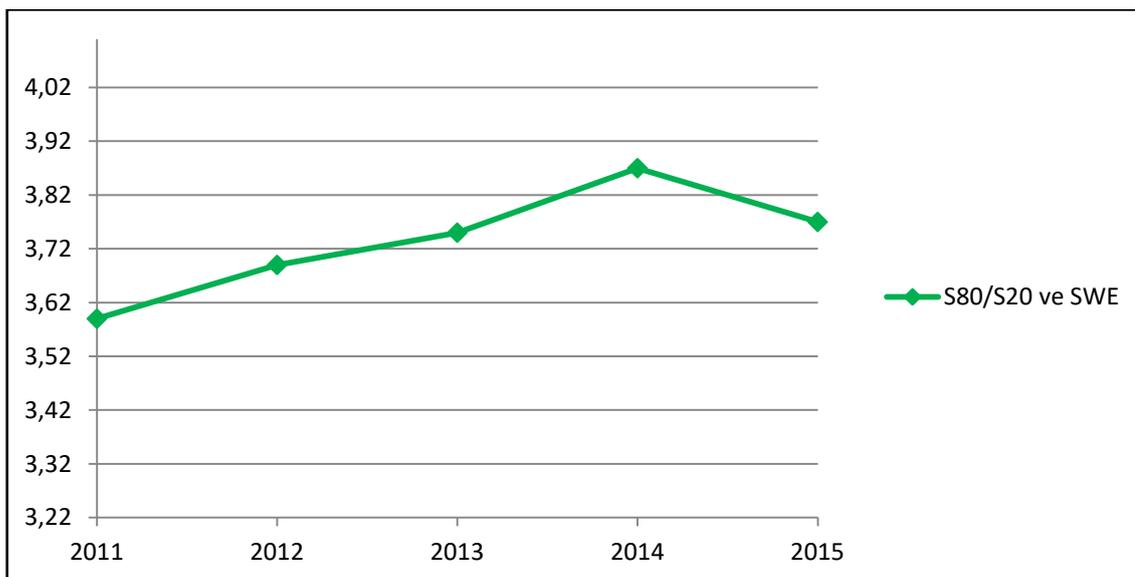
Koeficient příjmové nerovnosti vychází z dat uvedených v tabulce č. 16. Obrázek (Obr. č. 20) zobrazuje v oblasti míry příjmové nerovnosti určitý rostoucí trend. Za tímto nepříznivým vývojem stojí zejména nepokoje v různých oblastech světa, které způsobily velký příliv imigrantů do této země.

Tab. č. 16: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v SWE

	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy (%) připadající na 1. kvintil	9,4	9,2	9,1	8,9	9,1
Příjmy (%) připadající na 5. kvintil	33,8	34,0	34,1	34,4	34,3

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

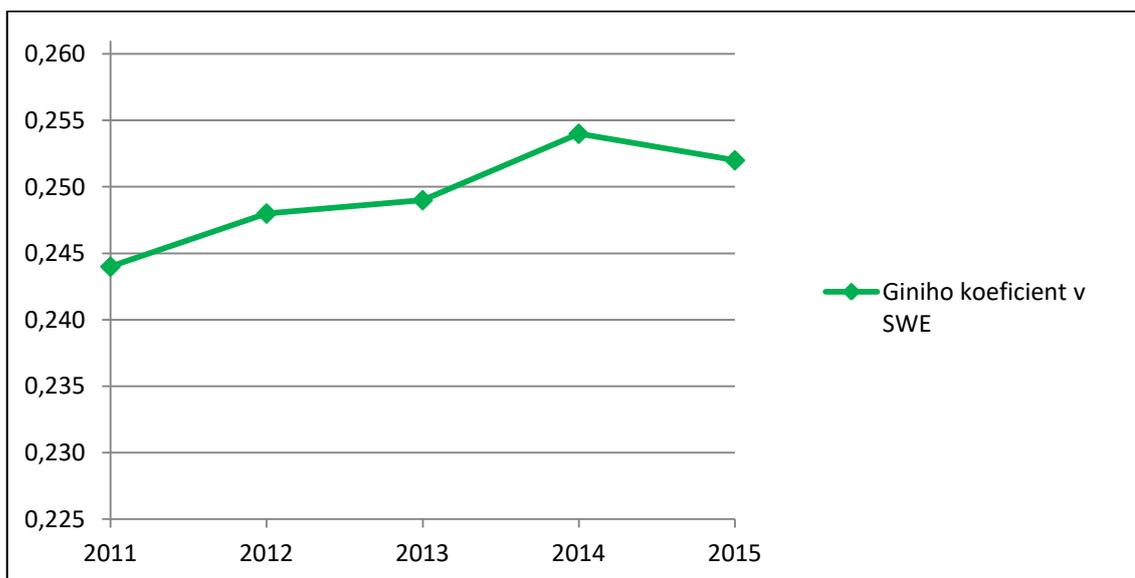
Obr. č. 20: Vývoj koeficientu S80/S20 ve Švédsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Vývoj Giniho koeficientu zobrazuje graf na obrázku (Obr. č. 21). Jeho porovnáním s grafem vývoje tohoto koeficientu v České republice je možné zpozorovat, že v roce 2013 došlo k výměně pozic těchto zemí z hlediska míry příjmové nerovnosti. Opět tato situace nastala v důsledku velkého přílivu přistěhovalců.

Obr. č. 21: Vývoj Giniho koeficientu ve Švédsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

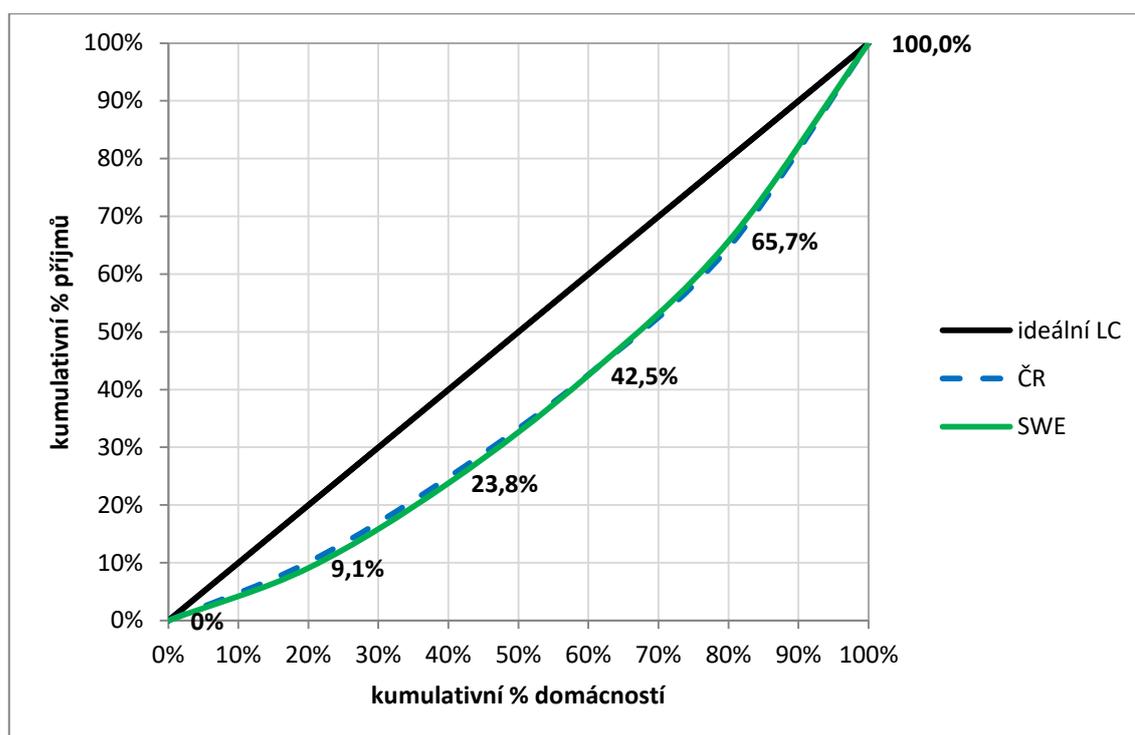
V roce 2015 tvořil rozdíl mezi Giniho koeficientem v ČR a ve Švédsku pouhých 0,2 %. Tento téměř zanedbatelný rozdíl je znázorněn i na obrázku (Obr. č. 22), kdy se obě Lorenzovy křivky skoro překrývají.

Tab. č. 17: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky ve SWE (pro rok 2015)

Kumulativní % domácností	% příjmů	Kumulativní % příjmů
0	0	0
20	9,1	9,1
40	14,7	23,8
60	18,7	42,5
80	23,2	65,7
100	34,3	100

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 22: Lorenzova křivka pro Švédsko v roce 2015 a srovnání s ČR

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

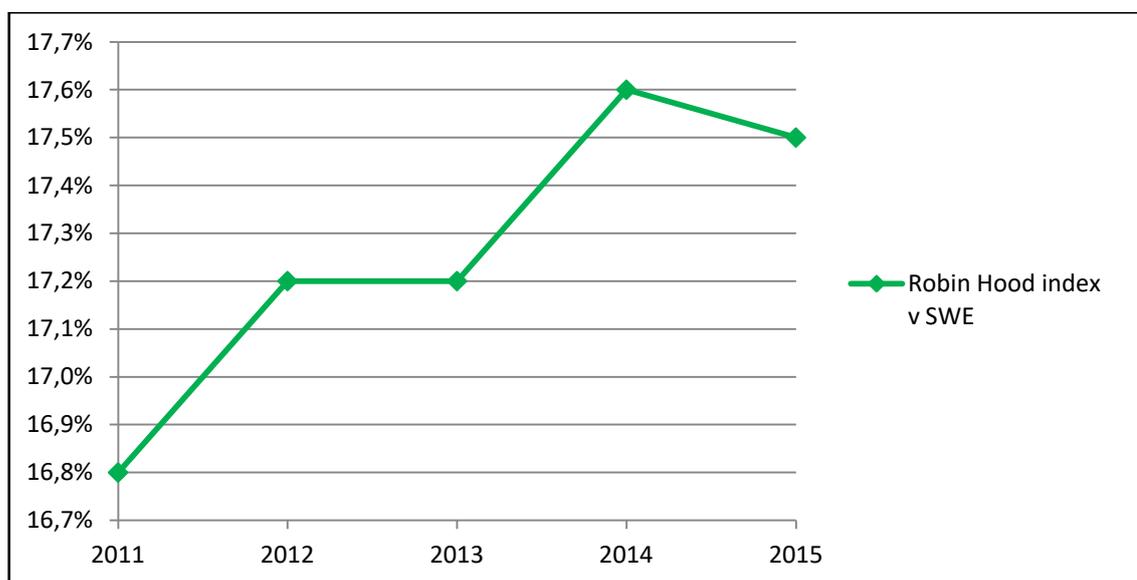
Výrazněji vyjadřuje nepříznivý vývoj v oblasti příjmových nerovností ve Švédsku čtvrtý ukazatel, Robin Hood index. Z obrázku níže (Obr. č. 23) je tak vidět, že s přílivem imigrantů je spojen zvyšující se podíl příjmů, který by měl být pro zajištění rovnosti redistribuován od bohatších k chudým.

Tab. č. 18: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu ve SWE

Domácnosti	Příjmy (%) v letech:				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. decil	3,6	3,4	3,5	3,3	3,5
2. decil	5,8	5,7	5,7	5,6	5,6
3. decil	7,0	6,9	6,9	6,9	6,8
4. decil	8,0	8,0	8,0	7,9	7,9
5. decil	9,0	8,9	8,9	8,9	8,9
6. decil	9,9	9,9	9,9	9,9	9,9
7. decil	10,9	11,0	10,9	10,9	11,0
8. decil	12,1	12,2	12,2	12,3	12,3
9. decil	14,0	14,0	14,0	14,2	14,1
10. decil	19,8	20,0	20,1	20,2	20,1

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 23: Vývoj Robin Hood indexu ve Švédsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Role státu v sociální a daňové politice

Švédsko, stejně jako následující dva státy, patří do sociálně-demokratického modelu sociálního státu. Tento model je založen na principu jednoho univerzálního systému, do kterého jsou zahrnuty všechny společenské vrstvy, nicméně výplata dávek se odvíjí

od obvyklých výdělků. Specifikem těchto států je štedrost v oblasti sociální politiky, která je však umožněna na úkor vysokému zdanění obyvatelstva.

Sociální transfery jsou ve Švédsku poskytovány ve třech formách. Významnou část (cca 64 %) tvoří sociální transfery, které jsou založeny na zkoumání předchozího příjmu. Druhou formou jsou univerzální, rovné dávky (cca 29 %) a třetí skupina je tvořena dávkami, které se odvíjí od průzkumu majetkových poměrů, tzv. means-tested benefits (cca 7 %).

Transfery závislé na předchozím příjmu mají za úkol kompenzovat ztrátu současného příjmu, např. z důvodu ztráty zaměstnání, nebo z důvodu nemoci. Naopak univerzální dávky jsou vypláceny každému rovným dílem, do této skupiny se řadí mimo jiné přídatky na děti. Třetí skupina dávek, tedy těch, které se odvíjí od průzkumu majetkových poměrů, má za cíl podporovat ty domácnosti, které se na základě tohoto testu pohybují pod úrovní stanoveného limitu, řadí se do ní například dávky na podporu bydlení a výživné. (Government Offices of Sweden, 2016)

Vliv sociálních transferů na snížení míry nerovnosti, vyjádřené pomocí ukazatele Giniho koeficientu shrnuje tabulka č. 19 (Tab. č. 19).

Tab. č. 19: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v SWE (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv transferů (rozdíl)
	před daní a před transfery	před daní a po transferech	
Švédsko	0,443	0,311	0,132

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Jak již bylo zmíněno výše, zabezpečení takto štědrého sociálního systému je velmi finančně náročné, právě proto je v severských zemích zavedena vysoká daňová zátěž. Celkový daňový příjem Švédska v roce 2015 podle dat z OECD tvořil 43,3 % z HDP. Švédský daňový systém funguje na kombinaci rovného a progresivního zdanění příjmů. Rovná daň je využívána u daní z kapitálových příjmů, naopak pro daně z příjmů pracovních je využíváno zdanění progresivního, jehož míra se liší podle regionu. V tabulce níže (Tab. č. 20) jsou vypočteny Giniho koeficienty před zdaněním a po zdanění a vyčíslení celkového vlivu daní na snížení tohoto koeficientu. (Swedish Tax Agency, 2015)

Tab. č. 20: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v SWE (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv daní (rozdíl)
	před daní a po transferech	po daní a po transferech	
Švédsko	0,311	0,281	0,030

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

V posledních letech se Švédsko potýká s problémem vysoké míry nezaměstnanosti. Příliš štědrá sociální politika může v obyvatelstvu vyvolávat negativní postoj k práci, například štědrost v oblasti podpory rodin s dětmi vytváří stimul spíše k zakládání a rozšiřování rodin, než k zapojení se do pracovního prostředí. Faktem také zůstává, že tento nepříznivý vývoj zaměstnanosti je v posledním desetiletí silně podpořen narůstajícím počtem přistěhovalců. Švédsko je tak stále více zaměřeno na rozvoj politiky zaměstnanosti a tvorbu nových pracovních míst.

4.2.4 Norsko

Druhou skandinávskou zemi představuje Norské království. Norsko (NOR) zabírá západní část Skandinávského poloostrova o rozloze přibližně 385,19 tis. km², přičemž 15 % z toho připadá ostrovům.

Hustota osídlení je v Norsku poměrně nízká, uvádí se 14 obyvatel na 1 km², celková suma obyvatel meziročně stoupá, k 1. 1. 2017 tato hodnota činila 5,26 mil. obyvatel. Struktura obyvatel je uvedena v tabulce č. 21. Statistiky také uvádí, že z této sumy je minimálně 16 % tvořeno imigranty, kdy největší přistěhovaleckou skupinu představují Poláci. (Skandinavie.info, 2017)

Tab. č. 21: Struktura obyvatelstva NOR podle věku a pohlaví (stav k 1. 1. 2016)

Věk	Počet obyvatel	Z toho	
		Muži (%)	Ženy (%)
0 – 14 let	933 955	51,2%	48,8%
15 – 64 let	3 424 930	51,3%	48,7%
65 let a více	855 100	45,6%	54,4%
Celkem NOR	5 213 985	50,3%	49,7%

Zdroj: vlastní zpracování (StatBank Norway, 2017)

Norská ekonomika se postupem času vyvinula v jednu z nejsilnějších ekonomik světa a patří mezi jedny z nejlépe hodnocených zemí, co se týče životních podmínek a spokojenosti obyvatelstva. Důkazem tohoto výroku může být míra nezaměstnanosti, která nabývá v Norsku velmi nízké hodnoty, v roce 2015 činila 4,4 %, což zemi v mezinárodním srovnání evropských zemí řadilo na 2. místo. (ČSÚ, 2017)

Vývoj příjmové nerovnosti

Analýza vývoje příjmové nerovnosti v Norsku probíhala stejným způsobem, jako tomu bylo u předešlých tří zemí.

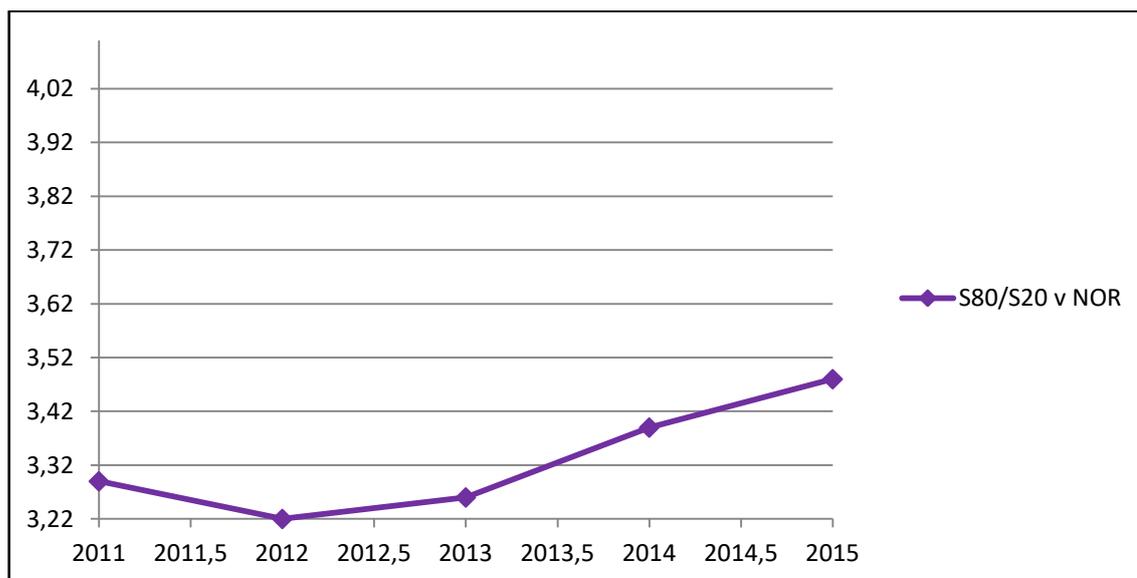
Prohlubování příjmové nerovnosti bylo dokázáno výpočtem koeficientu S80/S20 (Obr. č. 24) i výpočtem Giniho koeficientu (Obr. č. 25). Stejně jako v případě Švédska, i v Norsku za tímto nepříznivým vývojem stojí nepokoje v různých oblastech světa, způsobující příliv přistěhovalců.

Tab. č. 22: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v NOR

	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy (%) připadající na 1. kvintil	10,1	10,2	10,1	9,9	9,7
Příjmy (%) připadající na 5. kvintil	33,2	32,8	32,9	33,6	33,8

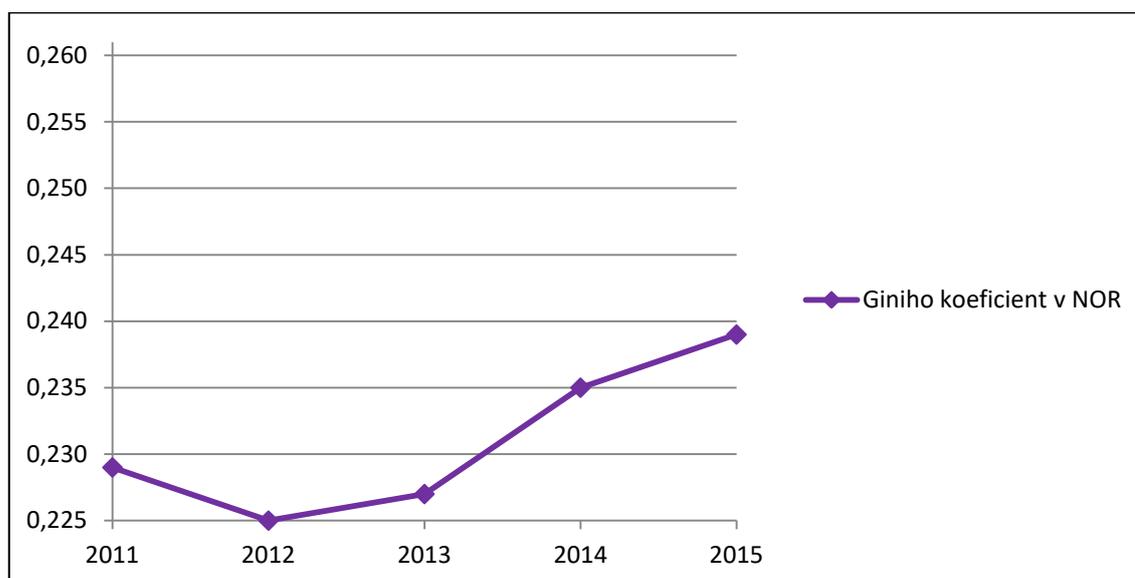
Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 24: Vývoj koeficientu S80/S20 v Norsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 25: Vývoj Giniho koeficientu v Norsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

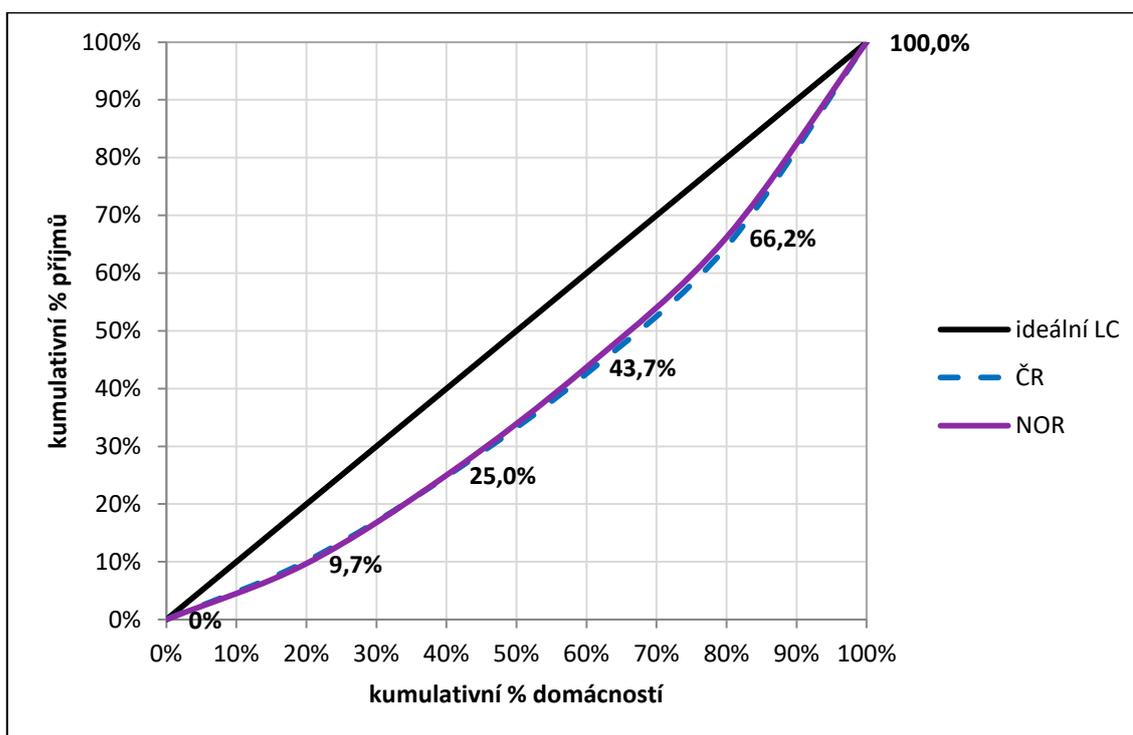
Norsko ve srovnání s Českou republikou vždy dosahovalo nižší míry příjmové nerovnosti. Nicméně vlivem migrace dochází v těchto zemích k postupnému sblížování. Důkazem může být grafické srovnání Lorenzových křivek z roku 2015 (Obr. č. 26).

Tab. č. 23: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v NOR (pro rok 2015)

Kumulativní % domácností	% příjmů	Kumulativní % příjmů
0	0	0
20	9,7	9,7
40	15,3	25,0
60	18,7	43,7
80	22,5	66,2
100	33,8	100

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 26: Lorenzova křivka pro Norsko v roce 2015 a srovnání s ČR

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Migrační vlna ovlivnila také vývoj Robin Hood indexu, který od roku 2012 do roku 2015 vykazuje poměrně významný nárůst ve výši 1 % (Obr. č. 27). Nicméně v porovnání s hodnotou tohoto indexu v ČR stále patrné, že v Norsku dochází k větší rovnosti mezi bohatými a chudými domácnostmi.

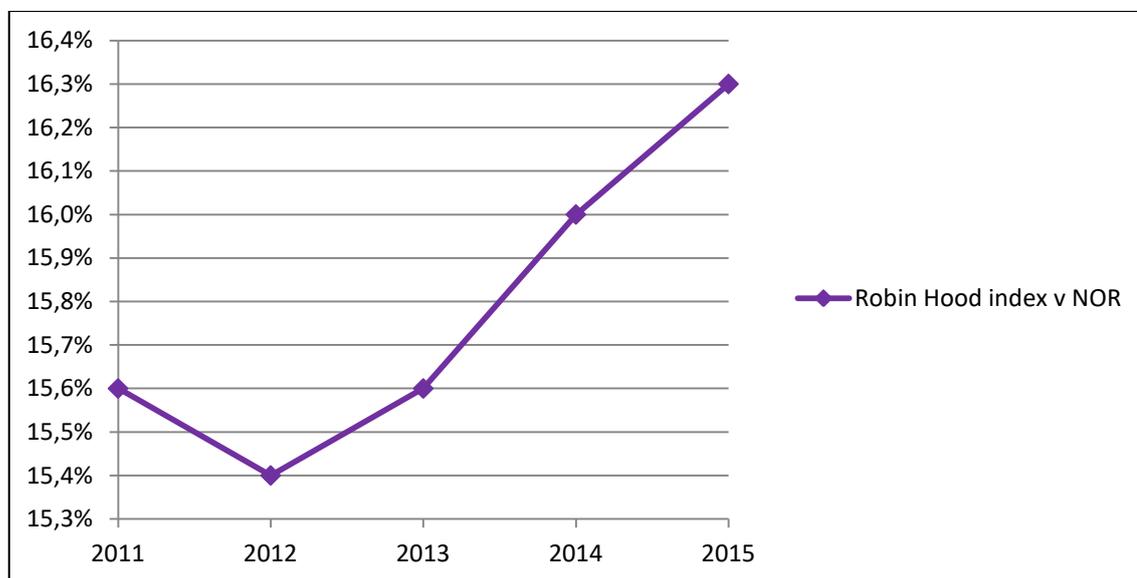
Tab. č. 24: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v NOR

Domácnosti	Příjmy (%) v letech:				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. decil	3,8	3,9	3,9	3,7	3,6
2. decil	6,3	6,3	6,2	6,1	6,0
3. decil	7,4	7,4	7,3	7,3	7,2
4. decil	8,2	8,2	8,2	8,2	8,1
5. decil	8,9	9,0	9,0	8,9	8,9
6. decil	9,7	9,8	9,8	9,7	9,8
7. decil	10,7	10,7	10,8	10,6	10,7
8. decil	11,8	11,9	11,9	11,8	11,8
9. decil	13,5	13,6	13,6	13,6	13,6

10. decil	19,6	19,2	19,3	20,0	20,2
------------------	------	------	------	------	------

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 27: Vývoj Robin Hood indexu v Norsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Role státu v sociální a daňové politice

Stejně jako Švédsko lze Norské království začlenit do sociálně-demokratického typu státu blahobytu podle Esping-Andersenovy typologie, který se snaží dosáhnout absolutní rovnosti mezi všemi obyvateli. Pro dosažení rovnosti je využíváno vhodné redistribuční politiky. V Norsku je velký důraz kladen na poskytování pomoci v oblasti sociálního zabezpečení, kdy jsou brány v potaz zejména individuální potřeby obyvatel.

System sociálního zabezpečení zahrnuje jak celoplošně vyplácené dávky (rodinné dávky), tak dávky, jejichž výplata je odvozena od tzv. základní hodnoty, která je každoročně vyhlášována norským králem (podpora v nezaměstnanosti, dávky nemocenského pojištění, atd.). Snížení míry nerovnosti, pomocí redistribuce prostředků v oblasti sociální politiky zobrazuje tabulka č. 25. (Linková, 2011)

Tab. č. 25: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v NOR (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv transferů (rozdíl)
	před daní a před transfery	před daní a po transferech	
Norsko	0,412	0,296	0,116

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Financování takto nastaveného systému sociálního zabezpečení je umožněno díky příspěvkům na sociální zabezpečení a také díky vysoké míře zdanění. Vysoká daňová zátěž však na obyvatele nepůsobí negativně, naopak se lidé vzhledem k přijímaným transferům cítí být ke státu zavázáni.

Systém daně z příjmů je v Norsku založen na tzv. duálním principu, který kombinuje, jak proporcionalní, tak progresivní daňovou sazbu. Celkový daňový příjem v Norsku v roce 2015 tvořil, podle statistických dat OECD, 38,1 % z HDP, z čehož je převážná část posléze vynaložena na zajištění vysoké životní úrovně obyvatel. (Taxation in Norway, 2017)

Tabulka níže zobrazuje vliv daní na snižování příjmové nerovnosti (Tab. č. 26). V porovnání s doposud analyzovanými státy se jedná o zatím nejvyšší míru vlivu.

Tab. č. 26: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v NOR (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient		Vliv daní (rozdíl)
	před daní a po transferech	po daní a po transferech	
Norsko	0,296	0,252	0,044

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

Stejně jako v případě Švédska se i Norsko od roku 2013 potýká s nepříznivým vývojem příjmové nerovnosti, za jehož příčinu je možné označit nárůst počtu přistěhovalců. Imigranti často čelí problémům, které souvisí s nedostatečnou kvalifikací či dokonce problémům týkajících se sociálního vyloučení. Norsko by tak mělo více zacílit na řešení této problematiky a více se soustředit na podporu začlenění těchto skupin obyvatel do sociálního i pracovního prostředí.

4.2.5 Finsko

Poslední porovnávanou zemí, ze skupiny severovýchodních států, je parlamentní republika Finsko (FIN). Rozlohou 338,43 tis. km² se řadí mezi dvě výše zmíněné skandinávské země. Stejně jako Česká republika, Slovensko a Švédsko, patří Finská republika od roku 1995 do členských států Evropské unie.

Obyvatelstvo ke konci roku 2016 čítalo 5,5 mil. obyvatel, přičemž drtivá většina z nich obývá spíše jižní část země. Z hlediska národnostního složení je Finsko považováno za poměrně homogenní. Cizinci v této zemi tvoří pouze 3,5 % z celkového počtu obyvatel. Následující tabulka (Tab. č. 27) shrnuje informace o struktuře obyvatelstva na základě věku a pohlaví.

Tab. č. 27: Struktura obyvatelstva FIN podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)

Věk	Počet obyvatel	Z toho	
		Muži (%)	Ženy (%)
0 – 14 let	896 023	51,1%	48,9%
15 – 64 let	3 468 182	50,7%	49,3%
65 let a více	1 123 103	43,3%	56,7%
Celkem FIN	5 487 308	49,2%	50,8%

Zdroj: vlastní zpracování (StatFin, 2017)

Míra nezaměstnanosti je ve Finsku, v porovnání s ostatními severními zeměmi, vysoká. V roce 2015 byla tato míra na úrovni 9,4 %. V rámci zemí popisovaných v této práci se jedná o druhou nejvyšší míru nezaměstnanosti hned po Slovensku.

Vývoj příjmové nerovnosti

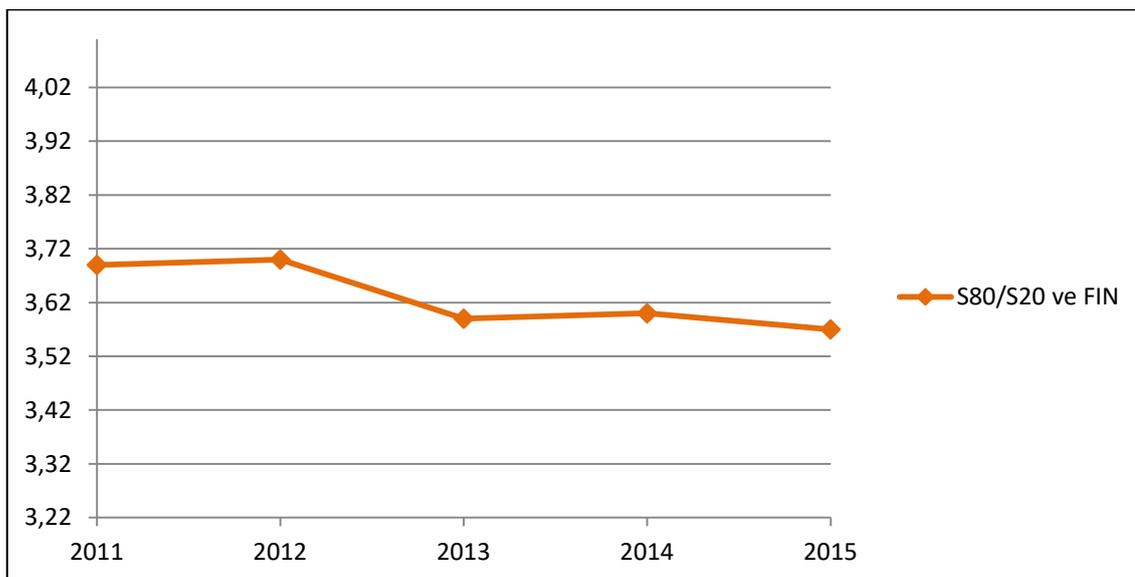
Z vývoje koeficientu S80/S20 v letech 2011-2015, zobrazeného v grafu na obrázku (Obr. č. 28), je možné zpozorovat mírný pokles v poměru rozložení příjmů mezi bohaté domácnosti a domácnosti nacházející se v prvním kvintilu.

Tab. č. 28: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 ve FIN

	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy (%) připadající na 1. kvintil	9,6	9,6	9,8	9,8	9,8
Příjmy (%) připadající na 5. kvintil	35,4	35,5	35,2	35,3	35,0

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

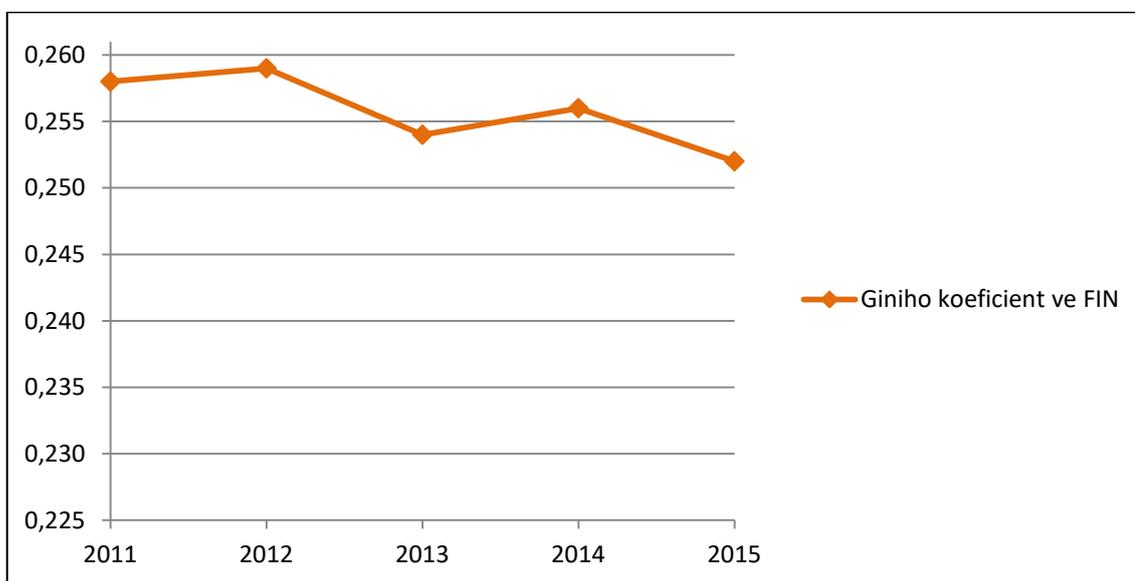
Obr. č. 28: Vývoj koeficientu S80/S20 ve Finsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Shodného, ale obecněji srozumitelnějšího výsledku je také dosaženo pomocí Giniho koeficientu (Obr. č. 29), který oproti koeficientu S80/S20 zahrnuje do výpočtu také domácnosti ze středních vrstev.

Obr. č. 29: Vývoj Giniho koeficientu ve Finsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Finsko, v porovnání s Českou republikou stále vykazuje vyšší míru příjmové nerovnosti, nicméně příznivý vývoj Finska v této problematice způsobuje, že postupem

let se míry příjmových nerovností v těchto dvou ekonomikách neustále přibližují (v roce 2015 byl tento rozdíl pouze 0,2 %).

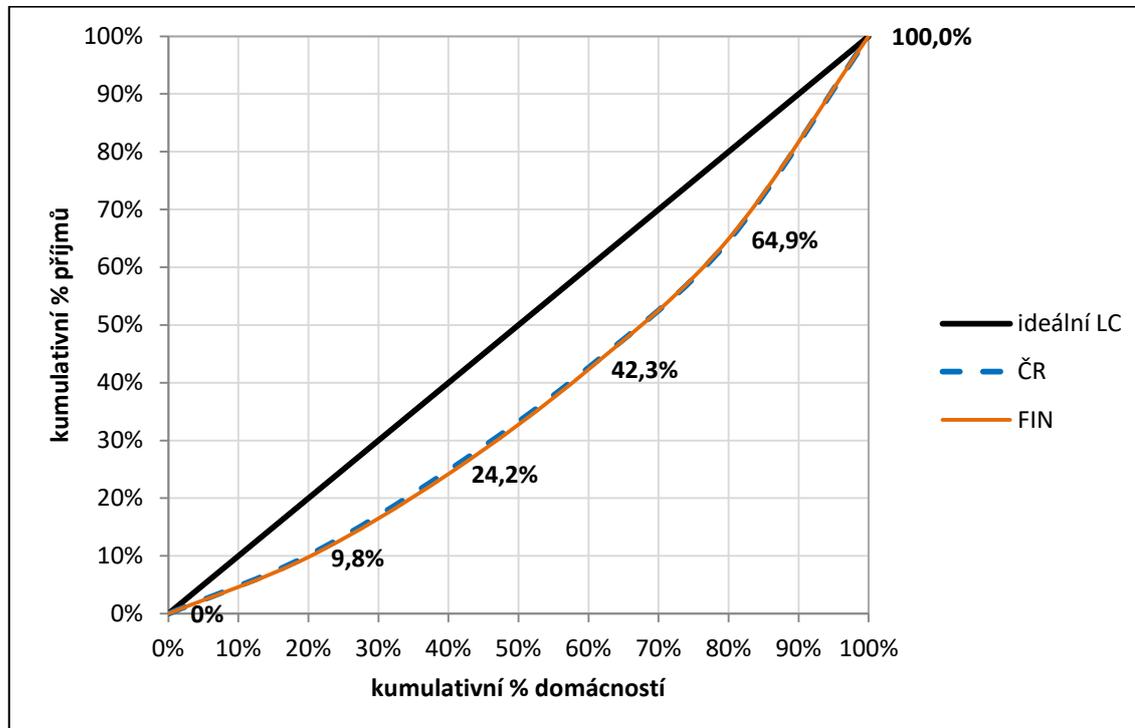
Zkonstruované Lorenzovy křivky, vycházející z dat z roku 2015 (Tab. č. 29) o rozdělení příjmů mezi jednotlivé decily domácností, tuto vzájemnou konvergenci ČR a Finska potvrzují (Obr. č. 30).

Tab. č. 29: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky ve FIN (pro rok 2015)

Kumulativní % domácností	% příjmů	Kumulativní % příjmů
0	0	0
20	9,8	9,8
40	14,4	24,2
60	18,1	42,3
80	22,6	64,9
100	35,1	100

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 30: Lorenzova křivka pro Finsko v roce 2015 a srovnání s ČR

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

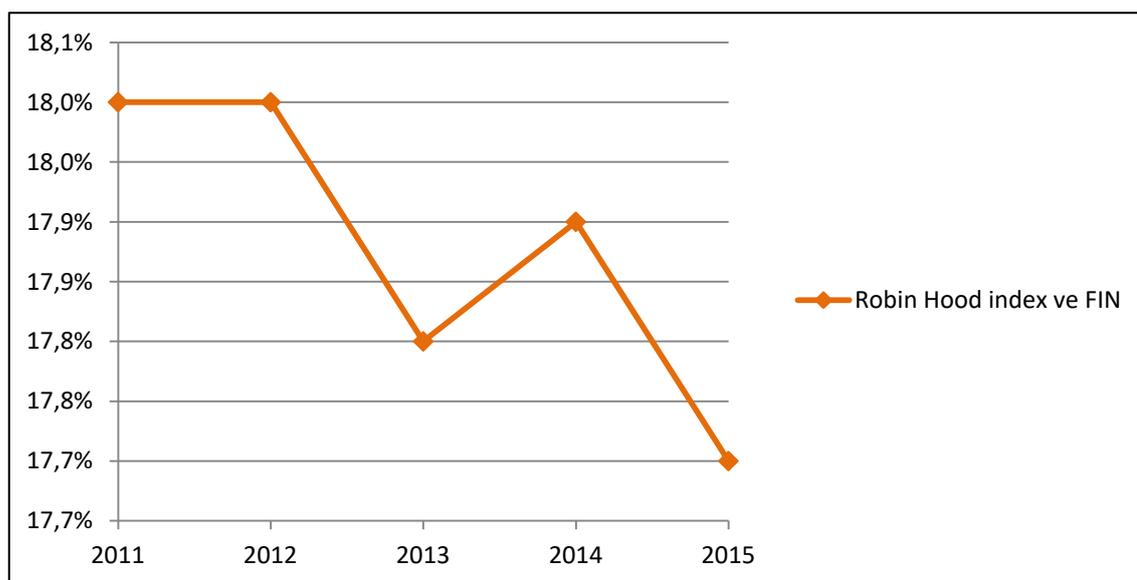
Jak bylo zmíněno výše, rozdíly v příjmech mezi bohatými a chudými domácnostmi vyjadřuje koeficient S80/S20. Jasněji jsou však tyto rozdíly vysvětleny za použití Robin Hood indexu, který ve Finsku od roku 2011 do roku 2015 poklesl o 0,3 % (Obr. č. 31).

Tab. č. 30: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu ve FIN

Domácnosti	Příjmy (%) v letech:				
	2011	2012	2013	2014	2015
1. decil	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1
2. decil	5,6	5,6	5,7	5,7	5,7
3. decil	6,6	6,7	6,7	6,6	6,7
4. decil	7,6	7,6	7,6	7,6	7,7
5. decil	8,5	8,5	8,5	8,6	8,6
6. decil	9,6	9,5	9,5	9,6	9,5
7. decil	10,6	10,6	10,6	10,6	10,7
8. decil	12,0	11,9	12,0	12,0	12,0
9. decil	14,0	13,9	13,9	14,0	14,0
10. decil	21,4	21,6	21,3	21,3	21,0

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Obr. č. 31: Vývoj Robin Hood indexu ve Finsku (2011-2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Role státu v sociální a daňové politice

Stejně jako předchozí dvě země, se i Finsko řadí do sociálně-demokratického modelu státu blahobytu, který se vyznačuje principem univerzality, vysokou mírou redistribuce prostředků a vysokou daňovou zátěží.

V rámci sociálního zabezpečení nabízí Finsko širokou škálu různých dávek. Výplata většiny dávek je podmíněna trvalým bydlištěm osoby, jíž má být dávka vyplacena. Některé další, např. nemocenské dávky či odškodnění v případě nemoci z povolání závisí také na předchozím zaměstnání osoby a jsou tedy odvozené od výše příjmů. (Konrádová, 2016)

Novinkou v sociální oblasti Finska je zavedení tzv. garantovaného univerzálního příjmu. Tento projekt by měl být zaveden do praxe počátkem roku 2017, prozatím však pouze jako experiment. Zaručený příjem by měl být vyplácen všem dospělým občanům Finska bez ohledu na to, zda pracují, nepracují či jaké výše příjmů dosahují. Zavedení tohoto projektu má přispět ke snížení míry nezaměstnanosti. Finská vláda předpokládá, že zaručený příjem bude občany motivovat k tomu, aby přijali i hůře placená pracovní místa, případně práce na částečný úvazek. Cílem má být také snížení administrativní náročnosti a zjednodušení systému sociálních dávek, které by byly garantovaným příjmem nahrazeny. V konečném důsledku by měl zaručený příjem také přispět ke snížení příjmové nerovnosti mezi muži a ženami. (Forbes, 2015)

Systém sociálního zabezpečení je ve Finsku stejně jako v jiných zemích financován z daní a pojistného. Daně z příjmů jsou stejně jako ve Švédsku a Norsku založeny na principu duální daňové sazby, přičemž progresivní zdanění je využíváno pro odvody daní státu a zdanění proporcionalní je využíváno v případě komunálních daní placených samosprávným celkům. Podle statistik OECD představoval v roce 2015 celkový daňový výnos Finska až 44 % z HDP, což je nejvíce z pěti porovnávaných zemí v této práci. Vliv zdanění a vliv transferů na snížení Giniho koeficientu je uvedeno v tabulce č. 31.

Tab. č. 31: Vliv transferů a daní na výši Giniho koeficientu ve FIN (pro rok 2013)

Země	Giniho koeficient			Vliv transferů (rozdíl)	Vliv daní (rozdíl)
	před daní a před transfery	před daní a po transferech	po daní a po transferech		
Finsko	0,495	0,306	0,262	0,189	0,044

Zdroj: vlastní zpracování (OECD.Stat, 2017)

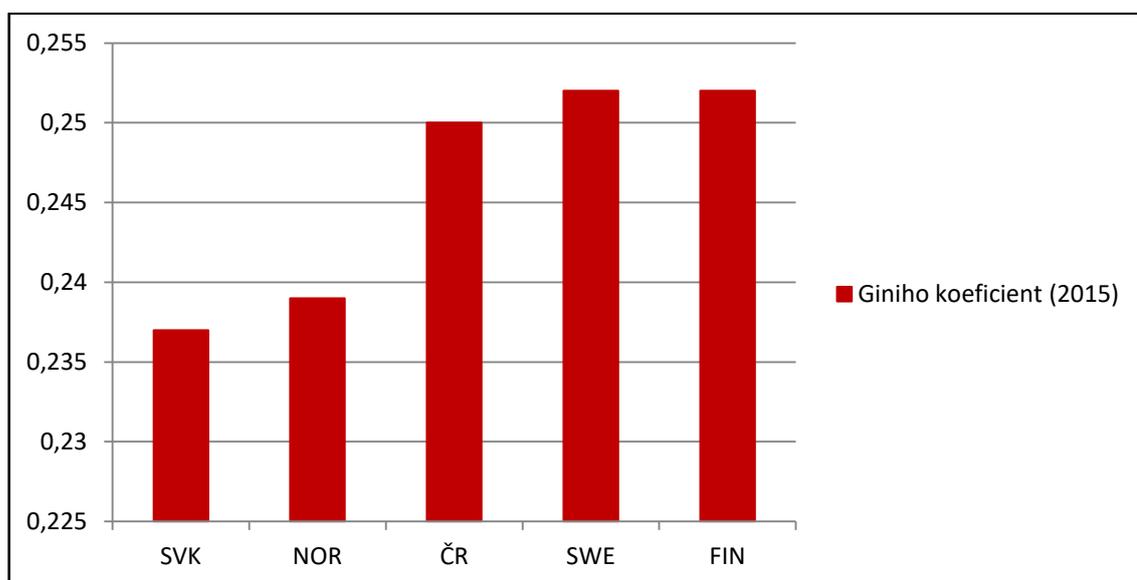
Závěrem stojí za zmínku také pojistné systémy, kdy Finsko ve srovnání s Českou republikou nabízí navíc dva systémy, a to pracovní úrazové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti. Díky těmto systémům proto mohou být ve Finsku nabízeny další dávky, které mohou přispívat ke snižování příjmových nerovností. (Konrádová, 2016)

5 Souhrnná komparace zkoumaných zemí

Na základě zjištěných výsledků analýzy jednotlivých zemí, která byla obsahem předchozí kapitoly, je možné nyní provést závěrečné souhrnné porovnání zjištěných skutečností.

Výběr popisovaných zemí vycházel z předem stanovených kritérií, kdy jedním z nich bylo, aby míra příjmové nerovnosti jednotlivých zemí, vyjádřená pomocí Giniho koeficientu, byla na stejné nebo alespoň velmi podobné úrovni. Podle dat z roku 2015 tak bylo vybráno 5 zemí, jmenovitě Česká republika, Slovensko, Švédsko, Norsko a Finsko. Giniho koeficient v roce 2015, ve vybraných zemích, řazený od nejnižší hodnoty zobrazuje graf na obrázku (Obr. č. 32).

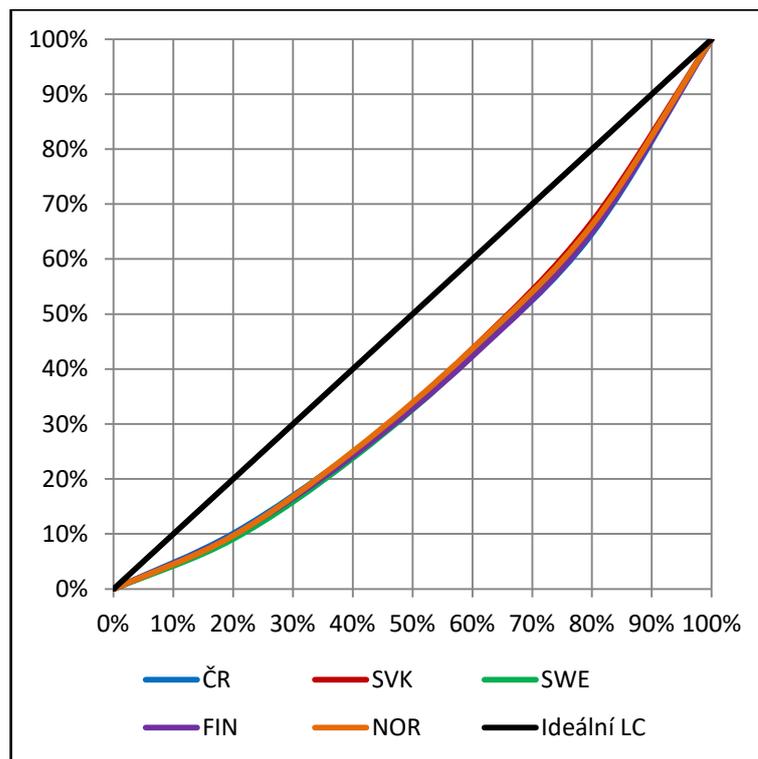
Obr. č. 32: Giniho koeficient ve zkoumaných zemích v roce 2015

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Podobnost rozdělení příjmů mezi domácnosti v těchto vybraných zemích lze potvrdit také zobrazením skutečných Lorenzových křivek pro jednotlivé země (Obr. č. 33), kdy se jednotlivé LC téměř překrývají.

Obr. č. 33: Zobrazení Lorenzových křivek pro analyzované země (pro rok 2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

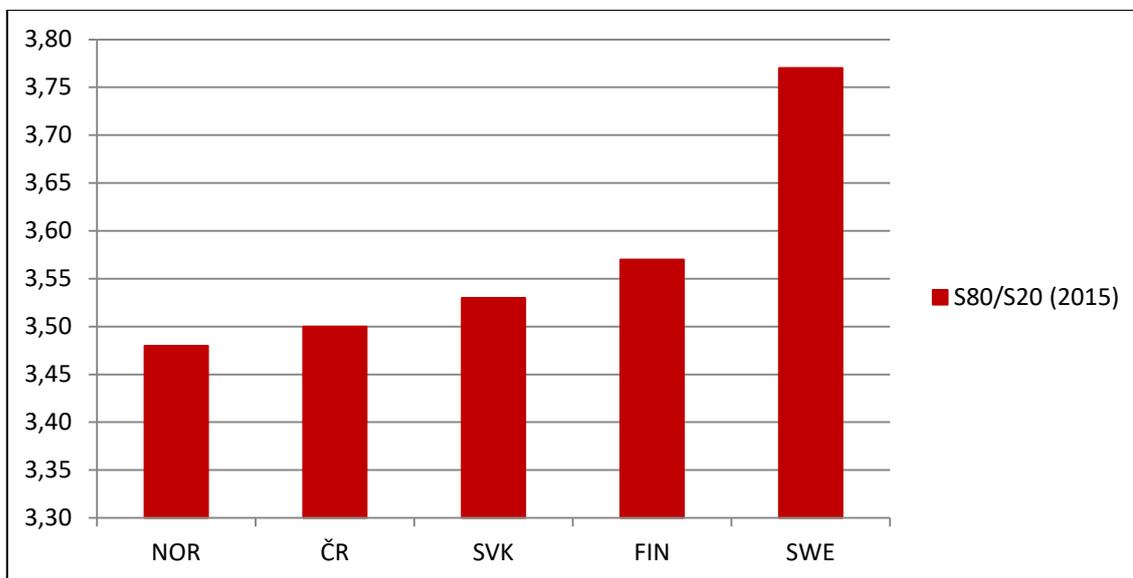
Giniho koeficient je celosvětově uznávaným měřítkem pro vyčíslení míry nerovnosti. Tento ukazatel do svého výpočtu zahrnuje všechny vrstvy obyvatelstva, díky čemuž je možné jeho výsledky ohledně míry nerovnosti považovat za kvalitní a spolehlivé.

Na rozdíl od toho koeficient příjmové nerovnosti S80/S20 poměřuje pouze krajní extrémy, tedy chudé a bohaté domácnosti, čímž jsou střední třídy z tohoto ukazatele úplně vyčleněny. Provedenou analýzou tak bylo zjištěno, že při výpočtu a porovnání těchto dvou měřítek dochází poměrně k výrazným změnám v uskupení jednotlivých zemí. Největší změnu lze zaznamenat v případě Slovenska, kdy na základě koeficientu S80/S20 (Obr. č. 34) se objevuje na třetím místě, ale po započítání příjmů připadajících na domácnosti ze středních tříd se ihned přesouvá na pomyslné 1. místo v nejnižší míře příjmové nerovnosti (v rámci porovnávaných zemí). Právě za tímto rozdílem se skrývá vliv redistribuční politiky.

Vliv redistribuční politiky je možné vidět také při porovnání koeficientu S80/S20 pro Slovensko a Českou republiku. V předchozí kapitole bylo zmíněno, že v České republice vzniká nárok na některé dávky státní sociální podpory na základě testování příjmů domácností, avšak na Slovensku jsou stejné dávky poskytovány plošně. Z tohoto

srovnání tedy vyplývá, že tyto dávky v České republice působí více adresně a mají proto větší vliv na stírání rozdílů mezi bohatými a chudými, než v případě Slovenska, což je dokázáno i na níže zobrazeném grafu (Obr. č. 34).

Obr. č. 34: Koeficient S80/S20 ve zkoumaných zemích v roce 2015

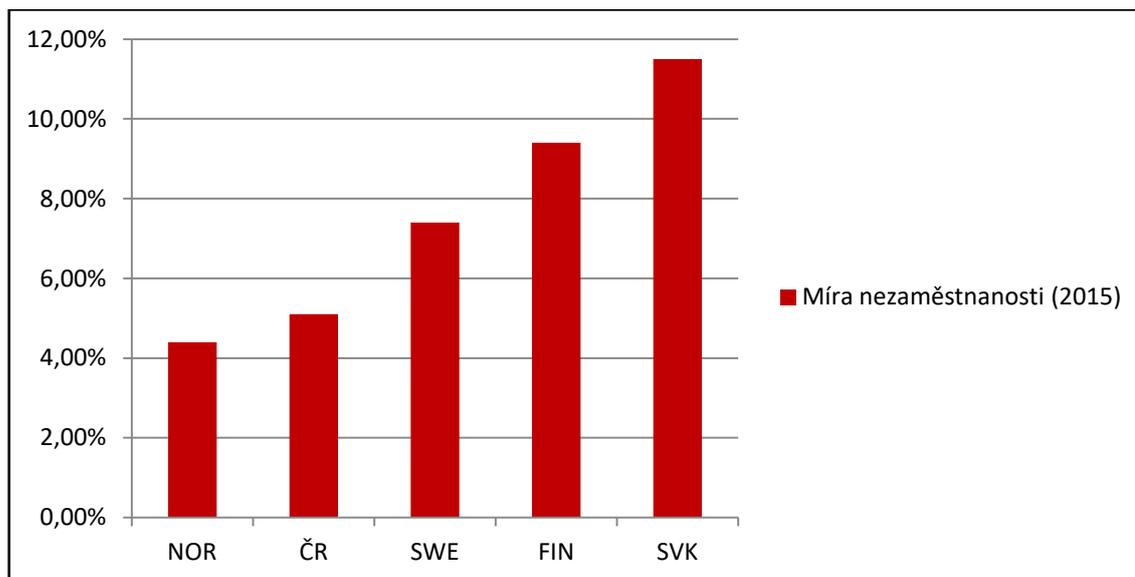

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Z porovnání zemí na základě koeficientu S80/S20 (Obr. č. 34) je dále patrné, že největší rozdíl mezi bohatými a chudými domácnostmi zaznamenalo v roce 2015 Švédsko. Nicméně příčinou tohoto výsledku je již několikrát zmiňovaný příliv přistěhovalců.

Poměrně zajímavým zjištěním, kterého bylo uskutečněnou analýzou dosaženo, je, že Slovensko, ačkoliv má z těchto porovnávaných zemí nejvyšší míru nezaměstnanosti (Obr. č. 35), tak z hlediska míry příjmové nerovnosti vykazuje v roce 2015 nejnižší hodnotu v porovnání s ostatními analyzovanými státy. Vysoká míra nezaměstnanosti je v této zemi způsobena vysokou nezaměstnaností mladých skupin obyvatelstva (do 25 let) a vysokou mírou dlouhodobé nezaměstnanosti. Nicméně je nutné zmínit, že Slovensko proti tomuto nepříznivému vývoji nezaměstnanosti poměrně úspěšně bojuje pomocí státních dotačních programů na podporu zaměstnávání vybraných skupin obyvatelstva. Pozitivních výsledků bylo také dosaženo díky rozmachu sezónních prací (stavitelství, zemědělství), nebo díky zpřísnění podmínek pro výplatu některých dávek, v důsledku nichž vzrostla mezi obyvateli motivace znovu se zapojit do hledání zaměstnání.

Obr. č. 35: Míra nezaměstnanosti v analyzovaných zemích (pro rok 2015)

Zdroj: vlastní zpracování (Eurostat, 2017)

Mimo analýzu vývoje ukazatelů příjmové nerovnosti bylo součástí předešlé části práce také zkoumání a hodnocení redistribuční politiky jednotlivých zemí. Toto zkoumání vycházelo z modelů států blahobytu. O severských zemích je všeobecně známo, že jsou velmi štedré v oblasti sociální politiky a co se přerozdělování zdrojů týče, avšak na úkor vysokého zdanění. Tato skutečnost byla potvrzena vyčíslením vlivu sociálních transferů a vlivu daní na snížení hodnoty Giniho koeficientu před daní a transfery a po dani a transferech (Tab. č. 32).

Tab. č. 32: Vliv transferů a daní na snížení Giniho koeficientu (pro rok 2013)

Země	Vliv transferů	Vliv daní
Česká republika	0,166	0,035
Slovenská republika	0,141	0,019
Švédsko	0,132	0,030
Norsko	0,116	0,044
Finsko	0,189	0,044

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě dat uvedených v tabulce výše je možné říci, že redistribuční politika v České republice se poměrně významně podílí na snižování příjmové nerovnosti.

Podle zjištěných výsledků je také možné zpozorovat určité tendence České republiky přiblížit se modelu severských zemí. Nicméně tyto výsledky vychází z posledních dostupných dat z roku 2013, tedy z doby, kdy se svět stále vzpamatoval z krize, a ekonomika České republiky a Slovenska se nacházela v recesi, proto je nutné brát v úvahu různé změny, ke kterým od té doby došlo.

Závěr

Text této diplomové práce byl zaměřen na téma příjmových nerovností v evropských zemích. Z hlediska struktury byla tato práce rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole byly stanoveny především cíle, jichž měla tato práce dosáhnout. Byly uvedeny také použité metody vědeckého zkoumání, respektive rešerše, deskripce, analýza, komparace a syntéza.

Druhá kapitola se zpočátku zabývala samotnou definicí pojmu „příjmová nerovnost“ v kontextu socioekonomie, a také rozebrala jednotlivé klíčové pojmy, které tento koncept představují. Dále byl text již zaměřen na metody, jimiž je možné míru příjmové nerovnosti kvantifikovat. Uvedeny byly metody všeobecně rozšířené (Giniho koeficient, koeficient S80/S20, Lorenzova křivka), ale také metody méně známe, jako například Theilův index nebo Atkinsonův index.

Ve třetí kapitole byly zmíněny příčiny vzniku příjmových nerovností, které byly rozděleny do dvou skupin: na příčiny vzniku nerovností v pracovních příjmech a na příčiny vzniku nerovností v příjmech vlastnických. Součástí této kapitoly bylo také definování role státu a popis jednotlivých modelů státu blahobytu podle Esping-Andersenovy typologie a jejích pozdějších modifikací. Stěžejní částí této kapitoly byla analýza faktorů, majících vliv na prohlubování příjmové nerovnosti, zejména od 80. let 20. století.

Hlavním cílem, tedy porovnáním vývoje řešené problematiky pomocí zvolených ukazatelů a diskutování role státu v ovlivňování příjmové nerovnosti na vzorku vybraných evropských zemích, se zabývala čtvrtá kapitola. Zkoumané země (Česká republika, Slovensko, Švédsko, Norsko a Finsko) byly vybrány podle předem stanovených kritérií (viz kapitola 4.1 Kritéria pro výběr zemí). Pro analýzu jednotlivých zemí byla zvolena jednotná struktura. Nejprve byla každá země charakterizována z hlediska její demografie. Posléze byla pro každou zemi provedena analýza pětiletého vývoje příjmové nerovnosti (2011-2015) za použití tří indikátorů (koeficient S80/S20, Giniho koeficient, Robin Hood index) a jednoho grafického zobrazení (Lorenzova křivka). Závěrem byla v každé zemi diskutována role státu z hlediska redistribuční politiky, respektive poskytování sociálních transferů a daňové zatížení. Zároveň byly v tomto textu komentovány některé návrhy opatření, o nichž dané země v kontextu snížení míry příjmové nerovnosti uvažují.

V závěrečné, páté kapitole, byla provedena souhrnná komparace a syntéza. Na základě analyzovaných dat bylo prokázáno, že pro spolehlivou interpretaci zjištěných výsledků je zásadní výběr vhodných ukazatelů. Pozoruhodným zjištěním je ale také určitá tendence České republiky přiblížit se modelu severských zemí. Příkladem může být návrh zavedení progresivní daňové sazby.

Přínosem této práce je shrnutí teoretických poznatků o problematice příjmové nerovnosti a hodnocení dopadů redistribuční politiky na míru příjmové nerovnosti na příkladu konkrétních zemí, což otevírá prostor pro další diskuze a možné výzkumy v dané oblasti.

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Průměrná hrubá měsíční mzda podle ekonomických činností CZ-NACE.....	29
Tab. č. 2: Hrubá měsíční mzda podle vzdělání v ČR v roce 2015.....	30
Tab. č. 3: Struktura obyvatelstva ČR podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)	46
Tab. č. 4: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v ČR.....	46
Tab. č. 5: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v ČR (pro rok 2015)	48
Tab. č. 6: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v ČR.....	49
Tab. č. 7: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v ČR (pro rok 2013).....	51
Tab. č. 8: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v ČR (pro rok 2013).....	52
Tab. č. 9: Struktura obyvatelstva SVK podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015).....	53
Tab. č. 10: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v SVK	54
Tab. č. 11: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v SVK (pro rok 2015).....	55
Tab. č. 12: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v SVK	56
Tab. č. 13: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v SVK (pro rok 2013)	58
Tab. č. 14: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v SVK (pro rok 2013)	58
Tab. č. 15: Struktura obyvatelstva SWE podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)	59
Tab. č. 16: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v SWE	59
Tab. č. 17: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky ve SWE (pro rok 2015)	61
Tab. č. 18: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu ve SWE	62
Tab. č. 19: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v SWE (pro rok 2013).....	63
Tab. č. 20: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v SWE (pro rok 2013).....	64
Tab. č. 21: Struktura obyvatelstva NOR podle věku a pohlaví (stav k 1. 1. 2016)	64
Tab. č. 22: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 v NOR.....	65
Tab. č. 23: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky v NOR (pro rok 2015)	66
Tab. č. 24: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu v NOR.....	67
Tab. č. 25: Vliv transferů na výši Giniho koeficientu v NOR (pro rok 2013).....	69
Tab. č. 26: Vliv daní na výši Giniho koeficientu v NOR (pro rok 2013).....	69
Tab. č. 27: Struktura obyvatelstva FIN podle věku a pohlaví (stav k 31. 12. 2015)	70
Tab. č. 28: Vstupní data pro výpočet koeficientu S80/S20 ve FIN	70
Tab. č. 29: Vstupní data pro konstrukci Lorenzovy křivky ve FIN (pro rok 2015)	72
Tab. č. 30: Vstupní data pro výpočet Robin Hood indexu ve FIN	73
Tab. č. 31: Vliv transferů a daní na výši Giniho koeficientu ve FIN (pro rok 2013)	75
Tab. č. 32: Vliv transferů a daní na snížení Giniho koeficientu (pro rok 2013).....	79

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Hodnoty koeficientu S80/S20 pro státy EU z roku 2015	14
Obr. č. 2: Absolutně rovné rozdělení důchodů (ideální LC)	15
Obr. č. 3: Absolutně nerovné rozdělení příjmů (absurdní případ).....	16
Obr. č. 4: Příklad skutečné Lorenzovy křivky	17
Obr. č. 5: Grafické zobrazení Giniho koeficientu.....	18
Obr. č. 6: Grafické zobrazení Robin Hood indexu	21
Obr. č. 7: Příklad zpětně zakřivené individuální nabídky práce	28
Obr. č. 8: Růst Giniho koeficientu v letech 1980 – 2013 v zemích OECD.....	37
Obr. č. 9: Vývoj událostí v oblasti obchodní integrace, finanční otevřenosti a technologických změnách v letech 1980-2008 (průměr OECD).....	38
Obr. č. 10: Porovnání Giniho koeficientu mezi zaměstnanci na plný úvazek, částečný úvazek a všemi zaměstnanci včetně samozaměstnání (počítáno z hrubého příjmu)	41
Obr. č. 11: Giniho koeficient před a po zdanění příjmů v zemích OECD (data z let 2006-2009).....	43
Obr. č. 12: Vývoj koeficientu S80/S20 v České republice (2011-2015)	47
Obr. č. 13: Vývoj Giniho koeficientu v České republice (2011-2015).....	48
Obr. č. 14: Lorenzova křivka pro Českou republiku v roce 2015	49
Obr. č. 15: Vývoj Robin Hood indexu v České republice (2011-2015)	50
Obr. č. 16: Vývoj koeficientu S80/S20 na Slovensku (2011-2015)	54
Obr. č. 17: Vývoj Giniho koeficientu na Slovensku (2011-2015).....	55
Obr. č. 18: Lorenzova křivka pro Slovenskou republiku v roce 2015 a srovnání s ČR .	56
Obr. č. 19: Vývoj Robin Hood indexu na Slovensku (2011-2015)	57
Obr. č. 20: Vývoj koeficientu S80/S20 ve Švédsku (2011-2015)	60
Obr. č. 21: Vývoj Giniho koeficientu ve Švédsku (2011-2015).....	60
Obr. č. 22: Lorenzova křivka pro Švédsko v roce 2015 a srovnání s ČR.....	61
Obr. č. 23: Vývoj Robin Hood indexu ve Švédsku (2011-2015)	62
Obr. č. 24: Vývoj koeficientu S80/S20 v Norsku (2011-2015)	65
Obr. č. 25: Vývoj Giniho koeficientu v Norsku (2011-2015)	66
Obr. č. 26: Lorenzova křivka pro Norsko v roce 2015 a srovnání s ČR.....	67
Obr. č. 27: Vývoj Robin Hood indexu v Norsku (2011-2015)	68
Obr. č. 28: Vývoj koeficientu S80/S20 ve Finsku (2011-2015)	71
Obr. č. 29: Vývoj Giniho koeficientu ve Finsku (2011-2015).....	71

Obr. č. 30: Lorenzova křivka pro Finsko v roce 2015 a srovnání s ČR	72
Obr. č. 31: Vývoj Robin Hood indexu ve Finsku (2011-2015)	73
Obr. č. 32: Giniho koeficient ve zkoumaných zemích v roce 2015.....	76
Obr. č. 33: Zobrazení Lorenzových křivek pro analyzované země (pro rok 2015).....	77
Obr. č. 34: Koeficient S80/S20 ve zkoumaných zemích v roce 2015	78
Obr. č. 35: Míra nezaměstnanosti v analyzovaných zemích (pro rok 2015)	79

Seznam použitých zkratk

3Q – 3. čtvrtletí

CZ-NACE – statistická klasifikace ekonomických činností v České republice („Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes“)

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

FIN – Finsko

HDP – hrubý domácí produkt

LC – Lorenz curve = Lorenzova křivka

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NOR – Norsko

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SVK – Slovensko

SWE – Švédsko

ÚPSVaR - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Seznam použité literatury

Arnold, R. A. (2008). *Economics*. Mason, OH: Thomson South-Western.

Atkinson, A. B. (1970). On the measurement of inequality. *Journal of Economic Theory*, 2(3), 244-263. doi:10.1016/0022-0531(70)90039-6

Atkinson, A. B. (2016). *Ekonomika nerovnosti*. Brno: BizBooks.

BBC News. (2015). *Magazine Monitor. Who, What, Why: What is the Gini coefficient?* Cit. 06. 02. 2017, dostupné z: <http://www.bbc.com/news/blogs-magazine-monitor-31847943>

BusinessInfo.cz. (2016). *Daň z příjmů*. Cit. 31. 03. 2017, dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/dan-z-prijmu-3462.html#a6>

ČSÚ. (2002). *Metodické vysvětlivky*. Cit. 03. 02. 2017, dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/3009-04-2002-metodicke_vysvetlivky

ČSÚ. (2014). *Tendence makroekonomického vývoje a kvality života v České republice - v roce 2013*. Praha: Český statistický úřad, dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549839/32019214a.pdf/b11bf130-a4c3-4682-a468-44e77e30028f?version=1.0>

ČSÚ. (2016). *Statistická ročenka České republiky 2016*. Praha: Český statistický úřad, dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/33199363/32019816.pdf/a2dde9e4-2973-433e-a863-aa20b47ad784?version=1.3>

ČSÚ. (2017). *Veřejná databáze*. Cit. 27. 03. 2017, dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

ČTK. (2017). *Místo jedné sazby daně z příjmu až čtyři. ČSSD představila své daňové návrhy*. Cit. 31. 03. 2017, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/2041146-misto-jedne-sazby-dane-z-prijmu-az-ctyri-cssd-predstavila-sve-danove-navrhy>

Eurostat. (2017). *Database - Income and living conditions*. Cit. 03. 02. 2017, dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

- Forbes. (2015). *Rovnostářství po finsku: 800 eur měsíčně pro všechny*. Cit. 02. 04. 2017, dostupné z: <http://www.forbes.cz/rovnostarstvi-po-finsku-800-euro-mesicne-pro-vsechny/>
- Government Offices of Sweden. (2016). *Social insurance in Sweden*. Dostupné z: <http://www.government.se/information-material/2016/09/social-insurance-in-sweden/>
- Gulati, L. (1975). Sex Discrimination in Wages. *Social Scientist*, 4(4/5), 155-160. doi:10.2307/3516128
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Helus, Z. (1999). *Psychologie pro střední školy*. Praha: Fortuna.
- Hnilica, J., & Fotr, J. (2009). *Aplikovaná analýza rizika: ve finančním managementu a investičním rozhodování*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Hunčová, M. (2010). *Ekonomický rozměr občanské společnosti*. Praha: Wolters Kluwer
- Jílek, J., & Moravová, J. (2007). *Ekonomické a sociální indikátory: Od statistik k poznatkům*. Praha: Futura.
- Jurečka, V. (2010). *Mikroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Keeley, B. (2015). *Income Inequality: The Gap Between Rich and Poor*. OECD insights. Paris: OECD Publishing, doi: 10.1787/9789264246010-en
- Kennedy, B. P., Kawachi, I., & Prothrow-Stith, D. (1996). Income distribution and mortality: cross sectional ecological study of the Robin Hood index in the United States. *BMJ*, 312, 1004-1007. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.312.7037.1004>
- Konrádová, K. (2016). *Sociální zabezpečení v České republice a Finsku* (Bakalářská práce). Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.
- Kovář, P. (2012). *Příjmová nerovnost v modelových zemích* (Diplomová práce). Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.
- Kovářová, M. (2012). *Právní úprava zásady rovnosti a zákazu diskriminace v pracovních právních vztazích* (Bakalářská práce). Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc.
- Kunieda, T., Okada, K., & Shibata, A. (2011). *Finance and Inequality: How Does Globalization Change Their Relationship?* Hong Kong: City University of Hong Kong. Dostupné z: <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/35358/>

- Lapáček, M. (2008a). *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost* (Oborová práce). Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.
- Lapáček, M. (2008b). Solidarita, ekvivalence a příjmová nerovnost v českém sociálním systému. *Fórum sociální politiky: Odborný recenzovaný časopis*, 2(1), 6-13. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/forum_socialni_politiky/Casopis_FSP_1_2008.pdf
- Linková, P. (2011). *Sociální zabezpečení ve VB, Norsku a Řecku* (Bakalářská práce). Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.
- Lorenz, M. (1905). Methods of Measuring the Concentration of Wealth. *Publications of the American Statistical Association*, 9(70), 209-219. doi:10.2307/2276207
- Macáková, L. (2002). *Mikroekonomie: Základní kurs*. Slaný: Melandrium.
- Macek, J., et al. (2008). *Ekonomická a sociální statistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Matějková, B., & Paloncyová, J. (2004). *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II*. Praha: VÚPSV.
- Maxi-Pedia. (2015). *Robin Hood index*. Cit. 08. 02. 2017, dostupné z: <http://www.maxi-pedia.com/Robin+Hood+index>
- Mitchell, E. (2010). *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice a v evropském kontextu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Mladá fronta, a. s. (2017). *Finance.cz. Daně na Slovensku*. Cit. 01. 04. 2017, dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-na-slovensku/>
- MPSV. (2016). *Integrovaný portál MPSV. Přídavek na dítě*. Cit. 31. 03. 2017, dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite
- Novotný, J., Nosek, V., & Jelínek, K. (2014). *EasyStat 1.0 – Uživatelský manuál*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: http://web.natur.cuni.cz/~pepino/EasyStat_1_0_manual.pdf
- OECD (2017), *Income inequality (indicator)*. Cit. 03. 02. 2017 doi: 10.1787/459aa7f1-en
- OECD. (2005). *Glossary of Statistical Terms - Quintiles Definition*. Cit. 03. 02. 2017, dostupné z: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3896>

- OECD. (2011). *Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising*. Paris: OECD Publishing, doi: 10.1787/9789264119536-en
- OECD. (2012). Inequality in labour income – What are its drivers and how can it be reduced? *OECD Economics Department Policy Notes*, 8. Dostupné z: <https://www.oecd.org/tax/public-finance/49417273.pdf>
- OECD. (2014). Is migration good for economy? *Migration Policy Debates*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/mig/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf>
- OECD. (2015). *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*. Paris: OECD Publishing, doi: 10.1787/9789264235120-en
- OECD.Stat. (2017). *Income Distribution and Poverty*. Cit. 31. 03. 2017, dostupné z: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=IDD>
- Pearce, D. W. (1992). *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. Praha: Victoria Publishing.
- Petráčková, V., Kraus, J., & Ústav pro jazyk český AV ČR. (1995). *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.
- Potůček, M. (1995). *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Quadagno, J. (1987). Theories of the Welfare State. *Annual Review of Sociology*, 13, 109-128. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2083242>
- Ryscavage, P. (2015). *Income Inequality in America: An Analysis of Trends*. Hoboken: Taylor and Francis.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2007). *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda.
- SCB. (2017). *Statistiska centralbyrån. Statistics Sweden*. Cit. 29. 03. 2017, dostupné z: <http://www.scb.se/>
- Sharma, J. K. (2012). *Business statistics*. New Delhi: Dorling Kindersley (India).
- Skandinavie.info. (2017). *Cestování po Skandinávii*. Cit. 30. 03. 2017, dostupné z: <http://www.skandinavie.info/>
- Souček, E. (2006). *Statistika pro ekonomy*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu

- StatBank Norway. (2017). *Statistics Norway*. Cit. 29. 03. 2017, dostupné z: <http://www.ssb.no/en/statistikbanken>
- StatFin. (2017). *Statistics Finland*. Cit. 29. 03. 2017, dostupné z: http://tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index_en.html
- Swedish Tax Agency. (2016). *Taxes in Sweden. Tax Statistical Yearbook of Sweden 2015*. Dostupné z: <http://www.skatteverket.se/download/18.3810a01c150939e893f29d0f/1455280476021/taxes-in-sweden-skv104-utgava16.pdf>
- Sylwester, K. (2002). Can education expenditures reduce income inequality? *Economics of Education Review*, 21(1), 43-52. doi:10.1016/s0272-7757(00)00038-8
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2017). *STATdat. Verejná databáza údajov*. Cit. 28. 03. 2017, dostupné z: http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=xts.run&m=portal/cc.xts&gohome=
- Taxation in Norway. (2017). *Wikipedia*. Cit. 02. 04. 2017, dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Taxation_in_Norway
- The World Bank. (2017). *DataBank. World Development Indicators*. Cit. 11. 03. 2017. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SI.POV.GINI&country=USA>
- Trexima, spol. s r. o. (2017). *ISPV. Informační systém o průměrném výdělku*. Cit. 06. 03. 2017, dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Aktualni.aspx>
- ÚPSVaR. (n.d.). *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Rodina s deťmi*. Cit. 01. 04. 2017, dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina-2/prispevky/rodina-s-detmi.html?page_id=308598
- Weball, s.r.o. (2016). *eAkcie. Burzovní informace*. Cit. 02. 02. 2017, dostupné z: <http://www.eakcie.cz/financni-terminologie/>
- Wolff, E. N. (2009). *Poverty and income distribution*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Yitzhaki, S., & Schechtman, E. (2013). *The Gini methodology: A primer on a statistical methodology*. New York: Springer.

Seznam příloh

Příloha A: Modely sociálního státu

Příloha A

Tabulka 1: Modely sociálního státu

Typ státu blahobytu	Liberální (anglosaský)	Sociálně- demokratický (skandinávský)	Konzervativní (bismarckovský)	Prorodinný (latinský)	Postsocialistický
Obecné rysy	úloha trhu je prvořadá: pomoc státu náleží jen nejvíce potřebným; minimální stupeň přerozdělování zdrojů	sociální práva každému; stát zajišťuje práci tam, kde není v soukromém sektoru, zavedené vysoké daně a vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	profesní sdružení zajišťují základní sociální práva; vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	diferenciaci podle ekonomické aktivity: neexistuje definice minimální mzdy	vysoký stupeň přerozdělování zdrojů, postupný přechod od státního paternalismu k systému pomoci jen potřebným
Efekt na sociální strukturu	existuje nerovnost mezi chudými a bohatými: zavedeno soukromé pojištění	universalismus, solidarita; společnost rozšířena na úroveň střední vrstvy, zavedeno univerzální sociální pojištění	hierarchie ve společnosti, loajalita; stát podporuje zajištění minimální životní úrovně	hierarchie ve společnosti, loajalita	postupná diferenciace
Podpora rodiny	není stanovena výše minimální mzdy ovlivňující životní minimum; odpovědnost za péči o děti spočívá na rodičích a soukromých institucích	plošně základní dávky rodinám; vysoké ostatní sociální dávky; dlouhá rodičovská dovolená; rozvinutý systém institucí péče o děti	tradiční rodina je základním prvkem sociální struktury, živitel je hlavním zdrojem příjmů; méně rozvinutý systém institucí péče o děti	nízká úroveň dávek, malá pomoc státu rodinám v péči o děti	vysoká zaměstnanost žen, dlouhá rodičovská dovolená, rozvinutý systém péče o děti, nárok na sociální dávky testovaný, jejich výše často demotivuje k pracovnímu zapojení
Ovlivňování genderových vztahů	nevměšování se	politika rovnosti pohlaví, podpora dvou- příjmového rodinného modelu	tradiční jednokariérový model	tradiční jednokariérový model	dvoupříjmový model rodiny
Síť státních institucí péče o děti	málo rozvinutá	velmi rozvinutá	velmi rozvinutá	málo rozvinutá	rozvinutá

Forma rodinných dávek	daňové úlevy	univerzální nárokové dávky	dávky, odpočty z daní	dávky, odpočty z daní	především dávky
Populační politika	neutrální	child-friendly policy	často propopulační cíle	neutrální	často propopulační cíle
Stát	Austrálie, Kanada, Spojené státy, Japonsko, Velká Británie, Švýcarsko	Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko	Německo, Rakousko, Belgie, Francie, Irsko, Lucembursko, Nizozemsko	Španělsko, Řecko, Itálie, Portugalsko	Česká republika, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko

Zdroj: Matějková, & Paloncyová, (2004, str. 11)

Abstrakt

ŠMAUSOVÁ, Barbora. *Příjmové nerovnosti v evropských zemích*. Plzeň, 2017. 92 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: příjmová nerovnost, sociální stát, Giniho koeficient, redistribuční politika, Robin Hood index, globalizace

Předložená diplomová práce je zaměřena na problematiku příjmové nerovnosti v evropských zemích, jak z hlediska teoretického, tak z hlediska praxe. Nejprve jsou v práci uvedeny možné nástroje měření příjmové nerovnosti, například Giniho koeficient, Robin Hood index, Theilův index nesouladu. Dále se práce zabývá analýzou příčin vzniku a faktorů prohlubování příjmové nerovnosti, a zmiňuje se také o modelech sociálního státu. Hlavní část práce je tvořena analýzou vývoje příjmové nerovnosti, v letech 2011-2015, a porovnáním nastavení redistribuční politiky na vzorku vybraných evropských zemí. Za zkoumané země byla vybrána Česká republika, Slovenská republika, Švédsko, Norsko a Finsko. Závěr této práce je věnován souhrnné komparaci zjištěných skutečností o řešené problematice.

Abstract

ŠMAUSOVÁ, Barbora. *Income inequality in European countries*. Plzeň, 2017. 92 s. Diploma Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: income inequality, welfare state, Gini coefficient, redistributive policy, Robin Hood index, globalization

This diploma thesis is focused on income inequalities in European countries in terms of both theoretical and practical. In the first part of this thesis there are mentioned some measurements of inequality, for example Gini coefficient, Robin Hood index or Theil index. Then is the thesis focused on analysis of causes and factors of deepening income inequality. The thesis also mentions models of the welfare states. The main part of this thesis consists of analysis of the development of income inequality in the years 2011-2015 and consists of comparison of redistributive policies on selected European countries. For the countries were selected Czech Republic, Slovak Republic, Sweden, Norway and Finland. The conclusion of this work is devoted to overall comparison of the findings.